

Szent István Egyetem
Gazdaság –és Társadalomtudományi Kar
Budapesti Képzési Helye
Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet

A LEADER Program megvalósítása Völgy Vidéken

Konzulens: Dr. Káposzta József
dékán, egyetemi docens

Szerző: Czipa-Kiss Vivien

BUDAPEST, 2013.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	1
1. AZ EU KÖZÖS AGRÁR- ÉS REGIONÁLIS POLITIKÁJA A VIDÉKFEJLESZTÉS TEKINTETÉBEN	3
1.1. Az EU Közös Agrárpolitikája és a vidékfejlesztés kapcsolata	3
1.2. A regionális politika és a vidékfejlesztés kapcsolata.....	5
2. A LEADER PROGRAM.....	8
2.1. A LEADER program fejlődése az Európai Unióban.....	9
2.2. LEADER program fejlődése Magyarországon.....	12
2.3. Új Magyarország Vidékfejlesztési Program	14
2.4. A LEADER kiterjesztése a 2014-2020-as költségvetési időszakban	17
3. AZ ÚMVP LEADER PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA.....	20
3.1. A Helyi Akciócsoportok	20
3.1.1. <i>Helyi Bíráló Bizottság</i>	21
3.1.2. <i>A Helyi Akciócsoportok működési forrásainak felhasználása</i>	21
3.2. A pályázat benyújtásának főbb jellemzői	22
3.3. A megvalósítás során felmerülő problémák	27
4. A VÖLGY VIDÉK LEADER KÖZÖSSÉG TEVÉKENYSÉGE.....	31
4.1. Saját vizsgálati adatok gyűjtésének helye és feldolgozásuk módszere ..	31
4.2. A Völgy Vidék LEADER Közösség bemutatása	32
4.3. A Völgy Vidék LEADER térség bemutatása	33
4.4. Völgy Vidék LEADER térség demográfiai, társadalmi helyzete.....	34
4.5. Völgy Vidék LEADER térség gazdasági helyzete	38
4.6. A Völgy Vidék Közösség Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája	41
4.7. Eddig elért eredmények	44
4.8. A LEADER projektek megvalósulása Völgy Vidéken	48
5. KUTATÁSI EREDMÉNYEK, JAVASLATOK.....	58
6. ÖSSZEGZÉS.....	65
IRODALOMJEGYZÉK.....	69
MELLÉKLETEK	77

BEVEZETÉS

Az Európai Unió népességének több mint fele él vidéken, így elengedhetetlen egy olyan szakpolitika megléte, ami a más és más társadalmi és gazdasági gondokkal küzdő vidéki térségek számára lehetőséget biztosít többek között a foglalkoztatás növelésére, életminőség javulására, ami a vidék megtartó képességéhez járul hozzá. A Közös Agrárpolitika részét képező vidékfejlesztés hivatott a fenti célokat megvalósítani annak intézkedéseivel.

A vidékfejlesztés egyik fontos intézkedése - ami immáron több mint két évtizede fókuszál a helyi igények fejlesztésére a partnerség, az innováció jegyében, a helyi szereplők aktív részvétele mellett - a LEADER.

A LEADER egy elv, egy módszer, egy megközelítés, egy program, de legfőképp „közösségi kezdeményezés a vidéki gazdaság fejlesztéséért”. Véleményem szerint csak úgy tudunk hatékonyan részt venni a programban, ha előtte megismerjük, és jól alkalmazzuk a LEADER elveit.

Módszertani térnyerését mi sem bizonyítja jobban a programra irányuló egyre növekvő források és a területi elterjedtsége mellett, mint az, hogy a 2007-2013-as költségvetési időszakban már nem, mint a Strukturális Alapokból finanszírozott célterületi támogatások kiegészítéseként jelenik meg, hanem önálló programként beillesztették az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA) tengelyei közé. Ami még számottevő az az, hogy a LEADER módszert ki lehet terjeszteni az EMVA másik három tengelyének hatékonyabb megvalósítása érdekében is. A LEADER térnyerése itt nem állna meg a következő költségvetési időszakban sem, mivel az EU más alapok (pl.: Európai Regionális Fejlesztési Alap, Európai Szociális Alap) vonatkozásában is kiterjesztené a LEADER-t.

Kutatásom legfőbb célja a hazai LEADER program tapasztalatainak, hatásainak feltárása. Kísérletet teszek a program hatékony működését szolgáló fejlesztési lehetőségek megfogalmazására, különös tekintettel a Völgy Vidék LEADER térségre vonatkozóan.

A szakirodalom feldolgozása kapcsán kitérek a vidékfejlesztés helyére a közös agrár- és regionális politikán belül, továbbá ismertetem a LEADER történetét az EU és Magyarország vonatkozásában. Jellemzem a LEADER Program keretét adó Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot, majd vizsgálom azt, hogy a következő költségvetési időszakban milyen helyet kap a LEADER, melyek az EU elképzelései a program folytatásával kapcsolatban. A továbbiakban bemutatom a LEADER Program végrajtásáért felelős fő

szervezetet, a helyi akciócsoportot, kitérve a szervezet jogi személyiségű választott testületére, a helyi bíráló bizottságra és az akciócsoportok működési forrásainak felhasználására. A fő irányok mentén elemzem a LEADER pályázási köröket, vizsgálva az esetleges egyszerűsítéseket a három támogatási kérelem benyújtási kör kapcsán, majd kitérek a Program negatívumaira is.

Saját kutatásomként elemzem a Völgy Vidék Közösség gazdasági és társadalmi helyzetét, bemutatom a térséget, a Közösség helyi vidékfejlesztési stratégiáját és a stratégia eddig elért eredményeit a LEADER vonatkozásában.

A Völgy Vidék Közösség területén vizsgálom a LEADER projektek megvalósulását, a Közösség munkaszervezet-vezetőjével végzett interjú és a pályázatot benyújtókkal kitöltetett kérdőívek alapján.

1. AZ EU KÖZÖS AGRÁR- ÉS REGIONÁLIS POLITIKÁJA A VIDÉKFEJLESZTÉS TEKINTETÉBEN

1.1. Az EU Közös Agrárpolitikája és a vidékfejlesztés kapcsolata

A Közös Agrárpolitika (a továbbiakban: KAP) közvetlenül az Európai Gazdasági Közösség megalakulása jött létre. Egy több évtizedes rendszer működéséről van szó, amely folyamatosan változik, és amelyet különböző reformok fémjeleznek (Kovács, 2004).

A vidékfejlesztés fejlődésében, amelyet a KAP részeként dolgoztak ki, valamint a KAP második pillérét képezi a versenyképes mezőgazdaság támogatása mellett, több reform is szerepet játszik.

Rajnai (2002) szerint a KAP 1992-es reformja, az AGENDA 2000 megalapozta az európai vidékfejlesztési politikát, valamint életre hívta annak alapvető intézményeit. A fent említett két reform mellett fontosnak tartom, hogy a 2003.évi KAP reform vidékfejlesztésre gyakorolt hatásáról is szót ejtsünk.

Az 1992-es reform fő irányvonala az ár- és jövedelempolitika szétválasztása, valamint a termelők jövedelempozíciójának közvetlen támogatásokkal történő kompenzálása lett. (Fehér, 2004; Halmai 2004). A reformot kísérő intézkedések bevezetése követte, mely a vidékfejlesztés szempontjából voltak jelentősek. Ezekkel az intézkedésekkel 1992 óta a KAP-nak a vidék fejlesztése és a természet védelme is a részese lett (Kovács, 2012):

- korai nyugdíjazás,
- termelés támogatása a kedvezőtlen adottságú térségekben,
- mezőgazdasági területek erdősítése,
- agrár-környezetvédelem.

A következő állomás a vidékfejlesztés tekintetében az Agenda 2000 reformcsomag, melynek egy olyan európai mezőgazdasági modell felállítását tűzte ki célul, amely szorosan kapcsolódik a vidéki térségek kiegyensúlyozott fejlődéséhez. A reform elfogadott főintézkedései között szerepel az integrált vidékfejlesztés. Azaz egy átfogó vidékfejlesztési politika, mint a KAP második pillére, annak érdekében, hogy a mezőgazdasági kiadások a korábbiaknál jobban szolgálják a területfejlesztést és a természetvédelmet (Halmai, 2004). A korábbi intézkedések egy fő vidékfejlesztési rendelet¹

---

¹ Az 1257/1999 EK egységes vidékfejlesztési rendelet

hatálya alá kerültek, mely megalapozza egy átfogó és következetes vidékpolitika alapjait². Azt is meg kell említeni, hogy továbbra is az agrárpiaci kiadásoktól jóval elmaradó forrásokat irányoztak elő erre a célra (Halmai, 2004).

Sarudi (2004) taglalja, hogy a vidékfejlesztési beavatkozásoknak két típusát különböztetjük meg. Az egyiket a már említett vidékfejlesztési rendelet intézkedései, a másikat pedig a LEADER+ programok képezik. A beavatkozások célja az agrárgazdaságok és az agrártermékeket feldolgozó és értékesítő ágazatok szerkezetének javítása, átalakítása és a vidék fejlesztése.

A 2000-2006-os költségvetési időszak félidejű felülvizsgálatakor, a 2003.évi reform keretében létrehoztak egy pénzügyi fegyelmi mechanizmust, amelynek révén a közös költségvetés mezőgazdasági kiadásai 2007-2013 között nem emelkednek, ami a vidékfejlesztési forrásokra nem vonatkozik. Továbbá lépcsőzetes formában csökkentik a közvetlen támogatások forrásait és az így megtakarított eszközöket átcsoportosítják a vidékfejlesztésre (Kovács, 2004). A keletkezett többletforrás 80%-a viszont abban az országban marad, ahol azt megtakarították, így a fennmaradó forrás 20%-át lehet másik ország vidékfejlesztési problémáinak a megoldására fordítani.

Négy új vidékfejlesztési intézkedés lépett életbe 2005-től (Fehér, 2004), melyek már hazánkat is érintik (Kovács, 2004, 2012):

1. Élelmiszer-minőségre vonatkozó intézkedések
2. Állatvédelem, tartási körülmények
3. EU-szabványoknak való megfelelés
4. A Natura 2000 bevezetéséhez adott támogatás.

Döntés született arról, hogy az EU vidékfejlesztési politikáját jelentősen egyszerűsíteni kell, egységes programozási, finanszírozási és ellenőrzési rendszeren kell alapulnia. A vidékfejlesztést támogató EMOGA Orientációs és Garanciaalap egyetlen eszközzé alakult át, amely a KAP-on belül működik (Kovács, 2004). Az új alap neve Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA)³.

A vidékfejlesztés szempontjából véleményem szerint fontos kitérni a Corki Deklaráció eredményére is. A Corki Nyilatkozatban mondták ki először, „hogy a vidéki térségek folyamatos fejlesztése legyen elsődleges szempont az Unió számára” (Kassai, 2009)⁴. 1996 őszén az Európai Bizottság tíz pontban

---

² http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/agenda-2000/index_en.htm

³ A témával bővebben a 2.1. fejezetben foglalkozom.

⁴ In: Farkas, 2009

foglalta össze a vidékfejlesztési politika elveit, melyek a következők (Kovács, 2012):

- A vidék előtérbe helyezése
- Integrált megközelítés
- Változatosság kialakítása
- Fenntarthatóság
- Szubszidiaritás
- Egyszerűsítés
- Programozás
- Finanszírozás
- Irányítás
- Értékelés és kutatás.

1.2. A regionális politika és a vidékfejlesztés kapcsolata

A vidékfejlesztési politika és a regionális politika a közösségi kezdeményezések révén kapcsolódik össze⁵. A közösségi kezdeményezéseket 1989-ben alkalmazták először a Strukturális Alapokból⁶ finanszírozott célterületi támogatások kiegészítésére. A Kezdeményezések olyan projekteket támogattak, amelyek a KAP-ban és a Strukturális politikában nem valósultak meg (Miskó, 2006). Kezdetben 18 (Miskó, 2006), majd 1994-1999 között 13-ra csökkent a számuk (Nagy, 2009; Miskó, 2006). Az 1991-ben, indult LEADER I és az 1994-ben indult LEADER II kifejezetten a vidékfejlesztés támogatását szolgálta. A 2000-2006-os programozási időszakban a Közöségi Kezdeményezések száma négyre csökkent, melyekből a vidékfejlesztés támogatása a LEADER+ keretein belül valósult meg (Nagy, 2009).

Hazánk a csatlakozást követően, 2004-2006 között, a Strukturális Alapokból a következő intézkedések keretében juthatott vidékfejlesztési támogatásokhoz:

- a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Programja (AVOP),
- a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT),
- a SAPARD program 2004. május. 1. utáni időszakra áthúzódó, és 2006 végéig befejeződő része, valamint

---

⁵ Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium: Az Európai Unió vidékfejlesztési politikája. http://www.terport.hu/webfm_send/544

⁶A Strukturális Alapok 2007-ig: 1960-ban létrehozott Európai Szociális Alap (ESZA), az 1970 óta működő Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Orientációs és Garancia részlege, az 1975-ben bevezetett Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és a később 1993-ban létrehozott Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközök (HOPE).

- a tisztán nemzeti forrásból megvalósuló vidékfejlesztési célok (Sarudi, 2004).

Hazánk a csatlakozást követően megalkotta az első Nemzeti Fejlesztési Tervet (NFT), amelynek fő célkitűzése a gazdasági versenyképesség javítása és a foglalkoztatás növelése volt. Az NFT programjai⁷ közül a vidékfejlesztés szempontjából az agrár- és vidékfejlesztési operatív program volt jelentős (Káposzta, 2007a).

Az AVOP egységes keretbe foglalta a mezőgazdasági termelés és élelmiszer feldolgozás versenyképességének javítását célzó strukturális jellegű intézkedéseket és végrehajtásuk rendszerét (Káposzta, 2007). Összesen 105 milliárd Ft állt rendelkezésre, melyből az EU támogatás: 78,8 milliárd forint, a nemzeti finanszírozás pedig 26,2 milliárd forint volt⁸.

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (a továbbiakban: NVT) célja az volt, hogy egységes keretbe foglalja az EMOGA Garanciarészlegéből finanszírozandó vidékfejlesztési intézkedések hazai végrehajtásának rendszerét. Az NVT kijelölte a vidéki térségek fenntartható fejlődését szolgáló célokat, prioritásokat, valamint tartalmazta az egyes intézkedések céljait, az intézkedések keretében támogatható tevékenységeket, a támogatás igénybe vételének feltételeit és végrehajtásának részletes szabályait is⁹.

A SAPARD-program támogatásával mezőgazdasági és vidékfejlesztési programok valósulhattak meg az adott tagjelölt országok társfinanszírozása mellett. Ez a program az EMOGA Orientációs Részlegébe való későbbi betagozódást készítette elő. A SAPARD éves költségvetése fél milliárd euró volt (Nagy, 2009). Magyarországnak a 9,5 mrd Ft EU-s támogatás mellé kb. 3 mrd Ft-ot kellett biztosítania társfinanszírozási kötelezettségként¹⁰.

Tisztán nemzeti forrásból megvalósuló 3 vidékfejlesztési cél a következő:

- erdőgazdálkodás korszerűsítése,
- alapvető szolgáltatások a vidéki vállalkozók és a lakosság számára,
- szőlő- és gyümölcsültetvények telepítése és rekonstrukciója (Sarudi, 2004).

⁷ Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív program, Gazdasági versenyképesség Operatív Program, Humán erőforrások fejlesztése Operatív Program, Környezetvédelem és infrastruktúra Operatív Program, Regionális fejlesztés Operatív Program

⁸ Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program. <http://sapard-avop-nvt.kormany.hu/avop-bevezeto>

⁹ Nemzeti Vidékfejlesztési Terv. <http://sapard-avop-nvt.kormany.hu/nvt-program>

¹⁰ SAPARD Program. <http://sapard-avop-nvt.kormany.hu/sapard-program>

A fentiek értelmében a vidékfejlesztés támogatása 2007-ig a Strukturális Alapokból történt.

1992 előtt kizárólag az EMOGA Orientációs Részlegéből valósult meg a finanszírozás. Az EMOGA orientációs része — a HOPE-vel együtt — kizárólag a vidékfejlesztést segítette. A fentebb említett 1992. évi KAP-reform négy kísérő intézkedésének támogatása az EMOGA Garancia Részéből valósult meg, a KAP-on belül.

A 2000-2006 közötti időszakban az EU az EMOGA Garancia és Orientációs Részlegéből összesen 52,5 milliárd, éves átlagban 7,5 milliárd eurót fordított a vidékfejlesztés támogatására (Sarudi, 2004).

2. A LEADER PROGRAM

Az európai kistérségek, mind a gazdasági fejlettség, a környezetvédelem, szociális, kulturális, politikai és intézményes jellemzők tekintetében, mind a fejlődés hatékonyságában különböznek egymástól, így szükségessé vált egy közösségi kezdeményezés a vidék komplex fejlesztése érdekében (Rajnai, 2002).

A LEADER, (Liaison Entre Actions pour le Development de l'Economie Rurale) azaz „közösségi kezdeményezés a vidéki gazdaság fejlesztéséért” meghatározza a LEADER program alapvető célját és megvalósítási lehetőségeit az unióban és így Magyarországon is.

A megközelítésnek hét alappillére van, melyek a következők:

- Területalapú helyi fejlesztési stratégiák – terület-alapú megközelítés

Ez a megközelítés helyi szintű megközelítést jelent, azaz társadalmi értelemben összefüggő, homogén, közös hagyománnyal, helyi identitással rendelkező területet tekint a végrehajtás színterének (EC, 2000).

- Alulról építkező (bottom-up) megközelítés

A megközelítés célja, hogy ösztönözze a helyi szereplőket az aktív részvételen alapuló döntésmechanizmusban (EC, 2000). A helyi közösség vegyen részt az igényeknek legjobban megfelelő helyi stratégia kidolgozásában, illetve a tevékenységek megvalósításában (ESZ, 2010) Ahogy Kulcsár (2006) is írja, „ebben a megközelítésben a helyi kezdeményezéseknek döntő szerepe van.”

- Háromoldalú partnerség

A háromoldalú partnerség központi szerepet tölt be a programban. A közszféra, a magán, -és a civilszféra képviselői Helyi Akciócsoportokat (HACS) hoznak létre, melyeknek a döntéshozó testületeiben a gazdasági és civilszféra aránya minimum 51%, míg a közszféra képviselői maximum 49%-ban képviseltethetik magukat. Ez a helyi közösség határozza meg a fejlesztés irányát a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiában és dönt a projektek megvalósításáról (Kassai, 2009)¹¹.

---

¹¹ In: Farkas

- Innováció elősegítése

Az innováció széles értelemben értendő, mely jelenthet új termék létrejöttét az adott térségben, új piac létrehozását, ahol a térségre jellemző helyi termékek sorakoznak fel vagy épp egy a térség jellegzetességeit feltüntető csomagolást az adott terméken. Tehát az akciócsoportoknak olyan stratégiát kell kidolgozniuk és végrehajtaniuk, amelyek újító szellemben nyúlnak a vidék problémáinak megoldásához (ESZ, 2010).

- Hálózatépítés

A hálózatépítés tapasztalatcserét eredményez, célja a bevált gyakorlat átadása, az innováció terjesztése és a levont tanulságok felhasználása (ESZ, 2010). A hálózatnak három fontos alappillére van:

1. Lokális szint: Helyi Akciócsoportok
2. Tagállami szint: Országos Hálózat
3. Közösségi szint: Európai Obszervatórium (Miskó, 2006).

- Integrált és hálózatközi fellépés

A fogalom ágazatközi gondolkodást és tervezést jelent, amely a helyi gazdaság különböző ágazatainak szereplői és projektjei közötti kölcsönhatáson alapul (ESZ, 2010).

- Együttműködés

A helyi akciócsoportokat (másik régióból, tagállamból is lehet) bevonó együttműködési projektek kivitelezése, amelyek többletértéket teremthetnek az akciócsoportok által egyedül el nem érhető eredmények megvalósításában (ESZ, 2010).

1.3. A LEADER program fejlődése az Európai Unióban

A LEADER program immáron negyedik generációját éli az Európai Unióban, Magyarországon pedig a harmadik generáció vége felé közelítünk az új költségvetési időszak kapujában.

1991-1993 között LEADER I. néven indult a program kísérleti jelleggel az Unióban, forrása 442 millió ECU volt (Miskó, 2006). A LEADER I-nek köszönhetően 217 helyi akciócsoport jött létre. A program során az alábbi intézkedéseket támogatták, mint vidéki turizmus, szakképzés, kis- és

középvállalkozások, kézművesség és helyi szolgáltatások támogatása, mezőgazdasági termékek előállítása és marketingje¹².

A LEADER II (1994-1999) közösségi támogatási forrása a korábbi időszakhoz képest több, mint négyszeresére, azaz 1,7 millió ECU-re bővült. „A program főbb céljai részben megfeleltek a LEADER I prioritásainak, de kiemelt szerepet kapott az innováció”(Szénásy, 2011):

- innovációra és együttműködésre ösztönözni a helyi intézményeket, testületeket, magánszemélyeket és az ezekből álló csoportokat,
- a tapasztalatok átadása az európai vidékfejlesztési hálózaton keresztül,
- korábbi együttműködésen alapuló, helyi közösségek által életre hívott, nemzetek közötti projektek támogatása.

Továbbá 4 intézkedést támogatott a program, melyek a következők (Miskó, 2006):

- Szaktudás, szakképesítés megszerzése, ismeretszerzés
- Vidéki innovatív programok megvalósítása
- Nemzetek közötti együttműködés
- Hálózatépítés

Eltérően a LEADER I-től, a LEADER II már nemcsak a Helyi Akciócsoportokat, hanem az úgynevezett Egyéb Közösségeket is támogatta (Miskó, 2006). Ennek köszönhetően 850 helyi akciócsoport és 59 egyéb szereplő vált a LEADER II program aktív részévé (Szénásy, 2011). A LEADER I. és II. szakaszban kizárólag csak az Európai Unió területén működő akciócsoportok vehettek részt és csak az 1 és 5 (b)¹³ célkitűzések területén lehetett igénybe venni ott, ahol a népesség száma 100 000 fő alatt volt.

A program sikerét jól jellemzi, hogy megvalósítása során az Európai Unió területén a LEADER első szakában, 217 vidéki térségben 25 ezer munkahelyet teremtettek, míg a második szakaszban ez a szám 906 (Szénásy, 2011) vidéki térségben 100 ezerre tehető¹⁴.

2000-2006 között indították útjára a továbbra is kísérleti programként szolgáló LEADER+ programot, melynek forrása 2,02 milliárd euró volt.

---

¹² A LEADER története. <http://www.umvp.eu/leader/a-leader-tortenete>

¹³ 1. célterület: azok a régiók, ahol az egy főre jutó GDP – három év adatai alapján – nem éri el a közösségi átlag 75%-át. 5b célterület: a mezőgazdasági területek fejlődésének és szerkezeti átalakulásának elősegítése a kedvezőtlen adottságú vidéki térségekben (Káposzta, 2007b).

¹⁴ http://www.zrva.hu/hvi_elemei/letoltesek/leader_ismerteto.htm

Ebben a periódusban már 893 vidéki térség vált a LEADER aktív részévé, a 2004-es csatlakozással pedig további 260 HACS jött létre (Courades, 2011). A LEADER+ típusú intézkedések keretében a következő tevékenységekre biztosítható támogatás: a helyi vidékfejlesztési stratégiák kidolgozására és megvalósítására felkészítő készségelsajátítás; és a helyi akciócsoportok által kidolgozott vidékfejlesztési stratégiák megvalósítása (EC, 2004).

A LEADER+ az összes vidéki területen alkalmazható, ahol a helyi akciócsoportot alkotó települések népessége 10000–100000 fő között van, és a népsűrűség kisebb, mint 120 fő/km². A kedvezményezettek ismét csak a Helyi Akciócsoportok lettek, ahogy a LEADER I-ben is (Miskó, 2006).

A 2007-2013-as programozási időszakban már nem, mint közösségi kezdeményezés jelenik meg a LEADER program, hiszen a módszertant beemelték az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztés Alapba (a továbbiakban: EMVA), mint horizontális tengelyt (IV. tengely). Ez az jelenti, hogy a megközelítés hivatalosan a vidékfejlesztésben alkalmazott módszer (Bruder, 2009). A 27 tagállam immár 5,5 milliárd eurót juttathat a helyi akciócsoportoknak, hogy saját belátásuk szerint, de természetesen elfogadott stratégiájuk mentén dönthessenek a források felhasználásáról (EC, 2011). A LEADER fejlődését számokban az 1. számú táblázat tartalmazza.

**1. számú táblázat:
A LEADER fejlődése, db, millió euró**

Megnevezés	Helyi Akciócsoportok száma (db)	EU finanszírozás (millió euró)
LEADER I	217	442
LEADER II	906	1 755
LEADER+	893	2 105,1
EMVA LEADER	2304 ¹⁵	5500

Forrás: EC, 2006 alapján saját szerkesztés

Az EMVA-t a 1290/2005/EK rendelet szabályozza, melyben az EMVA által finanszírozott közösségi vidékfejlesztési támogatásra vonatkozó általános szabályokat fektették le. Meghatározza továbbá a vidékfejlesztési politika célkitűzéseit, melyek a következők:

- a mezőgazdasági és az erdészeti ágazat versenyképességének javítását;
- a környezet és a vidék javítását;

¹⁵ EC, 2011

- az életminőség javítását a vidéki területeken és a gazdasági tevékenység diverzifikálásának ösztönzését
- helyi kapacitás kiépítését a foglalkoztatottság a diverzifikáció érdekében.

A fenti célok alkotják a vidékfejlesztési programok tematikus tengelyeit, amelyeket a LEADER tengely köt össze (1. számú ábra).

**1. számú ábra:
A vidékfejlesztési politika felépítése, 2007-2013**

Forrás: Vidékfejlesztési politika 2007-2013: <http://www.vidékfejlesztés.net/oktatas/vidékfejlesztési-tananyag/vidékpolitika-strukturalis-politika/vidékfejlesztési-politika-2007-2013.html>

Mindegyik tengely számos vidékfejlesztési intézkedést tartalmaz. A tagállamok ezekből választhatják ki azokat, amelyek a saját vidékük fejlesztése szempontjából fontosak és várhatóan a legnagyobb hozzáadott értéket eredményezik a megvalósítás során¹⁶.

2.2. LEADER program fejlődése Magyarországon

2001 és 2004 között valósult meg a kísérleti LEADER Program, melynek célja a LEADER+ program bevezetésének előkészítése, valamint a tapasztalatszerzés támogatása volt helyi, regionális és nemzeti szinten, hazai forrásból (Varga, 2010). A résztvevők egy közös felkészítő képzésen vettek

¹⁶Vidékfejlesztési politika 2007-2013. <http://www.vidékfejlesztés.net/oktatas/vidékfejlesztési-tananyag/vidékpolitika-strukturalis-politika/vidékfejlesztési-politika-2007-2013.html>

részt, majd összeállították és megvalósították helyi vidékfejlesztési terveiket. A program célcsoportjai a nagycsaládosok, a roma-nem roma együttműködések, valamint a helyben tartandó vidéki fiatalok voltak. E szervezetektől összesen 24 adta be pályázatát (Kassai, 2009)¹⁷ melyekből 14 vidékfejlesztési programot hajtottak végre a csoportok egyenként 25 millió forintos támogatási kerettel (Bruder, 2009), melyek keretében 270 támogatott projekt részesült támogatásban. Nőtt az érdeklődés az AVOP LEADER-intézkedésben való részvétel iránt, továbbá elkészült a LEADER Programok szabályozására vonatkozó Kézikönyv magyar változata (Kassai, 2009)¹⁸.

A csatlakozást követően hazánkban is elindult az akkor még Strukturális Alapokból finanszírozott LEADER+ Program (Bruder, 2009), melyre a 2004-ben a 10 újonnan csatlakozott tagállam közül egyedül Magyarország kapott lehetőséget arra, hogy az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program keretein belül a vidékfejlesztési célokat megvalósítsa (Kassai, 2009). Felhívására a vidéki területeken található 3034 jogosult településből 2232 hozott létre 186 helyi vidékfejlesztési akciócsoportot. Közülük a program keretében 70 vidéki közösség részesült összesen 6,7 Mrd Ft támogatásban¹⁹. A pályázati felhívásokra érkezett 3600 projekttervezetből mintegy 2700 nyert. A magyarországi AVOP intézkedéseinek célja a foglalkoztatottság és a jövedelemszerzési lehetőségek bővítése, a lakókörnyezet és az infrastrukturális ellátottság részleges javítása volt²⁰.

A program növekvő jelentőségét jelzi, hogy 2007-2013 közötti időszakban már több mint 70 milliárd forintot fordíthat a 96 helyi akciócsoport (2007 őszén 105 helyi közösség regisztrált) a helyi fejlesztési elképzelések megvalósítására (Bruder, 2009) a LEADER Program keretein belül.

Az EMVA keretéből az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program²¹ (ÚMVP) finanszírozására nyílik lehetőség (Finta, 2013)²². Az EMVA rendelet előírja, hogy mindegyik tengely esetében alkalmazni kell a LEADER-megközelítést és módszert az intézkedések megvalósításakor (Kerek-Marselek, 2009; Kovács, 2012), ugyanakkor hazánkban ez a fajta megközelítés csak a III. és IV. tengely intézkedéseinek esetében relevánsak (Kovács, 2012).

A jelenlegi programozási időszakban az uniós tagállamok számára előírás, hogy az EMVA programhoz való teljes hozzájárulásának legalább 5%-át

---

¹⁷ In: Farkas

¹⁸ In: Farkas

¹⁹ Eredetileg 5 milliárd Ft állt rendelkezésre, erre a programra (Kassai, 2009).

²⁰ A LEADER története. <http://www.umvp.eu/leader/a-leader-tortenete>

²¹ E témakört a 2.3. fejezetben tárgyalom behatóbban.

²² In: Kovács-Váradi

szükséges fenntartani a IV. tengely számára. A 2004-ben csatlakozott 10 ország esetében az EMVA teljes hozzájárulásának legalább 2,5%-át a IV. tengelyre kell fordítani²³. A hazai LEADER Program fejlődését a 2. számú táblázat szemlélteti.

**2. számú táblázat:
A hazai LEADER számokban**

Megnevezés	Kísérleti LEADER	AVOP LEADER+	ÚMVP LEADER
Támogatott/pályázott akciócsoportok száma (db)	14/24	70/186	96/105
Támogatott/benyújtott helyi fejlesztési projektek száma (db)	270/n.a.	2700/3600	8203/20766 ²⁴
Lefedett települések száma (db)	182	960	3021

Forrás: Varga, 2010 alapján saját szerkesztés

2.3. Új Magyarország Vidékfejlesztési Program

Az EMVA-ból nyújtandó vidékfejlesztési támogatásokról szóló 1698/2005/EK Tanácsi Rendelet II. cím II fejezete foglalkozik a nemzeti stratégiai tervek kidolgozásával, melynek végrehajtása a vidékfejlesztési programokon keresztül történik. Így jött létre Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (a továbbiakban: Stratégia), ami a 2007-2013 évekre vonatkozó vidékfejlesztési program stratégiai kereteit tartalmazza (FVM, 2007a).

A Stratégia hozzájárul a mezőgazdaság, az élelmiszer-feldolgozás és erdőgazdálkodás versenyképességének növeléséhez, figyelembe véve a fenntartható fejlődés alapelveit, valamint a természeti értékek és a biodiverzitás megőrzését. A Stratégia a vidék életminőségének emelésére törekszik, a vállalkozói készség megerősítése és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása által (FVM, 2007a).

²³Vidékfejlesztési politika 2007-2013. <http://www.vidékfejlesztés.net/oktatás/vidékfejlesztési-tananyag/vidékpolitika-strukturalis-politika/vidékfejlesztési-politika-2007-2013.html>

²⁴IIER alapján saját számítás. Itt fontos megjegyezni, hogy a 3. körös támogatási kérelmek ügyintézésé még zajlik 2013.10.09. adatok alapján, így a támogatott kérelemszám jóval növekedni fog. Továbbá a támogatott pályázatokon kívül számos támogatási kérelem az elbírálás kapcsán már „lezárt” állapotban van, melyek a következők lehetnek: elutasított, forráshiány miatt elutasított, lemondott, kizárt.

A Stratégiában 4 intézkedéscsoportja (és 15 beavatkozási akciója) a vidékfejlesztési politika célkitűzései mentén kerültek meghatározásra (FVM, 2007a).

Az EU Vidékfejlesztési Bizottsága 2007. szeptember 20-án elfogadta Magyarország vidékfejlesztési programját, azaz az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot²⁵ (a továbbiakban: ÚMVP).

Az EMVA-ból 3,4 milliárd, az EHA-ból 2004. évi folyóáron számítva 34,3 millió euró, azaz mintegy 1 300 milliárd forint összegű fejlesztési forrás nyílt meg hazánkban. Az ÚMVP a vidékfejlesztési célok megvalósulásához mintegy 262 milliárd Ft-tal járul hozzá (Kerek-Marselek, 2009).

Az ÚMVP támogatásai a Stratégia négy intézkedéscsoportjával azonosak (FVM, 2007b):

I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása

Az ÚMVP összköltségvetésének majdnem fele fordítható a hazai agrárium versenyképesebbé tételére, évente mintegy 75-80 milliárd Ft forrásból részesül az intézkedéscsoport (Ficsor, 2008)²⁶. Az intézkedések a termelés további modernizálást szolgálják, miközben a gazdálkodókat strukturális változásokra is ösztönzik (Kerek-Marselek, 2009). Az állattartás körülményeinek javítása, a kertészet modernizálása és a megújuló energiaforrások elterjesztése a legfontosabb feladatok az intézkedések sorában. Az üzemek korszerűsítése mellett az erdészeti fejlesztésekre is jut támogatás. Továbbá kiemelt jelentőségű a humán erőforrás javítását szolgáló beavatkozások, azaz képzések, termelői csoportok támogatása (Ficsor, 2008)²⁷.

II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése

A környezet, illetve a vidék állapotának megőrzését, fenntartható használatát és fejlesztését célozza. A 12 alintézkedés összesen 32%-kal részesül az összköltségvetésből, ami 55-60 Mrd Ft-ot tesz ki (Ficsor, 2008)²⁸.

III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

A vidékfejlesztést érintő intézkedések általánosan vidéki infrastruktúra-fejlesztés néven foglalhatók össze (Ficsor, 2008)²⁹, mivel a vidéki térségben

---

²⁵ A 2010-es kormányváltást követően Darányi Ignác Terv

²⁶ In: Bódi

²⁷ In: Bódi

²⁸ In: Bódi

²⁹ In: Bódi

élők jövedelemtermelési lehetőségeinek és életminőségének javítására hivatottak. Az intézkedéscsomag a falu népességmegtartó erejét kívánja szolgálni új és már meglévő mikroállalkozások fejlesztésével, agrárágazaton kívüli munkahelyteremtéssel és helyi piacok létrehozásával. A vidéki örökség megőrzése, a turizmus- és falufejlesztés képezik még a III. tengely gerincét (FVM, 2007b).

IV. tengely: LEADER Program

A LEADER a kistérségekben lakó emberek kreativitására épül, s arra ösztönzi a helyi szervezeteket, intézményeket, vállalkozásokat, hogy együttműködve hozzanak döntéseket a térség hosszú távú fejlődéséről.

Intézkedések:

- Helyi fejlesztési stratégiák
- Hazai és nemzetközi térségek közötti együttműködések
- Működési költségek, készségek elsajátítása és animáció (FVM, 2007b)

Az egymást követő programidőszakokban a SAPARD (2000-2006) időszakára vonatkozóan 9 intézkedés, az AVOP és NVT (2004-2006) időszakára 15 intézkedés és 25 alintézkedés, míg az ÚMVP időszakára 39 intézkedés és 41 alintézkedés kívánta, kívánja elérni a programokban megfogalmazott célok megvalósítását. Tehát a programozási időszakok előrehaladtával, az intézkedések száma jelentősen megnőtt. A felhasználható uniós források a tervezési időszakokban folyamatosan növekedtek. Míg a SAPARD alatt 265,6 millió euró állt rendelkezésünkre, az AVOP-NVT keretében 920 millió euróval gazdálkodhattunk, az ÚMVP alatt 3,8 milliárd euróval gazdálkodhatunk (Molnár, 2010).

A 3. számú táblázat az ÚMVP tengelyenkénti forráseloszlását tartalmazza.

3. számú táblázat: Az ÚMVP tengelyenkénti forráseloszlása, Mrd Ft

I. tengely	48% - 624 Mrd Ft
II. tengely	35% - 455 Mrd Ft
III. tengely	17% - 221 Mrd Ft
IV. LEADER	5,5% - 71,6 Mrd Ft

Forrás: Új Magyarország Vidékfejlesztési Program

Az ÚMVP végrehajtásának felelőse az ÚMVP Irányító Hatósága (a továbbiakban: IH), azaz a Vidékfejlesztési Minisztérium. Az ÚMVP lebonyolításában részt vesz még a VM Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézete (NAKVI)³⁰, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH)³¹, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (a továbbiakban: MVH), mint Kifizető Ügynökség és végül, de nem utolsó sorban a Helyi Akciócsoportok (HACS).

2.4. A LEADER kiterjesztése a 2014-2020-as költségvetési időszakban

A vidékfejlesztésre összesen 101 milliárd euró áll rendelkezésre, melyet különböző további költségvetésen kívüli források 17 milliárd euróval egészítenek ki (EC, 2013).

A 2014-2020-as költségvetési időszakban véleményem szerint a LEADER még nagyobb szerepet kap, mint eddig. Megszűnnek az ÚMVP-tengelyek, valamint új szerkezetű rendszert fognak létrehozni. Ez az angol szóval jellemzett CLLD (Community-led local development), vagyis közösségvezérelt helyi fejlesztés, ami a LEADER elveken alapszik (EC, 2011).

Az új rendszer lényege az, hogy a LEADER HACS-ok nemcsak az EMVA-ra, hanem a Strukturális Alapokra (mint pl. ESZA, ERFA) is tervezhetnek, tehát különböző alapok forrásait is felhasználhatják a helyi csoportok. Ez természetesen több forrást jelent egy adott térségnek, de egyben megbonyolítja a tervezést is (Maác, 2012). A következő programozási időszakban a megyék fontos szerephez jutnak, azok jelentik a területileg decentralizált fejlesztések legfontosabb platformját (Mezőszentgyörgyi, 2013), azaz a LEADER akciócsoportok területét kiterjesztik a városokra is³².

Az EMVA és a KAP-on kívüli többi EU-s pénzügyi alap összefonódását a Közös Stratégiai Keret adja (KSK)³³, amit a Bizottság készít el (Maác, 2012). A tagállam és a Bizottság Partnerségi Szerződést (a továbbiakban: PSZ) köt. A PSZ megalkotása a tagállam feladata a Bizottsággal együttműködve. A PSZ nemzeti szintű dokumentum, amely leírja, hogyan kerülnek felhasználásra az alapok az EU 2020 célok megvalósulása

---

³⁰ NAKVI főigazgató köszöntő. <http://www.nakvi.hu/foigazgatoi-koszonto>

³¹ MNVH célja. <http://www.mnvh.eu/szervezet-celja>

³² Megyékkel együtt készülnek. <http://www.mnvh.eu/hirek/66/20130115/megyekkel-egyutt-keszulnek>

³³ Ernyőrendelet (KSK): a Közös Stratégiai Kerethez tartozó Európai Regionális Fejlesztési Alapra, Európai Szociális Alapra, Kohéziós Alapra, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

érdekében, továbbá felöleli az EMVA-t és a KAP-on kívüli más alapokat. Az EMVA-n belül Magyarország hat prioritás mentén kíván hozzájárulni az Európa 2020 stratégia megvalósításához. A folyamatot a 2. számú ábra szemlélteti.

**2. számú ábra:
A vidékfejlesztés helye az Európa 2020 Stratégia keretrendszerében**

Forrás: Maác (2012) alapján saját szerkesztés

A Vidékfejlesztési Program hat prioritása tekintetében véleményem szerint az ÚMVP forráselosztásához hasonló forrásallokáció várható (4. számú táblázat). A versenyképes mezőgazdaság, a mezőgazdaságtól és az erdészettől függő ökoszisztémák állapotának helyreállítása, megőrzése és javítása kapcsán oszlik el a legtöbb forrás, a gazdasági fejlődés támogatására 17% jut.

**4. számú táblázat:
A Vidékfejlesztési Program prioritásai és tervezett
forrásarányai, %**

Vidékfejlesztési Program Prioritások	Tervezett forrásarány (%)
A tudásátadás és az innováció előmozdítása a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben	3%
A versenyképesség fokozása az agrárgazdasági termelés valamennyi típusa esetében és a mezőgazdasági üzemek életképességének javítása	42%
Az élelmiszerlánc és a nem élelmiszer jellegű termékek láncja tekintetében a láncok szervezésének és a kockázatkezelésnek az előmozdítása a mezőgazdaság terén	3%
A mezőgazdaságtól és az erdészettől függő ökoszisztémák állapotának helyreállítása, megőrzése és javítása	26%
Az erőforrás-hatékonyság előmozdítása, valamint az alacsony széndioxid kibocsátású és az éghajlatváltozás hatásaihoz alkalmazkodni képes gazdaság irányába történő elmozdulás támogatása a mezőgazdasági, az élelmiszer-ipari és az erdészeti ágazatban	5%
A társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben	17%
Technikai segítségnyújtás	4%

Forrás: Mezőszentgyörgyi, 2013

A Völgy Vidék Közösség munkaszervezet-vezetőjével folytatott interjú során megkérdeztem, hogy mi a véleménye a LEADER kiterjesztéséről. Elmondta, hogy a LEADER módszer nem hiába kap nagyobb hangsúlyt a következő költségvetési időszakban. A LEADER elvek más alapokba való beépítése egyértelműen jelzi a program hatékony jellegét. Hozzátette még, hogy így komplex programok, projektek jöhetnek létre, ami főleg a mélyszegénységben élők körében nyújtanak fejlesztési és fejlődési lehetőségeket.

3. AZ ÚMVP LEADER PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA

3.1. A Helyi Akciócsoportok

A Helyi Akciócsoportok (a továbbiakban: HACS) a LEADER elvek gyakorlati alkalmazását hivatottak elősegíteni (Lukesch, 2007). Az akciócsoportok a legalkalmasabb szervezetek, hogy a helyi problémákra (innovatív) helyi megoldásokat találjanak. Az alulról építkező megközelítés révén olyan kevésbé kézzel fogható hatása is lehet a közösségi részvételnek, mint a helyi lakosság önállósítása (ESZ, 2010).

A HACS-ok az EMVA rendelet LEADER tengely végrehajtásának szereplői. A LEADER-tengely keretében nyújtott támogatás a helyi fejlesztési stratégiák végrehajtására irányul.

2007 őszén indult el a HACS-ok regisztrációs folyamata, a helyi szereplők országsszerte 105 helyi közösséget hoztak létre, melyben a vállalkozói és civil szféra együttes részarányának legalább 60%-ot kellett kitennie. A megalakult 105 helyi közösségből az IH döntése alapján 96 kapott előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoport címet.

A 147/2007. FVM rendelet szabályozta az előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoportok által készítendő helyi vidékfejlesztési stratégiák elkészítésének folyamatát, valamint a Helyi Közösségek és a LEADER helyi akciócsoportok kiválasztását.

Az akciócsoportoknak négy hónap állt rendelkezésre, hogy elkészítsék a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájukat. Majd ezt követően jogi személyiséggel rendelkező szervezeti formává (egyesület, nonprofit Kft. vagy nonprofit Zrt.) kellett alakulniuk³⁴, így az IH döntése értelmében mind a 96 előzetesen elismert vidékfejlesztési akciócsoport megkapta a LEADER akciócsoport elismerést és ezzel a jogosultságot a III. és a IV. tengely forrásainak felhasználására (Kis-Szekeresné Köteles, 2010). A 96 közösség Magyarország teljes vidéki területét, összesen 3022 települést fed le, és összesen 128 milliárd forint fejlesztési forrásra jogosult 2013-ig. Átlagosan kétmilliárd forint támogatást jelent akciócsoportonként³⁵.

---

³⁴ Ez a változás országosan ötödüket érinti, mert a többiek már megalakulásukkor az egyesületi jogi formát választották (Varga, 2011). A LEADER Program 2010-es átalakításának keretében a szélesebb körű részvétel elősegítésére (Varga, 2011) valamennyi HACS 2012. április 30. óta csak és kizárólag egyesületi formában működhet az 54/2011. (VI. 10.) VM rendelet a LEADER Helyi Akciócsoportok működéséről szóló rendelet 2.§ (1) bekezdése értelmében.

³⁵ A LEADER jövője. http://www.tarpa.eu/egyeb/A_LEADER_jovoje.pdf

A LEADER közösség megalakításában 10 ezer fő alatti települések vagy 120 fő/km² népsűrűség alatti települések vehetnek részt, egymással összefüggő területen (FVM, 2007). Egy LEADER helyi akciócsoport legalább 10 000, legfeljebb 100 000 fő közötti lakosságú területet fedhet le (Finta, 2013)³⁶.

A HACS-ok legfontosabb feladata az IH által jóváhagyott Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájuk végrehajtása. Ennek keretében ellátják a LEADER Program társadalmasítását, a helyi projektek generálását, hálózatépítést, a helyi, vidéki társadalom fejlesztését, a projektekről szóló döntéshozatalt (VM, 2013). Kis-Szekeresné Köteles (2011) tanulmányában az akciócsoportok legfontosabb feladatuknak a pályázatok finanszírozását, támogatások nyújtását gondolják. Kérelemkezelést az MVH-val kötött delegált feladatként végeznek.

3.1.1. Helyi Bíráló Bizottság

2010-ben, a LEADER Program átalakításáról szóló társadalmi vita eredményeként született meg a HACS-ok javaslata alapján a Helyi Bíráló Bizottság (a továbbiakban: HBB). A szervezet a LEADER HACS jogi személyiségű szervezetének választott testülete, amely előzetes szűrőként biztosítja azt, hogy az ÚMVP IV. tengelye kapcsán benyújtott projektek illeszkednek a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiához (VM, 2011). A HBB tehát a LEADER Program megvalósításába 2011-ben, a második támogatási kérelem benyújtási időszakban lépett be. A HBB által pozitívan elbírált projekt adatlapok kvázi belépőként szolgálnak a LEADER-ben történő pályázáshoz³⁷.

A HBB-t a LEADER HACS két módon hozhatja létre: a LEADER HACS felhatalmazza az elnökséget a HBB feladatok ellátására, vagy a HBB tagjait a LEADER HACS közgyűlése választja saját tagjai közül (VM, 2011). A HBB létrehozásának kötelezettségét a LEADER rendelet³⁸ szabályozza (VM, 2013).

3.1.2. A Helyi Akciócsoportok működési forrásainak felhasználása

Az akciócsoportok a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájuk megvalósítására központosan allokált forrásokból a jogszabály alapján ellátandó feladataikkal

---

³⁶ In: Kovács-Váradi

³⁷35/2013. (V. 22.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák LEADER fejezetének végrehajtásához 2013-ban nyújtandó támogatások részletes feltételeiről 3. § (2)-(3) bekezdés

³⁸35/2013. (V. 22.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák LEADER fejezetének végrehajtásához 2013-ban nyújtandó támogatások részletes feltételeiről 1. § (6) bekezdés

összefüggő működési költségeiket maguk tervezhették, azzal a megkötéssel, hogy a III. tengelyes intézkedések esetében a rendelkezésre álló pénzüsszeg legfeljebb 15, míg a LEADER-forrásoknál maximum 20%-át fordíthatják működési költségeikre (Hungarikum Konzorcium, 2010). Tehát az akciócsoportok átlagosan mintegy 385 millió Ft-os keretből gazdálkodhatnak a 2007–2013 programozási időszakban (Kis-Szekeresné Köteles, 2011).

A HACS-ok kéthavonta nyújthatták be kifizetési kérelmeiket az MVH-hoz és a pénzt négy-öt hónappal később, az elbírálás után kapták meg. Mivel az akciócsoportok működése is utófinanszírozott, ez az eljárás sok csoportnál jelentett problémát. Azonban 2011 nyarától a HACS-ok állandó, napi működési költségeikre (irodabérleti díj, foglalkoztatottak bére, járulékok) havonta nyújthatnak be kifizetési kérelmet, így hamarabb kaphatják meg a pénzt, a nagyobb tételeket pedig háromhavonta számolhatják el³⁹. A működésre fordítható pénzeszközök nagy részét a kérelemkezelés és az ahhoz kapcsolódó adminisztráció köti le (ÚMVP Félidős értékelés, 2010).

A Völgy Vidék Közösség működési forrása 706 ezer eurót tesz ki⁴⁰.

3.2. A pályázat benyújtásának főbb jellemzői

A 2007-2013 tervezési időszakban először 2009 őszén volt lehetőség LEADER pályázat benyújtására. Ennek jogszabályi hátterét a 122/2009. (IX. 17.) FVM rendelet, valamint a kapcsolódó Pályázati Felhívás adta. A rendelet, továbbá a rendelethez tartozó Pályázati Felhívás kimondja, hogy olyan fejlesztésekre vehető igénybe támogatás, mely az alábbi jogcímek⁴¹ valamelyikében valósul meg:

- LEADER közösségi célú fejlesztés
- LEADER vállalkozási alapú fejlesztés
- LEADER rendezvény
- LEADER képzés
- LEADER térségen belüli együttműködés
- LEADER térségek közötti és nemzetközi együttműködés
- LEADER tervek és tanulmányok

---

³⁹Kiszámíthatóbb lesz a LEADER-csoportok finanszírozása. <http://www.kormany.hu/hu/vidékfejlesztési-miniszterium/vidékfejlesztésért-felelos-allamtitkarsag/hirek/kiszamithatobb-lesz-a-leader-csoportok-finanszirozasa>

⁴⁰ A helyi közösségek rendelkezésre álló forrásai. http://www.volgyvidek.hu/attachments/24_2008_ih_1mell_080413.pdf

⁴¹ A jogcímek olyan meghatározott intézkedések, amelyekbe a LEADER Helyi Akciócsoportok által kidolgozott azonos jellegű célterületeket be kell sorolni.

A jogcímrendelet az általános feltételeket tartalmazta (horizontális pontozási szempontok, ügyféltípusok által kötelezően benyújtandó dokumentumok, stb.), míg a Pályázati felhívás a jogcímek vonatkozásában előírt feltételeket. A HACS-oknak a jogcímrendelet és pályázati felhívás szabta kereteken belül kellett kialakítaniuk célterületeiket, amelyekben a feltételeken kizárólag szűkíthettek, de nem bővíthettek. A célterületek a rendelet mellékleteként kerültek megjelenítésre.

A fenti jogcímeken belül tehát az ügyfél célterület(ek)re nyújthatta be pályázatát, figyelembe véve a rendelet és a pályázati felhívás által előírt általános feltételeket. A célterület tulajdonképpen maga a LEADER pályázati kiírás, amelyből első körben 1006-ot⁴² készített el a 96 HACS. A Völgy Vidék Közösség a 12 tervezett célterületből első körben tudatosan, gyakorlatilag próbaképpen csak 4-et indított el.

Ebben a benyújtási időszakban összesen 4182 db pályázat érkezett be, közel 17 milliárd Ft támogatási igénnyel, amiből 2574 db pályázat nyert. A támogatás összege pedig majdnem 10 milliárd Ft-ot tett ki⁴³. A Völgy Vidék Közösség területéről 17 pályázat került benyújtásra a HACS munkaszervezeti irodájába, postai úton, melyből 16 pályázatot bíráltak el pozitívan 59,5 millió Ft értékben.

A következő pályázati lehetőségre 2011 őszén került sor, melynek alapját a 76/2011. (VII. 29) VM rendelet képezi.

Ebben a benyújtási időszakban összesen 8351 db pályázat érkezett be, 32,6 milliárd Ft támogatási igénnyel. A támogatott pályázatok száma 5206 db, 19,5 milliárd Ft jóváhagyott összeggel⁴⁴. A Völgy Vidék Közösség területéről 105 pályázatot nyújtottak be a térségben élők, melyből 68 db támogatási kérelmet bíráltak el pozitívan. Ebben a benyújtási időszakban összesen 279 millió forint támogatást nyertek el az ügyfelek.

Változás az előző körhöz képest, hogy a jogcímrendelet és a pályázati felhívás összeolvadt, és a célterületek kerültek meghirdetésre pályázati felhívás keretei között.

Eltérés az első benyújtástól, hogy ebben a körben a LEADER térségek közötti és nemzetközi együttműködés jogcím nem került be a rendeletbe⁴⁵. A célterületek számát is maximalizálták az 1. körhöz képest, azzal a céllal,

---

⁴² IIER

⁴³ IIER alapján saját számítás

⁴⁴ IIER

⁴⁵ Ezen jogcímek később két külön jogcímrendeletben kerültek meghirdetésre, mint LEADER Nemzetközi együttműködés 2012, és LEADER Térségek közötti együttműködés.

hogy csökkentsék a kiírás bonyolultságát. Összesen 759 célterületet módosítottak vagy alkottak meg a HACS-ok⁴⁶. Ennek megfelelően egy LEADER HACS egy pályázati időszakban összesen legfeljebb tíz célterületet, és azokon belül

- a) kis értékű fejlesztések⁴⁷ támogatására legfeljebb négy célterületet;
- b) komplex fejlesztések⁴⁸ támogatására legfeljebb két célterületet határozhat meg.

Tehát megjelent új elemként a kis értékű és komplex fejlesztésre irányuló célterület is a 2. benyújtási körben, amivel a Völgy Vidék Közösség élt is, hisz 1 db kis értékű és 1 db komplex fejlesztést hirdetett meg, a másik 8 célterülete mellett. Itt szeretném megjegyezni, hogy az első körhöz képest célzottabb lett a szabályozás, felülvizsgálatra kerültek a HVS-ek, mely következtében megújultak a célterületek is. Azok összetétele, átláthatósága némiképp egyszerűsödött. A célterület adatlap a következőket tartalmazta (3. számú melléklet): fogalom magyarázat, támogatás mire vehető igénybe, a támogatás mértéke, célterület specifikus alanyi, tárgyi feltételek, jogosult települések, elszámolható kiadások, értékelési szempontok, jogkövetkezmény.

Eltűntek a horizontális pontozási szempontok, amelyek minden pályázatra vonatkoztak az 1. körben, így pontozás vonatkozásában csak a célterületen megalkotott speciális pontozási szempontok alapján döntöttek egy pályázat támogathatóságáról a HACS-ok.

Ettől a körtől kezdve bevezetésre került a kérelmek elektronikus úton, ügyfélkapun keresztül való beadása. Továbbá újítás szintén, hogy pályázat csak akkor adható be, ha az ügyfél a pályázatához csatolja a HBB által a projekt vonatkozásában kiadott támogató nyilatkozatot. Ennek menete az volt, hogy az ügyfél előzetesen a tervezett projektjéről egy projekt adatlapot nyújtott be az adott HACS Helyi Bíráló Bizottságához. A HBB feladata volt döntést hozni a projektről a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiához való illeszkedés vonatkozásában. Ennek az volt a célja, hogy egy-egy általánosabb célterület esetében a helyi igényeknek megfelelő döntés szülessen arról, hogy a térség szempontjából milyen fejlesztés szükséges.

A 2007-2013. programozási időszakban 2013 nyarán nyílt meg az utolsó, azaz a 3. pályázat benyújtási időszak, melynek alapját az egyszerűsítés, azaz a

---

⁴⁶ IIER

⁴⁷ Közösségi célú, vállalkozás alapú, képzés, rendezvény jogcímei esetében a LEADER Helyi Akciócsoport által speciális kis értékű célterületbe besorolt olyan fejlesztés, amelyben a HACS választja ki az öt elszámolható kiadást.

⁴⁸ Egy jogcíme épülő fejlesztés, amelyhez legfeljebb öt további – az adott jogcím keretében el nem számolható, de a jogcímeihez tartozó mellékletekben szereplő – vagy egyéb speciálisként meghatározott kiadás típus társul.

jogcímek, célterületek eltörlése, és a benyújtás sorrendjében történő döntés, azaz a FiFo-elv képezi. A 35/2013. (V. 22.) VM rendelet határozza meg többek között a kereteket, a támogatható tevékenységeket, a pályázat benyújtásának feltételeit.

Összesen 8233 db pályázat érkezett be, 54,1 milliárd Ft támogatási igénnyel⁴⁹. A Völgy Vidék Közösség területéről 34 db pályázatot nyújtottak be az ügyfelek, 436 millió Ft értékben.

Ebben a körben az előző kettő körhöz képest az alábbi intézkedések keretében megvalósuló projektekre vehető igénybe támogatás a LEADER tervben foglaltaknak megfelelően:

- versenyképesség,
- környezetgazdálkodás,
- életminőség javító intézkedés.

A fentiekben meghatározott intézkedésekhez kapcsolódóan a fejlesztés típusa szerint az alábbi célokra vehető igénybe támogatás:

- közösségi célú fejlesztésre,
- vállalkozási célú fejlesztésre.

Az ügyfél pályázata a fentiekén túl irányulhat gazdaságfejlesztésre vagy szolgáltatásfejlesztésre. Az 54/2011. (VI.10) VM rendelet 6.§ (4) bekezdése kimondja, hogy: „*A LEADER HACS a HVS-ben rendelkezésre álló az ÚMVP IV. intézkedés csoportjának megvalósítására allokált fejlesztési forrás legalább 45%-át a LEADER tervben gazdaságfejlesztési intézkedésekre köteles fordítani.*” A gazdaságfejlesztésre fordítandó minimális forrásallokáció (45%) már a második körben is megjelent.

Új elemként, a célterületek helyett a HACS-ok megalkották a LEADER Intézkedési Tervet, amely a térségre vonatkozóan azokat a konkrét intézkedéseket tartalmazza, melyeket a HACS a legszükségesebbeknek ítelt.

Mivel a célterületek megszüntetésre kerültek, ezzel csökkentve a kiírás bonyolultságát, így az eddigiektől eltérően a minimális és maximális támogatási összegek a jogcímrendeletben kerültek meghatározásra⁵⁰.

Ebben a körben a HBB előzetesen a LEADER Intézkedési Tervben foglaltaknak való megfelelést vizsgálja a projekt adatlapok kapcsán, amiket

---

⁴⁹ IIER

⁵⁰ A minimális támogatási összeg 200 000 Ft, míg a maximális támogatási összeg tevékenységtől függően került meghatározásra.

záradékoltatni is szükséges. A záradékoltatás biztosítja, hogy valóban a HACSHBB döntése alapján támogatott projekt került benyújtásra.

A pályázatok elbírálása a FiFo-elv alapján történik, azaz a támogatási kérelmeket beérkezési sorrendben bírálja el az MVH, nem pedig a pontozás alapján állítja fel a rangsort. A Község munkaszervezet-vezetője kifejtette, hogy azért nem jó, hogy nincs pontozás, mert elveszti a projekt a szubjektivitását. Más országokban még külső szakértőket is bevonnak egy projekt életszerűségnek megállapításával kapcsolatban.

További eltérés az első két körtől, hogy az ügyfélnek nincs lehetősége hiánypótlásban beküldeni hiányzó dokumentumokat, vagy esetleges hibákat javítani. Kizárólag adategyeztetés lehetséges, esetleges ellentmondás feloldása érdekében. Amennyiben egy dokumentum vagy adat hiányzik, vagy nem a jogszabályi feltételeknek megfelelő, abban az esetben a kérelem része vagy egésze elutasításra kerül.

Az 5. számú táblázat részletesen tartalmazza a támogatási kérelem benyújtási körök főbb jellemzőit.

5. számú táblázat: A LEADER pályázati körök jellemzői

Megnevezés	1. kör (2009)	2. kör (2011)	3. kör (2013)
Jogszabályi háttér	rendelet és pályázati felhívás, rendelet mellékleteként célterületek	rendelet, pályázati felhívásban a célterületek	rendelet
Intézkedések, jogcímek	4 intézkedés (411, 412, 413, 421) jogcímek (7 db)	4 intézkedés (411, 412, 413, 421) jogcímek (6 db)	3 intézkedés (411, 412, 413) 2 cél (közösségi, vállalkozási) 2 irányultság (gazdaságfejlesztés, szolgáltatás fejlesztés), tevékenységek
Célterületek	számuk nincs maximalizálva HACSH-onként	egyszerűsített célterületek max. 10 db +Kis értékű, komplex célterületek +HVS, ami nem a jogszabály része	nincs célterület, csak két cél (közösségi, vállalkozási) + LEADER Intézkedési Terv, ami nem a jogszabály része

Helyi Bíráló Bizottság támogató nyilatkozata	Nincs	Előfeltétel a pályázat benyújtásához, a HBB a HVS-hez való illeszkedést vizsgálja	Előfeltétel a pályázat benyújtásához, a HBB a LEADER Intézkedési Tervnek való megfelelést vizsgálja + HBB záradékolás
Pontozás	van	van	nincs
Pénzügyi terv	Kell 5 000 000 Ft alatt jogcímtől függően	Kell 5 000 000 Ft alatt jogcímtől függően	Nincs
Üzleti/működési terv	Kell 5 000 000 felett jogcímtől és ügyféltől függően	Kell 5 000 000 felett jogcímtől és ügyféltől függően	Nincs
Rangsor	pontozás alapján	pontozás alapján	FIFO-elv alapján
Benyújtás	postai benyújtás a HACs-nak	elektronikus benyújtás	elektronikus benyújtás
Minimum, maximum támogatási összeg	minimum támogatási összeg célterület alapján	minimum támogatási összeg célterület alapján	minimum támogatási összeg jogcímrendelet alapján, 200 000 Ft
	maximum támogatási összeg célterület alapján	maximum támogatási összeg célterület alapján	maximum támogatási összeg jogcímrendelet alapján, tevékenységtől függően
Hiánypótlás a támogatási kérelem oldalán	van	van	nincs
Gazdaságfejlesztésre fordítandó forrás	nincs	min. 45%-os forrásallokáció	min. 45%-os forrásallokáció

Forrás: Jogcímrendeletek és pályázati felhívás alapján saját szerkesztés

3.3. A megvalósítás során felmerülő problémák

A LEADER Program sok előnye és pozitív hatása mellett érintenünk kell a megvalósítás során felmerülő problémákat, amelyekkel kapcsolatban már 2010 nyarán a Vidékfejlesztési Minisztérium felállított egy munkacsoportot azzal a céllal, hogy az ÚMVP félidejéhez érkezve feltárja a magyar vidékfejlesztés, azon belül is a LEADER program problémáit.

Véleményem szerint a LEADER Program legnagyobb problémája a megfelelő, egyszerű és a LEADER elvekhez kapcsolódó jogszabályi háttér hiánya. A program kivitelezése jelentősen csúszott⁵¹ (ÚMVP Ex ante, 2007), ami Bruder (2009) szerint önmagában még nem is jelent gondot, hiszen a LEADER megközelítés jogszabályi háttérének megalkotása komoly előkészítő munkát igényel. Viszont a LEADER elveken nyugvó folyamatot a

⁵¹ 2009 őszén volt lehetőség először LEADER pályázatot benyújtani.

gyorsan megalkotott jogszabályi háttér keresztülhúzta. Kassai (2012) szerint hiába gyűjtötték össze a tanulságokat, a jó gyakorlatokat valamennyi LEADER-szerű kezdeményezésben, ha aztán ezek a tapasztalatok nem épültek be a programba.

„A LEADER-nek elvei szerint a legegyszerűbb pályázati rendszernek kellene lennie. Ehhez képest a magyar rendszer szubszidiaritástól való félelme miatt még sokkal bonyolultabbá válik, mint más pályázati rendszerek (Bruder, 2009).” A hazai szabályozás három pilléren nyugszik:

- végrehajtás általános szabályait meghatározó jogszabályok (KET, MVH törvény, Vhr.)⁵²
- támogatási célokat, intézkedéseket elrendelő jogcímrendeletek
- egyéb kapcsolódó jogszabályok (LEADER Munkacsoport, 2010).

A jogszabályok mellett, hogy igen bonyolultak, gyakran ugyanannak a kérdésnek más-más részeire adnak iránymutatást, továbbá a Vhr. gyakran módosul (LEADER Munkacsoport, 2010). Ám a LEADER-források ahhoz kismértékűek, hogy külső segítséggel megírhatóak legyenek. A kapható támogatási összegek alacsonyok a pályázati rendszer bonyolultsága oldaláról (ÚMVP Ex ante, 2007). Számos (felesleges) dokumentum benyújtása szükséges kis összegű támogatás elnyerése érdekében is. Talán ez a momentum a 3. pályázási körben kezd enyhülni.

A program problémája továbbá, hogy hiányzott az intézményi háttér jó kidolgozása (Varga, 2010, ÚMVP Ex ante, 2007). A rendszer sokszereplős (HACS-MVH-IH), bonyolult lépésekből tevődik össze, amivel a munkaszervezet-vezető is teljes mértékben egyet ért. Továbbá hozzátette, hogy az eljárásrend sem lett egyszerűbb a benyújtási körök vonatkozásában, hisz mindegyik kör más-más feltételeket ír elő. Az ÚMVP elindulásakor, azaz 2008 őszén, amikor megnyílt az első támogatási kérelem benyújtási időszak a 3. tengely intézkedései vonatkozásában az MVH munkatársai ügyintézték és bírálták a támogatási kérelmeket. Az egy-másfél éves ügyintézési idő változtatásra kényszerítette az IH-t, így a LEADER 2009-es első támogatási kérelem benyújtási időszakában már a HACS-ok is részt vettek a kérelemkezelésben. A legtöbb HACS üdvözölte is a módosítást, annak ellenére, hogy voltak olyanok, akik sem kérelemkezelési tapasztalattal, sem

---

⁵²2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (KET), 2007. évi XVII. törvény a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről (MVH törvény), 23/2007. (IV. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában megvalósuló támogatások igénybevételének általános szabályairól (Vhr.)

humán erőforrással nem rendelkeztek ennek kapcsán⁵³. Többnyire az volt motivációjuk indoka véleményem szerint, hogy ezzel felgyorsulhat a kérelemkezelés ügymenete, a pályázók gyorsabban jutnak hozzá támogatásukhoz, illetve helyben tudnak érdeklődni pályázataikkal kapcsolatban.

Az MVH a pályázatkezelés feladatát delegált feladat keretében átadta a LEADER HACS-oknak⁵⁴, amelyek - a delegálás szabályainak megfelelően, a szükséges feltételek kialakítása mellett - akkreditált módon végzik azt (VM, 2013). Viszont ezzel kapcsolatban az a probléma, hogy a HACS-ok feladata többnyire vagy teljesen a pályázatkezelésre fókuszálódik és így nincs idejük a valós vidékfejlesztéssel foglalkozni⁵⁵.

A támogatások odaítélésnek joga a HACS jogosítványa lenne⁵⁶, azonban az IH felel az odaítélési folyamat jogszerűségéért és az MVH támogatás jogosultságáért, kifizetéséért. A központi kontroll aránya még mindig számottevő⁵⁷.

Finta (2013)⁵⁸ a fejlesztési programok (Új Széchenyi Terv, DIT-ÚMVP) támogatásainak lehatárolásával kapcsolatban kifejti, hogy mindkét programgazda a saját lehatárolt keretei között valósítja meg feladatát anélkül, hogy érdemben értékelné, megvizsgálná a másik program „célterületeit”, különös tekintettel azokra a fejlesztési témakörökre, ahol egyik program sem kínál lehetőséget a helyi fejlesztésekre.

Finta (2013)⁵⁹ szerint „a vidék fejlődését alapvetően – a városok által generált munkaerő-kereslet következtében – a területfejlesztési politika biztosíthatja.” Viszont sem a területfejlesztési, sem a vidékfejlesztési politikák nem tudnak hatékonyan hozzájárulni a lakosság megélhetését biztosító, helyben vagy a közeli városokban elérhető munkahelyek kialakításához, mivel a városi munkahelyek megléte mellett szükség lenne azok elérhetőségét is biztosítani.

Magyarország 10 000-100 000 fő között határozta meg a HACS-ok területi léptékét, leginkább az 50 000 körüli lélekszámot tömörítő HACS-okat

---

⁵³ LEADER Helyi Akciócsoportok véleményei az ÚMVP LEADER tengelyének végrehajtása kapcsán: <http://mnvh.hu/ptPortal/index.php?mod=news&action=showNews&newsid=11001&lang=hu>

⁵⁴ 2007. évi XVII. törvény a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről (MVH törvény) 16.§.

⁵⁵ Problémák és megoldási lehetőségek a vidékfejlesztésben.

<http://mnvh.hu/ptPortal/index.php?mod=news&action=showNews&newsid=11763&lang=hu>

⁵⁶ 1698/2005 EK rendelet 61.cikk c), 62. cikk (1) b)

⁵⁷ Problémák és megoldási lehetőségek a vidékfejlesztésben.

<http://mnvh.hu/ptPortal/index.php?mod=news&action=showNews&newsid=11763&lang=hu>

⁵⁸ In: Kovács-Váradi

⁵⁹ In: Kovács-Váradi

támogatva. Ezért a HACS-ok több statisztikai kistérség összekapcsolásával hozták létre a helyi közösségeket. A kistérségek közötti együttműködések gyakran nélkülözték a közös célokat, sajátosságokat, érdekeket. Ez alapján elmondható, hogy a 96 HACS nem igazodtak a meglévő közigazgatási határokhoz, és az MVH Kirendeltségeihez sem, ami bürokratikus problémát okoz (Kovács, 2012).

Véleményem szerint az is probléma, hogy az ÚMVP a 3. és 4. tengelye az összes forrás 17%-át teszi ki. A 3. tengely intézkedései a vidékfejlesztésre fordítható összeg háromnegyedével rendelkezik, így a LEADER programra a források negyede marad. A források mértékét a lakosság- és a településszám figyelembevételével határozzák meg. Az alkalmazott módszer miatt a kevés lakossal, de sok településsel rendelkező közösségek kerültek hátrányos helyzetbe (Finta, 2013)⁶⁰.

Kassai (2012) azon megállapításával egyetértek, hogy hiányzik a felülről lefele irányuló bizalom a rendszerből és kiegészíteném még azzal, hogy fordítva is igaz, ami akadályozza a különböző szintek közötti együttműködést.

Az akciócsoportok működésével kapcsolatban elmondható, hogy a működésük utófinanszírozása, és ezzel párhuzamosan a felvett hitelnél keletkezett kamatköltségek (nem elszámolható tételek) nagy problémát jelentenek. A HACS-ok 2008-as megalakulásukat követően az elinduláshoz nem kaptak pénzügyi segítséget (Hungarikum Konzorcium, 2010). A központi szabályozás alapján a rendelkezésre álló működési forrás nem biztosítja maradéktalanul a HACS-ok 2015-ig tartó működését (ÚMVP Félidős értékelés, 2010). A LEADER munkacsoport (2010) háttér tanulmánya szerint a személyi és egyéb költségekkel együtt minimálisan kb. 160 millió Ft-ra van szüksége a HACS-oknak 2008-2015 időszakra vonatkozóan. Az erőforrás legnagyobb részét a kérelemkezelés köti le, így más feladatok finanszírozása igen nehéz. a HACS-ok legalább ötöde veszélyeztetett a program sikeres végrehajtása és működése terén. A HACS-ok működésének finanszírozása más bevételi forrásokból nem vagy csak nagyon szerény mértékben valósítható meg.

---

⁶⁰ In: Kovács-Váradi

4. A VÖLGY VIDÉK LEADER KÖZÖSSÉG TEVÉKENYSÉGE

4.1. Saját vizsgálati adatok gyűjtésének helye és feldolgozásuk módszere

A saját vizsgálati adatok gyűjtése a Szabó Ervin Könyvtárban és az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központban zajlott. Dolgozatom megírása során számos hazai szakkönyvet, folyóiratot és internetes forrást használtam fel. Az angol szakirodalom feldolgozásakor leginkább a Bizottság jelentéseire támaszkodtam. A Völgy Vidék LEADER térség társadalmi és gazdasági helyzetének vizsgálatakor két záró tanulmány szolgált alapul a KSH T-STAR adatbázis hatékony felhasználásával. Többnyire 1995, 2001, 2005 és 2010-es KSH adatokkal dolgoztam, mert véleményem szerint a trendek vázolásához megfelelőek a kiragadott periódusok.

Témaválasztásom és kutatómunkám alapját a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalban szerzett több éves tapasztalat és gyakorlat adta. Lehetőségem volt megtanulni a LEADER pályázatok elbírálásának menetét a támogatás megítélésétől kezdve annak kifizetéséig. Volt alkalmam részt venni a LEADER második támogatási kérelem benyújtási szakasz előkészítésében, jogszabály megalkotásában az Irányító Hatóság vezetésével. A második benyújtási kör kapcsán részt vettem a célterület tervezésben, ahol a HACS-ok által megalkotott vagy módosított célterületeket ellenőriztük le az akciócsoportok jelenlétével. Az ellenőrzések sokszor közvetlen formában zajlottak, így volt szerencsém már akkor részletesebben megismerni a közösségek helyi igényeit, problémáit.

Személyes érdekeltségem a témával kapcsolatban az, hogy a Völgy Vidék Község térség egyik településén, Martonvásáron élek. Helyiként, civilként érdekem és kötelességem is egyben, hogy a település elnyerje méltó helyét a köztudatban. Annak ellenére, hogy általános fejlettsége kedvező értékeket mutat, ami elsősorban a kedvező földrajzi helyzetnek tudható be, a város fejlesztése kapcsán számos feladat várhat még magára, ami LEADER-forrásból (is) megoldható lenne.

A kutatómunkám során interjút készítettem a Völgy Vidék Község munkaszervezet-vezetőjével, Szendrői Júliával⁶¹. Többek között arra voltam kíváncsi, hogy vajon mit tart a Község erősségének, gyengeségének, véleménye szerint mi a LEADER legnagyobb sikere a térségben. Természetesen kitértem az eljárásrend és a pályázatok elbírálására is, az

---

⁶¹Ezúton szeretnék köszönetet mondani Szendrői Júliának, a Völgy Vidék Község munkaszervezet-vezetőjének, hogy részemre adatokat szolgáltatott és segített kutatómunkám elindításában.

érdekelt, hogyan ítéli meg azok menetét. 1-1 kérdésemre adott válaszát a szakirodalom feldolgozásba építettem be. Az interjúkérdéseket az 1. számú melléklet tartalmazza.

Mégis diplomamunkám legjelentősebb módszerének a kérdőívet tartom (2. számú melléklet). A kérdőív készítésekor a LEADER projektek megvalósítására fókuszáltam, így elsősorban a pályázatot benyújtóknak címeztem a kérdéseimet, de természetesen örömmel fogadtam volna, ha olyan személyek is kitöltik a kérdőívet, akik nem pályáztak, de érdekeltek a LEADER programban (pl.: pályázatrírók, projekt benyújtók). A Közösség munkaszervezet-vezetőjétől kapott 100 e-mail címre elküldtem az online megszerkesztett kérdéseket (az e-mail címek között voltak olyanok, akik nem nyújtottak be pályázatot: érdeklődők, projekt benyújtók), továbbá kiküldésre került a Közösség hírlevelével, valamint az akciócsoporthonlapjára is felkerült a kérdőív.

Összesen 21-en töltötték ki a kérdőívet. A legtöbb válaszoló több körben is érdekelt, így a támogatási kérelmek számát tekintve elmondható, hogy a pályázatot benyújtók és a nyertesek több mint harmada válaszolt, többszöri kéresemre. Összesen 156 pályázat került benyújtásra, amiből 106 db nyert el támogatást. A válaszolók összesen 58 pályázatot nyújtottak be, amiből 39 pályázat nyert. Az adatok feldolgozása Microsoft Excel segítségével történt.

4.2. A Völgy Vidék LEADER Közösség bemutatása

A Völgy Vidék LEADER Közösséget 67 szervezet alapította 2007 őszén. Közülük 45-en vettek részt 2008 őszén a jogi személyiséggel rendelkező Völgy Vidék Vidékfejlesztési Közösség Közhasznú Egyesület létrehozásában (a továbbiakban: Közösség)⁶², A legnagyobb arányban a civil szféra van jelen, 45 %-kal, míg az üzleti és közszféra 28%-27%-kal képviselteti magát. Az alapítók 10 fős elnökséget és 3 fős felügyelő bizottságot hoztak létre, valamint felállítottak egy munkaszervezetet, melynek létszáma 3 fő. A HACS székhelye Vál község⁶³.

A Közösség fő célkitűzése, melyet az alapszabály⁶⁴ tartalmaz, a következő: „a Bicskei, Ercsi, és Székesfehérvári kistérségek területén a települési önkormányzatok, gazdasági társaságok, vállalkozók, civil szervezetek, magánszemélyek és őstermelők vidékfejlesztéssel összefüggő tevékenységeinek koordinálása, pályázatainak elősegítése és széleskörű megteremtése a 147/2007 (XII. 4) FVM rendelet szerinti Völgy Vidék Helyi

⁶²<http://www.volgyvidek.hu/volgyvidekkozosseg.html>

⁶³<http://www.volgyvidek.hu/volgyvidekkozosseg.html>

⁶⁴A Völgy Vidék Közösség alapszabálya, 2010

A Mezőföldnek ezen a részén, a jó földnek köszönhetően, magas színvonalú mezőgazdasági termelés folyik. A terület használatra elsősorban a szántó művelési ág jellemző.

Völgy Vidéken több európai védettségű (NATURA 2000-es területek), országos (martonvásári Kastélypark, alcsúti Arborétum), valamint helyi szinten védett természetvédelmi terület is megtalálható (17 településből 9 rendelkezik természetvédelmi területtel), de számos értékes élőhely nem áll még védelem alatt.

A térségben az M1, M6 és M7 autópálya, valamint az 1, 6, és 7-es főút átmenő forgalma, 3 fő vasútvonal keresztezése által a terület országon belüli elérhetősége kiváló (Bodó, 2012).

A földrajzi fekvésből következő adottságok jelentős mértékben meghatározzák a Völgy Vidék társadalmi-gazdasági helyzetét, és nagyban befolyásolják lehetőségeit, kilátásait. Ezért vizsgáljuk meg a térség gazdasági és társadalmi helyzetét!

4.4. Völgy Vidék LEADER térség demográfiai, társadalmi helyzete

„A Völgy Vidék LEADER térség népesedése híven leképezte az országos és a nagyvárosok környéki vidéki térségek településeinek népesedési tendenciáit az elmúlt évtizedekben” (Bodó, 2009). Az 1. számú diagramon jól látható, hogy a lakónépesség száma 1995 és 2010 között 13 %-kal, több mint ötezer fővel növekedett. A népességszám növekedés egyrészt annak köszönhető, hogy az 1970-es években beköltözők gyermekei nemrégiben léptek gyermekvállalási korba, másrészt a vándorlási egyenleg nagy mértékben pozitív, főként a fővárosi szuburbanizációs folyamatokból adódóan⁶⁵.

Az állandó népesség száma 2010-ben, ha csak 664 fővel⁶⁶, de meghaladta a lakónépesség számát. Ennek az az oka, hogy ma már sokkal többen rendelkeznek a térségi állandó lakóhelyük mellett máshol is (pl.: nyaraló) bejelentett tartózkodási hellyel, így ők statisztikai szempontból nem számítanak bele a helyi lakónépességbe (Bodó, 2009). A népesség egyharmada (31,4%)⁶⁷ él a térség két kisvárosában, Ercsiben és Martonvásáron. A lakónépesség számának legnagyobb arányú bővülése Martonvásárt, Tordast, Etyeket érinti, míg a legkevesbé Vértesacsa, Óbarok, Lovasberény és Alcsútdoboz lakónépessége emelkedett.

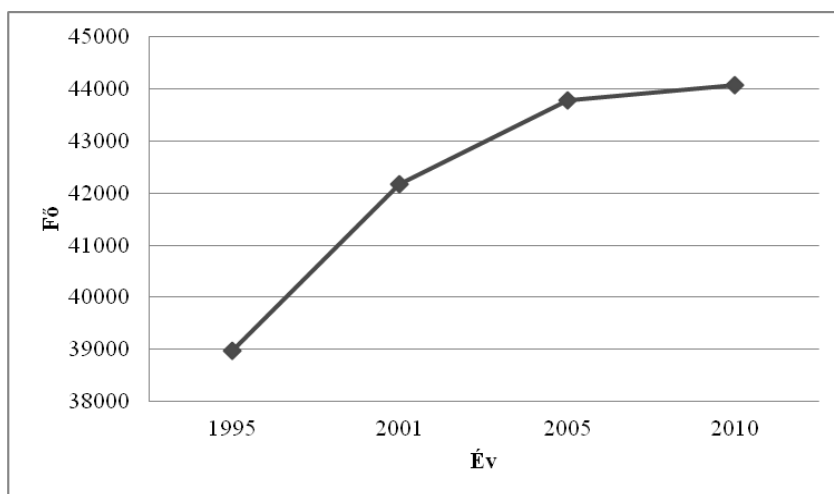
---

⁶⁵Völgy Vidék Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája (2013).
http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_HVS_fv2013.pdf

⁶⁶ KSH T-STAR adatbázis alapján saját számítás

⁶⁷ KSH-T-STAR adatbázis alapján saját számítás

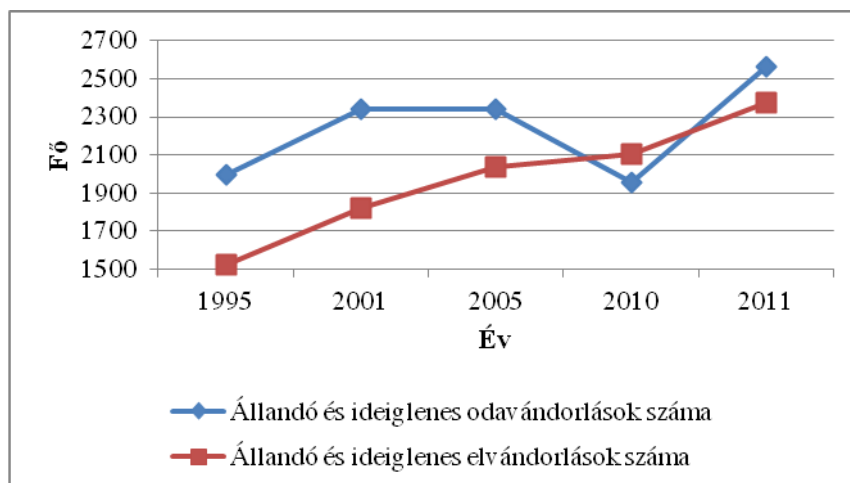
1. számú diagram: A lakónépesség számának alakulása a Völgy Vidék LEADER térségben, fő, 1995-2010

Forrás: KSH T-STAR alapján saját szerkesztés

A népességszám növekedése tehát Völgy Vidéken többnyire betudható a vándorlási egyenleg pozitív irányba történő eltolódásának, mely főként a fővárosi szuburbanizációs folyamatoknak köszönhető (2. számú diagram).

2. számú diagram: Az állandó és ideiglenes oda- és elvándorlások a Völgy Vidék LEADER térségben, fő, 1995-2010

Forrás: KSH T-STAR alapján saját szerkesztés

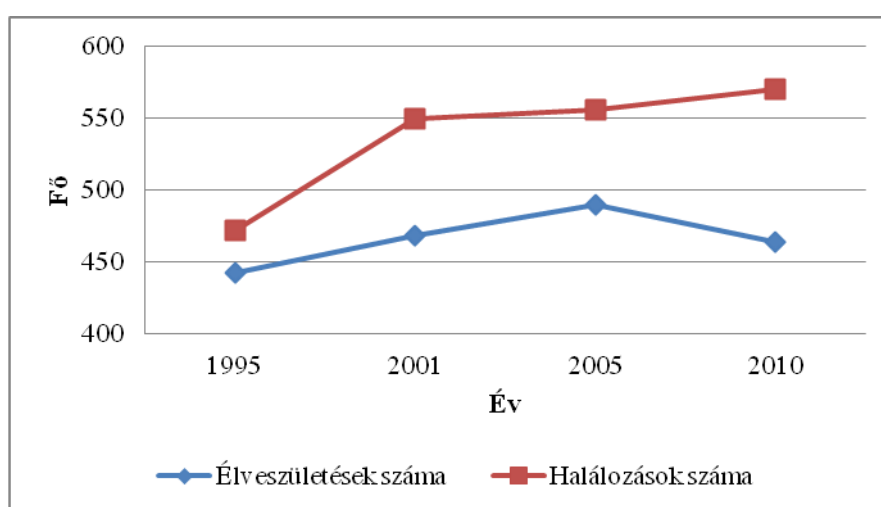
Bár 2010-et tekintve elmondható, hogy az elvándorlások száma meghaladta az odavándorlások számát, de az azt megelőző években és 2011-ben is (odavándorlás 2567, elvándorlás 2102 fő)⁶⁸ a népmozgalom pozitív tendenciát követ a településeken. Bodó (2009) tanulmánya szerint a beköltözők legnagyobb része az Alföldről és a határon túlról érkezett.

⁶⁸ KSH T-STAR adatbázis alapján saját számítás

Ugyanakkor a térségbe költözők mellett mára már megnőtt a térségből elköltözők száma is, ami a lakosság mobilitásának megnövekedésének köszönhető. A vándorlások számának emelkedése vélhetően erőteljesen összefügg a térségi, illetve az azon kívüli munkahelyek számának változásával (Bodó, 2009).

A lakónépesség számát alakító tényezők közül szót kell ejteni az élveszületések és halálozások számának alakulásáról is, melyet a 3. számú diagram szemléltet.

3. számú diagram: Élveszületések, halálozások számának alakulása a Völgy Vidék LEADER térségben, fő, 1995-2010

Forrás: KSH T-STAR alapján saját szerkesztés

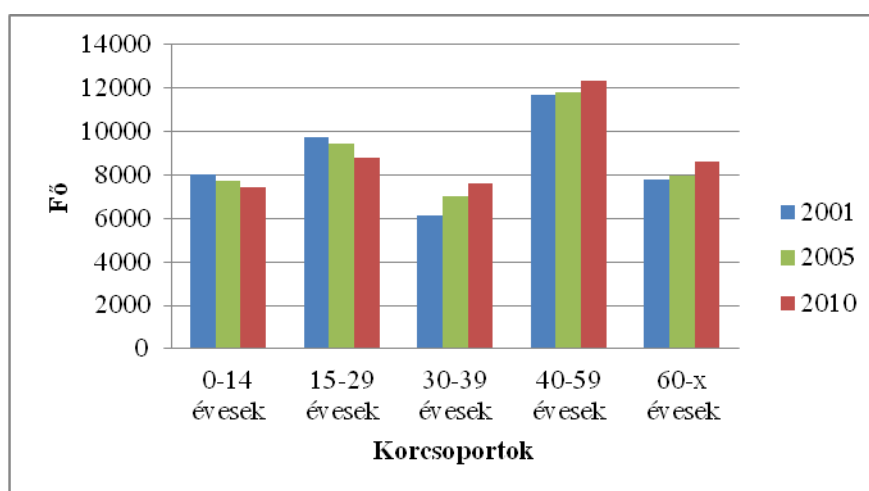
Míg 1995. évet tekintve a különbség a két érték között közelített, a következő években a halálozások száma jóval meghaladta az élveszületések számát. Főként Lovasberény, Tabajd, Óbarok és Kajászó azok a települések, ahol az 1000 lakosra jutó éves átlagos halálozás jóval meghaladja az élveszületéseket. Magas a halálozás Alcsútdobozon, Vértesacsán, Baracskán és Ráckeresztúron is, viszont elmondható, hogy a születésszámok meghaladják az átlagot vagy átlag körüliek. Tordas, Etyek, Csabdi, Ercsi, Mány települések tekintetében az élveszületések aránya igen jónak mondható. Az élveszületések és halálozások aránya az országoson túl a regionális és a megyei adatoknál bár kedvezőbb Völgy Vidéken, ugyanakkor az adatok mégiscsak természetes fogyást tükröznek (Bodó, 2009).

Völgy Vidék térségben a népesség korcsoportok szerinti megoszlása jelentősen eltér mind az országos, mind a megyei átlagtól. A magyarországi és a Fejér megyei értékekhez viszonyítva a térségben magasabb a gyermekkorúak és fiatalok aránya (Bodó, 2009), annak ellenére, hogy 2001-hez képest csökkent a számuk a térségben, ha nem is számottevően (4. számú

diagram). A térségi lakosság korszerkezetére elmondható, hogy fiatalos, amely az arányaiban kiemelkedő fiatal felnőtt korú betelepülők és gyermekeik javára írható. A korszerkezet struktúrájából adódóan a növekvő számú idősebb középkorúak mellett a 60 év feletti – ezzel együtt az eltartottak – száma is folyamatosan emelkedik.

A térségben Tabajd, Lovasberény, Kajászó és Óbarok számít a leginkább előregedett településnek, valamint Csabdiban, Tordason, Válban és Mányon a legkevesebb az időskorú (13-14%) (Bodó, 2009).

4. számú diagram: Korcsoportok a Völgy Vidék térségben, fő, 2001, 2005, 2010

Forrás: KSH T-STAR alapján saját szerkesztés

A térségben minden településen működik egészségügyi és közművelődési alapszolgáltatás, van óvoda, de az általános iskolákat már érintették összevonások, ill. kistérségi fenntartásba történő átszervezések. Középiskola és felsőfokú intézmény nincs a térségben. Háziorvosi, illetve védőnői szolgálat valamennyi településen működik, fogászat, gyógyszerár több mint felében, gyermekorvos kevesebb, mint felében érhető el. Szakorvosi ellátást nyújtó egészségügyi központ Ercsiben működik.

A Völgy Vidéken az életminőséget javító szolgáltatások részben még mindig hiányosak. Szabadidős centrumok, civil házak nem jöttek létre az elmúlt években. A Völgy Vidéken a civil szféra jelentős számban és aktivitással képviselteti magát (különös tekintettel Martonvásáron), a bejegyzett civil szervezetek száma –az egyházi szervezeteken kívül –250 fölött van a 17 településen.

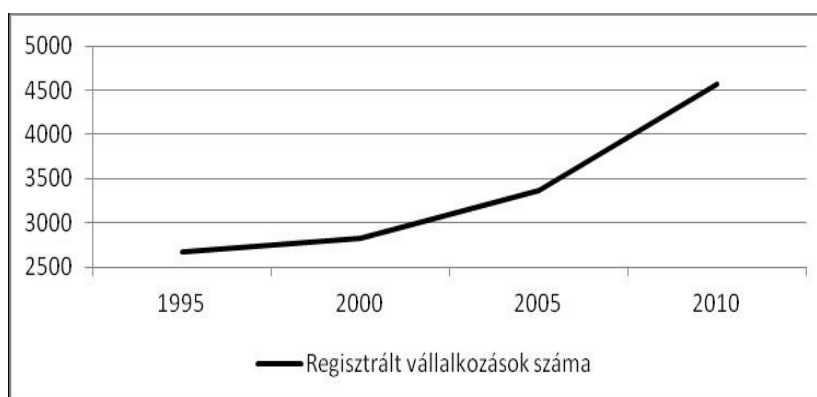
A települések csatornázottsága, vezetékes gázzal való ellátottsága megfelelő szintű, de további fejlesztésekre is szükség van. A belső utak, járdák, felszíni vízelvezetők állapota leromlott.

A nemzeti és etnikai kisebbségek közül a romák szórványban több településen jelen vannak a Völgy Vidéken, jelentősebb számban a térség déli településein élnek (kb. 1500 fő), egyes településrészekben területileg is elkülönült módon⁶⁹.

4.5. Völgy Vidék LEADER térség gazdasági helyzete

Völgy Vidéken a regisztrált vállalkozások száma 1995-2010 között mintegy 70%-kal nőtt, és 2010-re megközelítette a 4600-at (5. számú diagram). Ercsi és Martonvásár a térség vállalkozásainak mintegy 30%-át tömörítik. 2010-ben 100 lakosra átlagosan 9,5 regisztrált gazdasági szervezet jutott a térségben (míg országosan 6) és 10,2 regisztrált vállalkozás (míg országosan 6,3), amely országos viszonylatban kedvező vállalkozói aktivitásra utal. A vállalkozói aktivitást tekintve Lovasberény, Etyek, Tabajd, Felcsút és Martonvásár emelkedik ki (Lovasberényben a vállalkozói inkubátor, Etyeken a filmgyártás, kulturális-és borturizmus, Tabajdon az agrárium és a lovasturizmus, Felcsúton az építőipar és a sporttevékenységek, Martonvásáron az agrár-innováció jellemző) (Bodó, 2012).

5. számú diagram: Regisztrált vállalkozások száma Völgy Vidéken, db

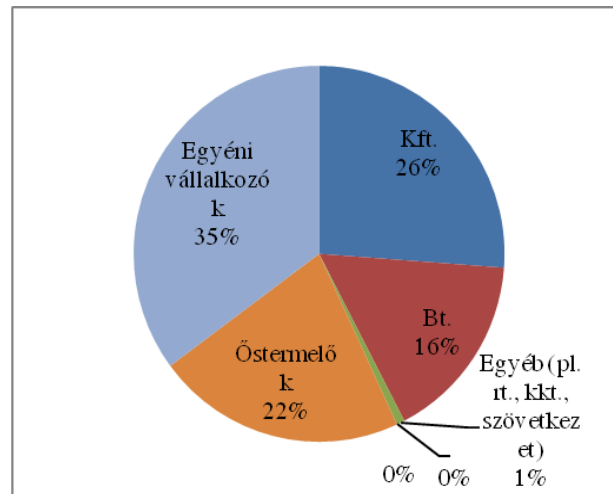
Forrás: Bodó, 2012.

A működési formát tekintve leginkább az egyéni vállalkozók vannak jelen a térségben (1346 db). Ercsi, Martonvásár és Etyek településeken regisztrálták a legtöbb egyéni vállalkozót. Korlátolt felelősségű társaság 1002 db, betéti társaság 621 db van jelen a településeken. Az östermelők vonatkozásában elmondhatjuk, hogy nagy számuk (832 db) jelzik „az agrárszektor fontosságát a gazdasági tevékenységek, a vállalkozói aktivitások terén” (Bodó, 2012). A gazdasági formák megoszlását a 6. számú diagram szemlélteti.

⁶⁹Völgy Vidék Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája (2013).
http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_HVS_fv2013.pdf

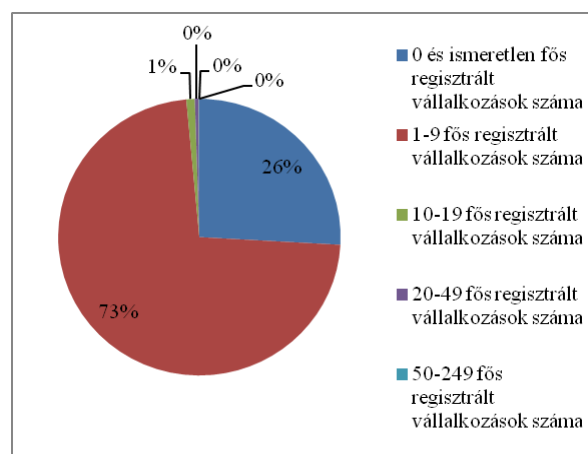
6. számú diagram: A regisztrált vállalkozások megoszlása gazdasági forma szerint, %, 2011

Forrás: KSH T-STAR adatbázis alapján saját szerkesztés

A vállalkozások nagy többsége a Völgy Vidéken 10 főnél kevesebbet foglalkoztat, ez kevéssel marad el az országos aránytól, így alkalmazotti téren némileg magasabb a térségben az átlagos vállalkozásnagyság. Országos szintű, 500 főnél többet foglalkoztató nagyvállalat nincs a térségben, és nagyobb vállalkozásból is mindössze kettő található itt, egy-egy Ercsiben és Etyeken (Musashi Hungary Kft., Ercsi; Törley Pezsgőpincészet Kft., Etyek). Ugyanakkor több vállalkozás működik egyenként 20-49 fő közötti létszámmal és további 45 kisvállalkozás foglalkoztat 10-19 főt. 1-9 főt foglalkoztat a vállalkozások 73%-a és további 26%-uknak egyáltalán nincs bejelentett alkalmazottja. (7. számú diagram).

7. számú diagram: A regisztrált vállalkozások megoszlása alkalmazotti létszám szerint, %, 2011

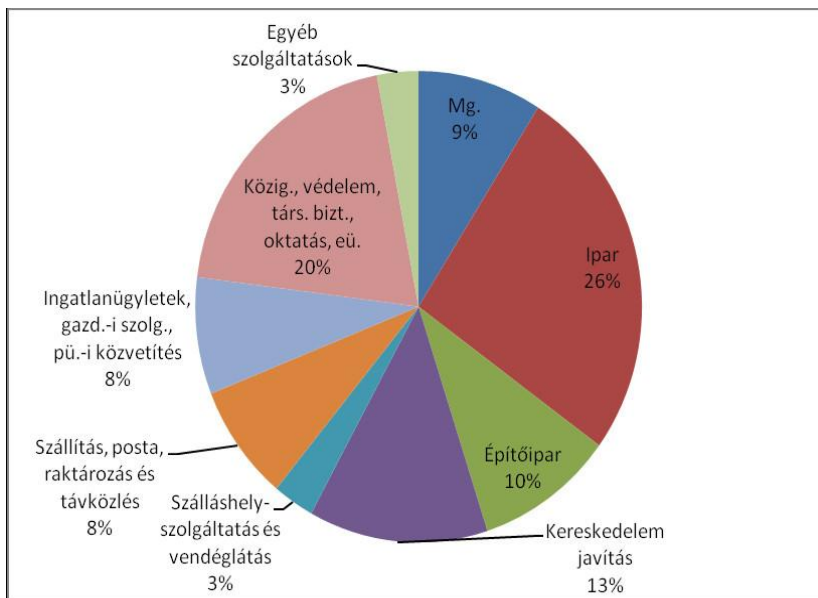
Forrás: KSH T-STAR adatbázis alapján saját szerkesztés

„A gazdaságszerkezetet tekintve elmondható, hogy a Völgy Vidékre leginkább jellemző szektorok az agrárium és a különböző gazdasági szolgáltatások. A vállalkozások mintegy 5,5%-a tevékenykedik csak a feldolgozóiparban, ugyanakkor a foglalkoztatásban sokkal jelentősebb a szerepük. Ezzel szemben a pénzügyi-biztosítási tevékenységek, valamint a mezőgazdaság területén regisztrált vállalkozások aránya 24 illetve 22%” (Bodó, 2012).

A legnagyobb foglalkoztatók a térségben az állam és az önkormányzatok, valamint a feldolgozóipar és élelmiszergazdaság kisebb üzemei. Például az autóiipari alkatrészgyártó Musashi Hungary Kft. Ercsiben, az MTA Agrártudományi Kutatóközpont Mezőgazdasági Intézet és az Állami Autópályakezelő Zrt. Martonvásáron, a mélyépítő és szállítmányozó Femol '97 Kft. és a Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia Felesúton, a Korda filmstúdióhoz és a borászathoz csatlakozó vállalkozások együttese Etyeken, ill. a nagy mezőgazdasági termelő cégek Baracskán, Lovasberényben, Ráckeresztúron, Tabajdon, ill. bicskei székhellyel, de több környező települést is érintve (pl. Etyek-Ödönmajor, Vértesacsa).

A 8. számú diagram szemlélteti a foglalkoztatottak főbb megoszlását a gazdasági ágak szektorai között.

8. számú diagram: A foglalkoztatottak megoszlása a gazdaság főbb szektorai között, %, 2001

Forrás: Bodó, 2012

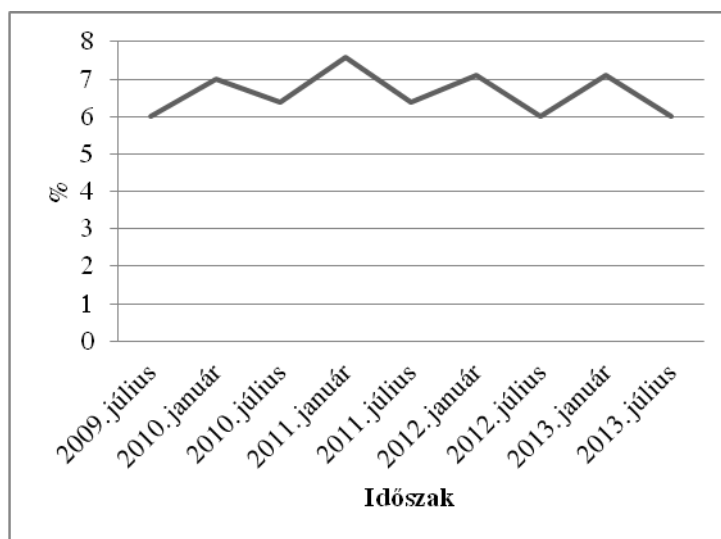
Jól látható, hogy az iparban a foglalkoztatottak 26%-a dolgozik közigazgatás, oktatás, egészségügyi szektor a foglalkoztatottak 20%-át, a kereskedelem 13%-át, az építőipar 10%-át öleli fel. A mezőgazdaságnak a vállalkozások

arányában betöltött nagy szerepéhez képest a foglalkoztatottak vonatkozásában mérsékelt a jelentősége (9%). Ez abból adódik, hogy a mezőgazdasági tevékenységek jelentős mértékben elaprózott gazdasági szervezeti formákban működnek.

A bevándorlási többlet és a viszonylag fiatalos korszerkezet itt is érezteti hatását: a munkaképes lakosság aránya és a foglalkoztatási arány magasabb az országos átlagnál.

A munkanélküliség aránya a vizsgált időszakban 6-7% között mozog⁷⁰ (9. számú diagram). A munkanélküliség Ercsit, Vértesacsát, Óbarkot, Ráckeresztúrt tartósan sújtja, addig Martonvásár, Etyek, Felcsút, Tordas, Gyúró a gazdasági válság mellett is alacsony értékeket mutat. A helyi munkalehetőségek száma, az idegymunkák lehetősége, a lakosság korszerkezete nagyban szerepet játszik a munkanélküliség változásában (Bodó, 2012).

9. számú diagram: A munkanélküliség alakulása Völgy Vidéken, %, 2009. július-2013.július

Forrás: ÁFSZ adatok alapján saját szerkesztés

4.6. A Völgy Vidék Közösség Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája

A Völgy Vidék Közösség 2008-ban megalkotta a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiát (a továbbiakban: HVS), amit 2009-ben, 2011-ben és 2013 tavaszán felül is vizsgált. A HVS végrehajtására mintegy 4,13 millió euró áll rendelkezésére az ÚMVP III. és IV. tengelyén belül, a 2007-2013.

⁷⁰ Országosan ez az érték 10-12% között mozog:
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf027.html

költségvetési időszakban⁷¹. A forrás kisebb részben a HACS működési költségeit fedezi.

Itt fontosnak tartom megjegyezni, hogy a Közösség forrásainak nagyobbik részét a központilag meghatározott UMVP III. tengelyes intézkedések és prioritások teszik ki. Ezek csak kismértékben pontosíthatók a Közösség által, alapjában kötött arányban a központi elképzeléseket valósítják meg, helyben⁷². A HVS felülvizsgálatokkor az eredeti öt célkitűzést megtartotta a Közösség, de a forrásallokációban az évek múlásával több mozgásteret hagytak maguknak (Rácz - Szabó, 2013).

Az öt fő célkitűzés felöleli a térség helyi fejlesztési elképzeléseit⁷³. Nézzük meg, hogy ezen prioritások hogyan kapcsolódnak a térség szükségleteihez.

1. célkitűzés: „A Völgy Vidék helyi adottságaira építő vállalkozások fejlesztése”

A helyi adottságokra építő vállalkozásfejlesztésre azért van nagy szükség, mivel a foglalkoztatottak többsége nem helyben dolgozik a főváros és a megyeszékhely vonzása miatt, illetve a munkahelyek száma is mérsékelt a térségben. Mikrovállalkozások létrehozásával és fejlesztésével, helyi termékek minőségfejlesztésével, feldolgozásával, értékesítésével, illetve vállalkozások vidékfejlesztési feladatokra történő felkészítésével, együttműködésük fejlesztésével próbálják emelni a helyben történő foglalkoztatást, előtérbe helyezni a kézműves tevékenységet és a kisüzemi élelmiszergazdálkodást valamint feldolgozást.

2. célkitűzés: „A Völgy Vidék örökségeinek megőrzése”

A térség a természeti értékek mellett számos műemléki értékkel is rendelkezik, ezért fontos, hogy külön örökségvédelmi célkitűzésben meghatározott intézkedésekkel és programokkal ösztönözzék a felelős önkormányzatokat, a civil szervezeteket és egyéneket, valamint a speciális tudással és eszközökkel rendelkező vállalkozókat, hogy egymással együttműködve óvják és ápolják, tartsák karban a rájuk bízott örökséget.

3. célkitűzés: „Az életminőség fejlesztése a Völgy Vidéken”

A térségben előkelő helyet kap a helyben elérhető szolgáltatások, kulturális és szabadidős tevékenységek ösztönzése, kialakítása. Ezen célkitűzés keretében

---

⁷¹ <http://www.volgyvidek.hu/volgyvidekkozosseg.html>

⁷² Völgy Vidék Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája (2013).
http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_HVS_fv2013.pdf

⁷³ Völgy Vidék Helyi Vidékfejlesztési Stratégiája (2013).
http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_HVS_fv2013.pdf

olyan programokat, tevékenységeket, fejlesztéseket szükséges támogatni, amely véleményem szerint hozzájárul a térségben élők integrációjához, amellyel az itt lakók valódi résztvevőivé válnak a térségben zajló folyamatoknak. Az életminőség fejlesztése célkitűzésen belül a falumegújítás- és fejlesztés, helyi köz- és piaci szolgáltatások fejlesztése, közösségi tér kialakítása, hátrányos helyzetű csoportok támogatása és partnerségi együttműködések és kommunikáció fejlesztése, térségen belüli együttműködési hálózatok kialakítása intézkedésekkel célozzák meg az elidegenedést, a városi szokások terjedését, az egészségtelen és felgyorsult életmód kiiktatását vagy hatásainak mérséklését.

4. célkitűzés: „A völgyvidéki értékeket bemutató turizmus élénkítése”

A turizmus élénkítésére azért fontos nagy hangsúlyt fektetni, mert a térségre az átutazó és az egynapos turizmus jellemző, amely alapvetően a fővároshoz való közelségből és a térségi turisztikai attrakciók számos területen érzékelhető korlátosságából ered (pl. időbeli, minőségi, ellátási, szórakoztatói, kapcsolt lehetőségbeli, marketingkommunikációs, programszervezési stb. korlátok).

A Völgy Vidékre jellemző természeti és kulturális értékekre épülő turizmus kapcsán elsődlegesen a lovas- és bor-, továbbá a rekreációs és kulturális turizmus különböző válfajaihoz kapcsolódó fejlesztéseket és ráépülő programszervezéseket támogatja a Közösség.

Ebben a célkitűzésben azokat a fejlesztéseket szükséges támogatni, amelyek kihasználják a térségben található, rendelkezésre álló szolgáltatásokat, és a természeti, illetve épített örökség elemeire, mint erőforrásokra támaszkodnak. Olyan programok támogatása a cél, amelyek a térség turisztikai célú kommunikációját célozzák, szolgálják. Kiemelendő az egyes szolgáltatók, vállalkozások, illetve civil vagy önkormányzati szervezésű kulturális programok kommunikációja, illetve annak egységesítése, mint fejlesztési prioritás.

5. célkitűzés: „A környezet megóvása a Völgy Vidéken”

E célkitűzés keretein belül olyan programok támogatása a cél, melyek a megújuló energiaforrásokra, környezettudatosságra épülnek.

A Völgy Vidék két meghatározó vízfolyásának völgyei térségi jelentőségű ökológiai folyosót alkotnak, amelyek a Gerecse és a Vértes élőhelyeit kötik össze a Duna országos jelentőségű ökológiai folyosójával. Ugyanakkor a természeti meghatározottság társadalmi-gazdasági szempontból is összeköttetést jelent az itt élők számára. A környezet rendezése, értékeinek megóvása és védelmének tudatosítása vonzóbbá teheti a térséget a letelepülni

vágyók számára, jobb életminőséget biztosíthat az itt lakóknak, közvetlenül élénkítheti a gazdaságot és az ökoturizmust. Ezt veszik figyelembe a célkitűzés „Hulladékgazdálkodás fejlesztése”, „Környezettudatos életmód terjesztése” és „Megújuló energiaforrásokra épülő fejlesztések” prioritásai és azok intézkedései.

Ezekhez a célkitűzésekhez kapcsolódnak az ÚMVP és Új Széchenyi Terv intézkedések, melyek konkretizálják az adott cél eléréshez szükséges fejlesztési irányokat.

4.7. Eddig elért eredmények

A Völgy Vidéken LEADER esetében 1.063.584 euró áll rendelkezésre a helyi fejlesztések támogatására 2013-ig. Eddig, ahogy már fentebb is említettem, háromszor (2009 és 2011 végén, valamint 2013-ban) nyílt lehetőség források odaitélésére (6. számú táblázat). A három alkalommal összesen 156 db pályázatot adtak be térségből az igénylők.

6. számú táblázat: LEADER körök forrásai Völgy Vidéken, Ft

Meghirdetés éve	Forrás
2009	59 532 454 Ft
2011	279 040 774 Ft
2013	254 129 936 Ft
Összesen	592 703 164 Ft

Forrás: Völgy Vidék Közösség adatbázisa

Az 1. körben a Közösség 4 célterületet hirdetett meg, amelyre összesen 17 pályázat került benyújtásra, melyből 16 db-ot bíráltak el pozitívan. A pályázatok területi eloszlását tekintve elmondható, hogy a legtöbb pályázatot Martonvásár, Tordas, Gyúró, Alcsútdoboz, Felcsút, Vál településről nyújtották be, a térség északi és déli településeinek igen kismértékű érintettsége jellemző. A 7. számú táblázatból jól látható, hogy az 1. pályázati kör során a legtöbb támogatott kérelem Rendezvény jogcímből került ki. A megvalósult rendezvények között szerepel például a 20. Martonvásári Napok rendezvénysorozat megtartása, de két szomszédos település közti kerékpárút kialakításához szükséges tanulmány is készült LEADER forrásból.

**7. számú táblázat:
LEADER 1. körös támogatott projektek, jogcímenként, db, Ft**

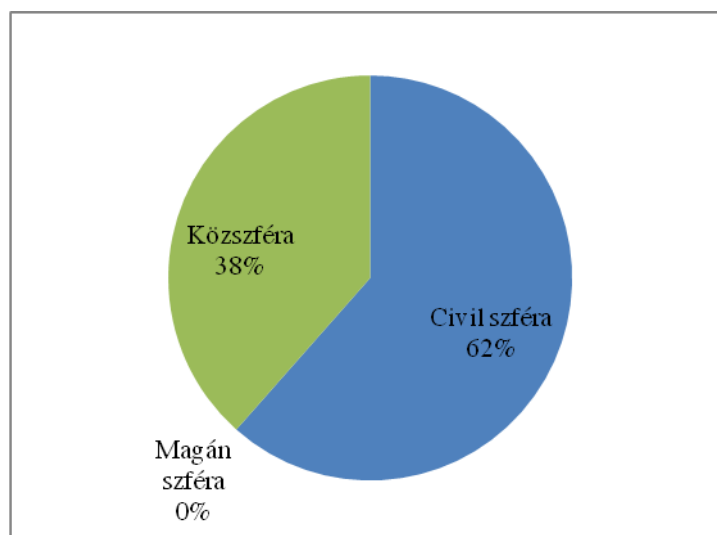
Jogcím	Támogatott projektek száma (db)	Támogatás összege
Közösségi célú fejlesztés	1	20 004 000 Ft
Térségen belüli együttműködés	1	6 392 000 Ft
Rendezvények	12	26 656 454 Ft
Tervek, tanulmányok	2	6 480 000 Ft
Összesen	16	59 532 454 Ft

Forrás: Völgy Vidék Közösség adatbázisa

Mintegy 60 millió forintnyi támogatást nyertek el a pályázók, melynek legnagyobb részét, 45%-át a Rendezvény jogcím teszi ki. Az 1. pályázati körben a LEADER-programra álló források 21%-át kötötte le a HACS (59 532 ezer Ft). A 4 célterületre allokált forrásból a valós felhasználás alig haladja meg a felerészt.

A 10. számú diagramból jól látható, hogy a legtöbb nyertes pályázatot a civil szférából, majd a közszférából nyújtották be. Az üzleti szféra a kevés meghirdetett célterület miatt nem képviseltette magát, annak ellenére, hogy 1 nyertes pályázat a vállalkozás alapú fejlesztésből került ki.

10.számú diagram: Szférák megoszlása a nyertes pályázatok között, %, 2010

Forrás: Völgy Vidék Közösség adatbázisa alapján sajt szerkesztés

A 2. körben már több jogcím is szerepel, amelyhez pozitívan elbírált pályázat kapcsolódik. Ebben a körben is Rendezvényre nyújtották be a legtöbb támogatási kérelmet, illetve Közösségi célú (azon belül is közösségi terek

fejlesztése valamint civil szervezetek eszközbeszerzése szerepel főként) és Vállalkozás alapú fejlesztés is megjelenik a nyertes pályázatok között.

A 8. számú táblázatból jól látható, hogy annak ellenére, hogy Rendezvény jogcímen belül nyertek a legtöbben, mégis a támogatási összeget tekintve a Közösségi célú fejlesztés teszi ki az össztámogatás 74 %-át. Ezt követi a Vállalkozás alapú fejlesztés 18%-kal, és a rendezvények a támogatási összeg 4%-át teszik ki csupán. Ennek az az oka, hogy a 2. körben olyan rendezvényekre is lehetett pályázni, melyeknek felső támogatási összege 250 000 forint volt (kis értékű projektek). Így a 31 nyertes rendezvénynek több mint a fele volt kisértékű. Ebben a körben szinte az összes település képviselteti magát Kajászót és Lovasberényt kivéve.

**8. számú táblázat:
LEADER 2. körös támogatott projektek, jogcímenként, db, Ft**

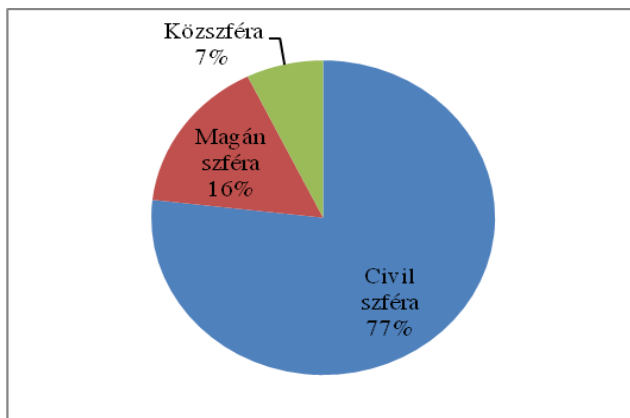
Jogcím	Támogatott projektek száma (db)	Támogatás összege (Ft)
Közösségi célú fejlesztés	16	184 935 771 Ft
Rendezvények	31	28 195 377 Ft
Képzések	6	8 484 912 Ft
Tanulmányok	3	2 800 000 Ft
Térségen belüli együttműködés	1	3 556 000 Ft
Vállalkozási célú fejlesztések	11	48 391 276 Ft
Összesen	68	279 040 774 Ft

Forrás: Völgy Vidék Közösség adatbázisa

A szférák megoszlását tekintve a 2. körben, ha kis mértékben is, de a vállalkozások aktivizálódása figyelhető meg. A legtöbb pályázatot ebben a körben is a civil szféra képviselői nyújtották be és nyertek meg, míg a közsféra csupán 7%-kal van jelen a nyertes pályázók között (11. számú diagram).

11.számú diagram: Szférák megoszlása a nyertes pályázatok között, %, 2012

Forrás: Völgy Vidék Közösség adatbázisa alapján saját szerkesztés

A 3. kör⁷⁴ vonatkozásában elmondható, hogy gazdaságfejlesztésre összesen 21 db pályázat érkezett be, több mint 233 millió Ft értékben, míg szolgáltatásfejlesztésre összesen 13 db pályázatot adtak be az ügyfelek, több mint 202 millió Ft értékben (9. számú táblázat). A Közösség 6 intézkedéséből ötre érkezett be projekt, a *Völgy Vidék térség teljes területét érintő rendezvények, képzések szervezése, tanulmányok készítése* intézkedésre a Közösség nem nyújtott be pályázatot. *Helyi termékek, helyi szolgáltatások fejlesztése, értékesítési lehetőségeinek javítása* intézkedésre (gazdaságfejlesztés) érkezett be a legtöbb pályázat, a támogatási összeget tekintve pedig a *Kulturális, sport, tudományos, művészeti tevékenységek, valamint az egészséges életmód és a közbiztonság közösségi feltételeinek, tereinek fejlesztése* intézkedésre (szolgáltatásfejlesztés) érkezett a legtöbb támogatási kérelem⁷⁵.

9. számú táblázat:

LEADER 3. körös benyújtott projektek, intézkedésenként, db, Ft

Intézkedés	Gazdaságfejlesztés/szolgáltatásfejlesztés	db	Ft
1	GF	14	104 515 533
2	SZF	5	27 321 694
3	SZF	8	174 857 640
5	GF	6	123 919 023
6	GF	1	5 406 065
Összesen		34	436 019 955

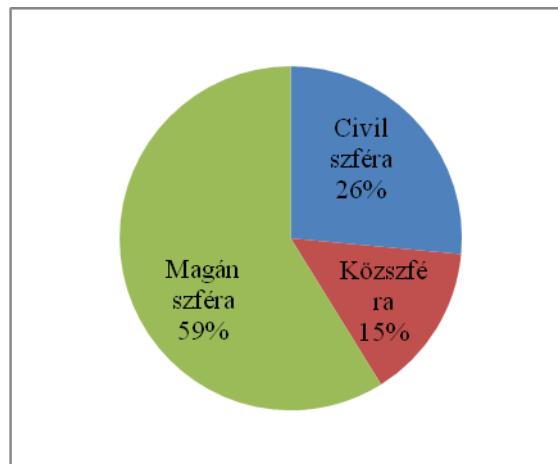
Forrás: Völgy Vidék Közösség adatbázisa

⁷⁴ Az Irányító Hatóság 2013. június 17-én felfüggesztette a Völgy Vidék Közösség illetékességi területén a pályázatok benyújtási lehetőségét mind a gazdaságfejlesztésre, mind a szolgáltatásfejlesztésre irányuló projektek kapcsán, tekintettel arra, hogy a beérkezett pályázatok kalkulált támogatási igénye meghaladta a rendelkezésre álló fejlesztési forrás összegét.

⁷⁵ A 3. körnek, 2013.09.29. aktuális állás alapján még folyik az ügyintézés, így érdemi döntés a támogatási kérelmekkel kapcsolatban még nem történt.

A 3. benyújtási körben már igen szép számmal pályáztak vállalkozók, több mint 50%-ban, melyet a 12. számú diagram szemléltet. A civil szféra a második helyen áll, az előző körök aktivitása nem jellemző, viszont a közszférában dolgozók is nagyobb számmal képviseltetik magukat a LEADER Programban. Bár azt is el kell mondani, hogy a vállalkozásokon még mindig érződik a válság hatása és a 60%-os támogatási intenzitás igen jónak mondható, mégis a 40%-os önerő sokuknak gondot jelent. A civil szervezetek mögött pedig általában vagy vállalkozó vagy önkormányzat áll, azért is pályáznak ennyien. Szendrői Júlia szerint ezt is fel lehet fogni egy fajta együttműködésnek.

12.számú diagram: Szférák megoszlása a benyújtott pályázatok között, %, 2013

Forrás: Völgy Vidék Közösség adatbázisa alapján saját szerkesztés

Ebben a benyújtási körben már megjelenik Baracska, Lovasberény és Mány, Felcsút is a pályázó települések között. Viszont az aktivitás a települések vonatkozásában továbbra is Martonvásár, Tordas, Vál és Etyek javára írható⁷⁶.

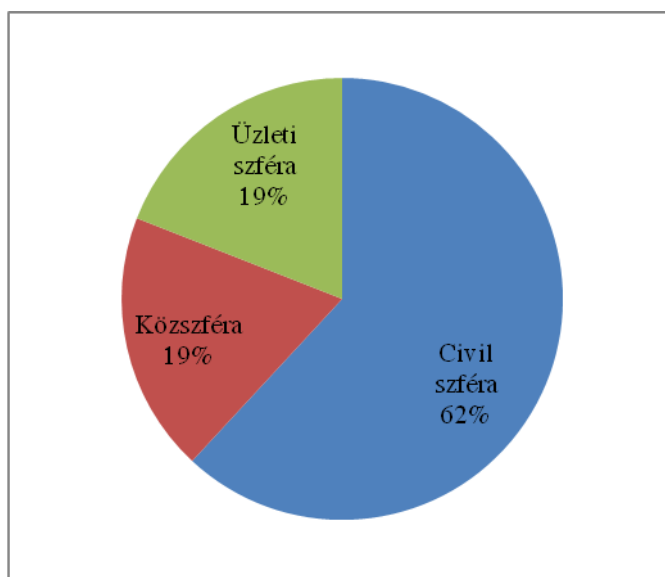
4.8. A LEADER projektek megvalósulása Völgy Vidéken

A LEADER projektek megvalósulásának vizsgálatára a pályázókkal kitöltött kérdőív szolgál, melyet a 2. számú mellékelt szemléltet. A válaszadók 45%-a pályázott több körben is. A legtöbben a 2. körben, a legkevesebben pedig az első körben nyújtottak be támogatási kérelmet. A megkérdezettek 58 pályázatot nyújtottak be, melyből 39 pályázat nyert, további 5 pályázat esetében még zajlik az ügyintézés, így feltételezhetően 44 nyertes pályázatról beszélhetünk.

⁷⁶ Völgy Vidék adatbázisa

A 13. számú diagram alapján megállapítható, hogy a válaszadók többsége a civil szférából válaszolt (62%), majd a köz és üzleti szféra 19-19%-kal képviseltette magát. A civil szféra aktivitása nem csak a tevékenységi körükben, de itt is megmutatkozik. A megkérdezettek többsége Martonvásárról, Tordasról, Válból válaszolt. A pályázati aktivitást tekintve is többnyire ezek a települések állnak az élen. Szendrői Júlia szerint az „alvó” települések aktivizálása függ az önkormányzatok gazdasági helyzetétől, a településen működő civil szervezetek számától is.

13.számú diagram: Válaszadók megoszlása szféránként, %, 2013

Forrás: Kitöltött kérdőív alapján saját szerkesztés

A kérdőívet kitöltők által benyújtott pályázatok 67%-a nyert támogatást, és 77 % kezdte meg a projekt(ek) megvalósítását. A jogcímrendelet értelmében a megvalósítás saját felelősségre elkezdhető a pályázat befogadását követően⁷⁷. Megállapítható, hogy csak azok az ügyfelek nem kezdték el a tevékenységek megvalósítását, akik kizárólag a 3. körben pályáztak, mivel esetükben a pályázatok elbírálása még nem történt meg⁷⁸.

A 39 nyertes pályázatból 25 fejlesztés valósult meg teljesen, 9 valósult meg részben, azaz vélhetőleg folyamatban lévő projektnek tekinthetjük, valamint 5 pályázat vonatkozásában még nem valósult meg az elképzelés (14. számú diagram). Volt olyan válaszoló, aki annak ellenére, hogy nem nyert, megvalósította az elképzelését (részben vagy egészben). A válaszolók 81%-a kötött együttműködési megállapodást a projektek megvalósulásával kapcsolatban vállalkozással/vállalkozásokkal.

⁷⁷ 35/2013 (V.22.) VM rendelet 6. § (2) bekezdés

⁷⁸ 2013.10.07.-i pályázat állás alapján.

A munkaszervezet-vezető a program sikerének a megvalósult projekteket tartja a térségben. Véleménye szerint az innovativitás térnyerése a legnehezebb az alapelveket nézve, viszont Óbarokon épült egy hangistálló az innováció jegyében. Egy régi istálló felújítására került sor, ahol kulturális programoknak adnak helyet, biztosítva ezzel a környező falvaknak is a kultúrához és a közösség építéshez való közelebbi viszonyt⁷⁹. A hangistálló létrehozása mellett Teremtőkert-alkotóház felújítására is sor került Tordason, ahol képzéseket tartanak többek között, szövő, kerámia, főzőtanfolyam keretében, de a borkészítés rejtjelmeibe is be lehet tekinteni. Váiban tűzoltó múzeumot újíttak fel, Alcsútdobozon megrendezésre kerültek az Alcsúti Kápolnaestek⁸⁰. A baracscai iskolások tanulmányi kirándulása is sikeres volt az Alcsúti Arborétumba és a Tabajdi mezítlábas parkba, illetve napközis hittantábor is megszervezésre került Felcsúton⁸¹. A Martonvásári Fúvószenesi Egyesület is például nyert eszközbeszerzésre vonatkozóan támogatást⁸², illetve huszár egyenruha és felszerelés is megvásárlásra került a Szent László Völgye Lovas Egyesület részére⁸³.

Több település összefogásával valósultak meg több napos rendezvények, fesztiválok, hagyományőrző napok, helyi termékes kiállítások, ahol elsőbbséget élveztek a hátrányos helyzetű csoportokra koncentráló rendezvények és táborok. Így valósult meg többek között egy ifjúsági napközis tábor Baracsán, majális programsorozat értelmileg akadályozott emberekért Tordason, térségi falunap Csabdin. 5 település nyugdíjasai, álláskeresői 4 alkalmas számítógépes oktatásban vehettek részt⁸⁴, bőrös és szíjgyártó tanfolyam is indult Gyúron, bormarketing képzést is szerveztek.

1 nyertes pályázó 12,2 millió forint vissza nem térítendő támogatásból gyógy- és fűszernövényeit bemutató, valamint ősi és a népi hagyományoknak tisztelgő mintakertet létesít Vértesacska külterületén.

A fejlődési irány kapcsán Szendrői Júlia kifejtette, hogy az egyesületi tagság közötti közösségépítésre fontos lenne időt fordítani, hisz évente csak pár alkalommal találkoznak. A hálózatok kiépítése is fontos lenne. A helyi termék kínálat nincs meg a kritikus tömeg hiánya miatt, ami a kevés településszámmal is összefügg. A borkészítés húzóágazat lehet (az etyeki borvidék miatt), valamint a mostanában fellendülő sajtkészítés kapcsán létrejött sajtálózat is tartalmaz lehetőségeket. A Község munkaszervezet-vezetője elmondta, hogy a térség mérete a lakosság számának szempontjából

---

⁷⁹ <http://www.hangistallo.hu/>

⁸⁰ <http://www.fatev.hu/>

⁸¹ http://www.volgyvidek.hu/megvalosult_leader2011_rendezveny.html

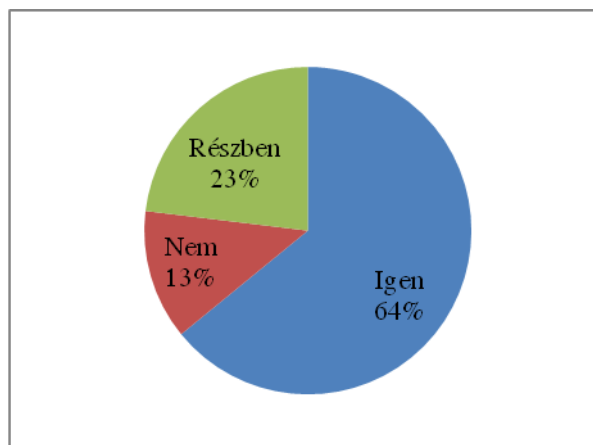
⁸² Forum Martini, XXI. évfolyam, 12. szám

⁸³ Forum Martini, XXI. évfolyam, 10. szám

⁸⁴ <http://5mp.eu/web.php?a=szevasz2010&o=2i1bhZLT6B>

teljesen kezelhető, ami a közösségépítés szempontjából is ideális, viszont a településszám kevés. Mivel a térségben nincs középfokú és felsőfokú intézmény, ami a fiatalokat helyben tartaná, ezért fontos lenne az ő figyelmük felkeltése, például helyi értékek összegyűjtésével.

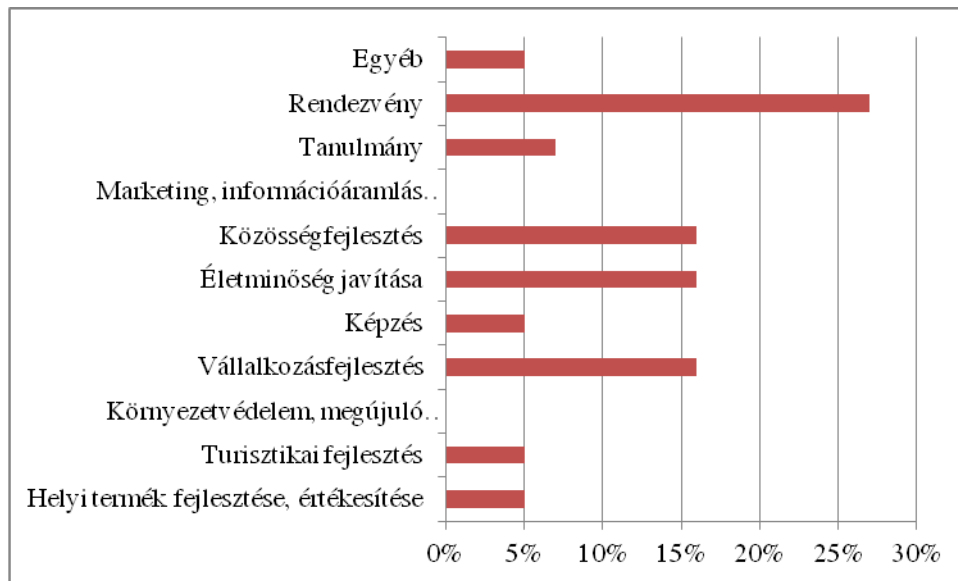
14.számú diagram: Megvalósult projektek aránya, %

Forrás: Kitöltött kérdőív alapján saját szerkesztés

A 15. számú diagramból látszik, hogy a válaszadók közül a legtöbben rendezvényre nyújtottak be pályázatot (27%), utána következik a vállalkozásfejlesztés, közösségfejlesztés és életminőség javítás több mint 15%-os aránnyal. Marketing tevékenységgel és környezetvédelemmel kapcsolatos pályázat nem érkezett be a megkérdezettek esetében, ami nem jelenti azt, hogy egyáltalán nem került benyújtásra ezekre a tevékenységekre vonatkozó kérelem a térségből. Szendrői Júlia szerint azért pályáznak a legtöbben rendezvényre (általában civil szervezetek), mert kisebb összegből is színvonalas, akár több napos eseményt tudnak leszervezni és némi bevételt is jelent a pályázóknak.

15.számú diagram: Fejlesztések típusai, %

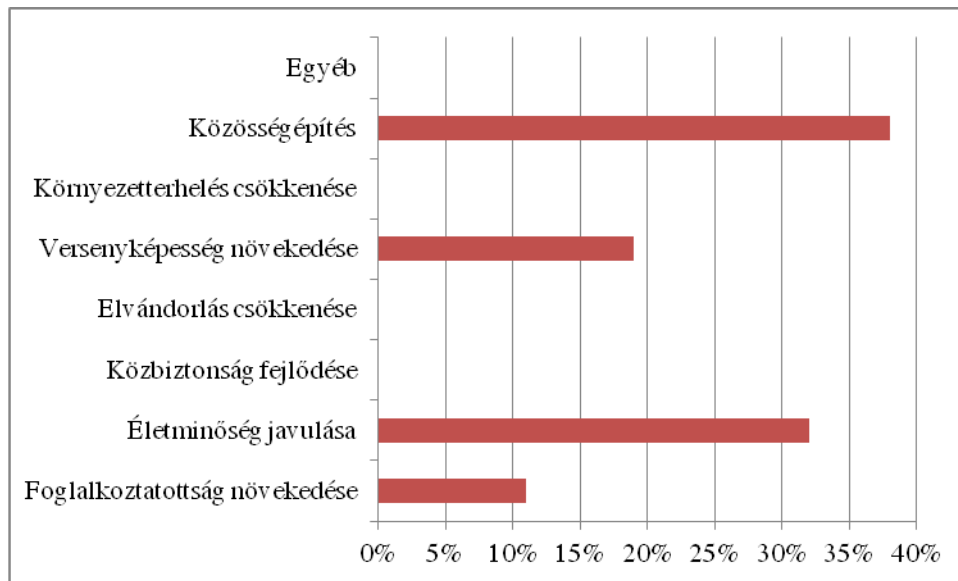

Forrás: Kitöltött kérdőív alapján saját szerkesztés

A megvalósult fejlesztések kapcsán elengedhetetlen azok eredményeinek vizsgálata. A megadott válaszok kiértékelését a 16. számú diagram szemlélteti. Jól látható, hogy a közösségépítés és az életminőség javulás terén érték el a legtöbb eredményt a válaszolók. Ezek vonatkozásában a legfontosabb kihatások a térségre, hogy a közösségi élet újraéledt, a projektek megvalósításában helyiek vettek részt, a kulturális kínálati program bővült, amivel a település turisztikai potenciálja növekedett. További fontos eredmény, hogy erősebbé vált a megtartó erő, nyári táborok minőségi fejlesztése, alkotóház, rendezvényhelyszín, közösségi tér létrehozása valósult meg. Javult a térségben a sérült emberek elfogadtatása, illetve a társadalomba való integrálásuk is fejlődésnek indult.

A versenyképesség és a foglalkoztatottság is növekedett, felnőttek részére tartott képzések kerültek megrendezésre, továbbá az is hozzájárult az erősödéshez, hogy a vállalkozások olyan gépeket tudtak beszerezni a pályázatok útján, amellyel a kiadványok készítése gyorsabbá, és színvonalasabbá vált. Nőtt a helyi termékek ismertsége a térségben, ami új piacok létrehozását is generálta.

16.számú diagram: A fejlesztések eredményei, %

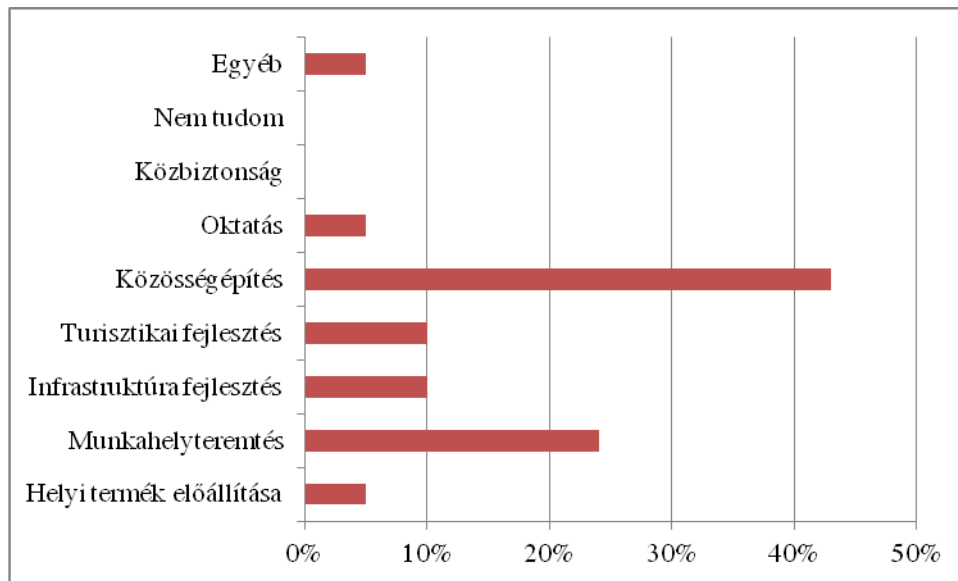
Forrás: Kitöltött kérdőív alapján saját szerkesztés

A fentiekkel összefüggésben érdekes megvizsgálni a megkérdezettek válaszait arra a kérdésre vonatkozóan, hogy mit tartanak a legfontosabbnak a településükön a vidékfejlesztést illetően.

A 17. diagram szerint a közösségépítést választották a legtöbben, ami a 15. számú diagramban szereplő rendezvénnyel véleményem szerint párhuzamban áll, hisz a térség lakossága és a térség szervezeteinek kezdeményezéseire alapuló kulturális-, és sportrendezvények szervezése és lebonyolítása hozzájárul a közösségi élet felpozíciójához, társadalmi kapcsolatok építéséhez, és a vidéki életminőség javításához, valamint a térség értékeinek megismeréséhez, népszerűsítéséhez.

A megkérdezettek fontosnak tartják a munkahelyteremtést, az infrastruktúra, valamint a turisztikai fejlesztést is, ami összhangban áll a megvalósult életminőség javulást, versenyképesség növekedést célzó projektekkal. A térség turisztikai potenciáljának növelése, ami új munkahelyek létrejöttét is eredményezheti, nagyban befolyásolja a települések helyzetét, szerepét és funkcióját nemcsak közvetlenül a térségben, hanem a megyei és országos szinten is hiszen a fővárosból és az ország más tájairól is vonzza a látogatókat.

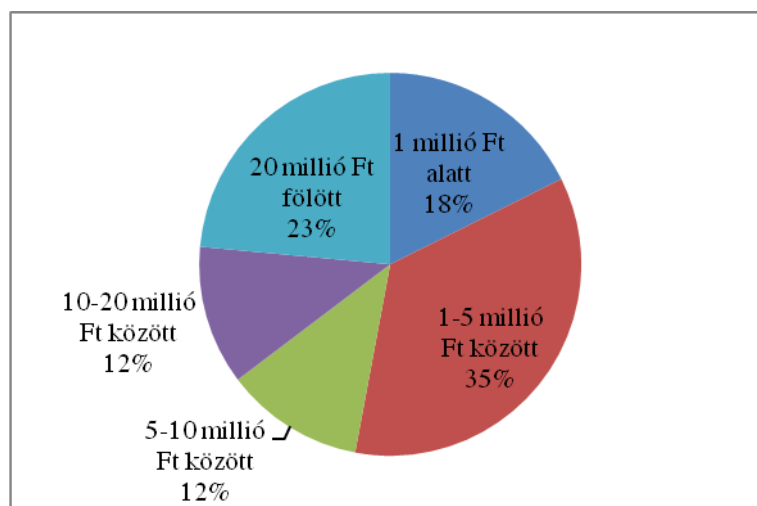
17.számú diagram: A vidékfejlesztés elemeinek fontossága, %

Forrás: Kitöltött kérdőív alapján saját szerkesztés

A legtöbb pályázó a megkérdezettek közül 1-5 millió Ft közötti támogatási összeghez jutott hozzá LEADER-pénzből, de 20 millió Ft fölötti támogatás sem elenyésző a térségben. 1 millió Ft alatt kapott összegből véleményem szerint többnyire helyi közösségek megtartó erejének növelése céljából eszközbeszerzések, valamint kis értékű rendezvények valósultak meg. A kapott támogatási összegre vonatkozó eredményt a 18. számú diagram szemlélteti részletesen.

18.számú diagram: Megnyert támogatás aránya, %,2013

Forrás: Kitöltött kérdőív alapján saját szerkesztés

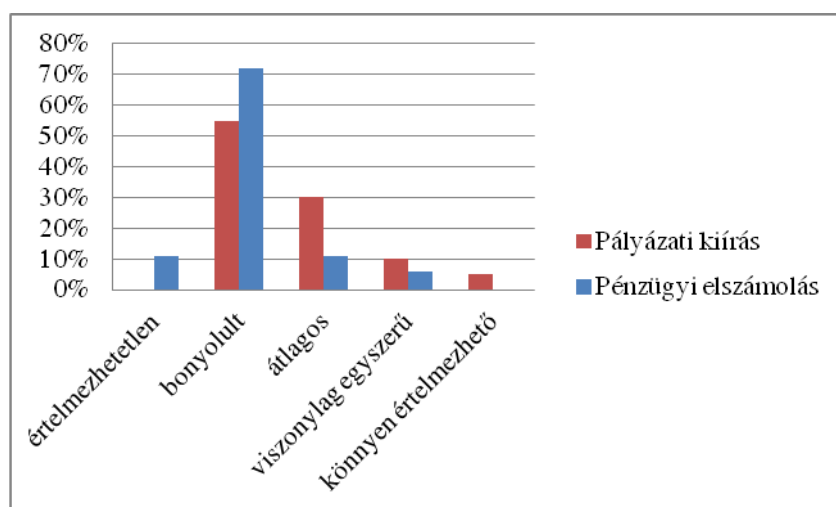
A pályázati kiírást és a pénzügyi elszámolást többnyire bonyolultnak vélik a válaszolók, de a 19. számú diagramból jól látható, hogy inkább a pénzügyi

elszámolás értelmzésével bírkóznak meg nehezen, mint a jogszabályi háttérrel. Ez abból adódik, hogy a LEADER jogcím a többi ÚMVP jogcímhez képest sokkal bonyolultabb, hisz ebben a programban olyan tevékenységekre lehet pályázni, amelyek „egyediek”, a HACCS-ok által előírt, a térségben szükségesnek ítélt tevékenységek, de mégis az ÚMVP más jogcímeinek ötvözetét képezi. Az ügyfélnek 1-2. körben a jogcímrendelet, pályázati felhívás mellett tanulmányoznia kellett a célterületeket is, hisz azok is tartalmaztak kritériumokat egy pályázat megfelelőségével kapcsolatban. Nem beszélve a végrehajtási rendeletről és az MVH törvényről, amire a jogcímrendelet, pályázati felhívás is épül. A fenti jogszabályok által előírt csatolandó dokumentumok mennyisége, nem volt arányban a megkapott támogatási összeggel.

A megkérdezettek 10%-a értelmezhetetlennek tartja a pénzügyi elszámolást az eljárásrendek kapcsán. Emellett viszont meglepő, hogy a válaszadók 15%-a viszonylag egyszerűnek, 5% pedig könnyen értelmezhetőnek tartja a pályázati kiírást.

19. számú diagram: A pályázati kiírás és a pénzügyi elszámolás bonyolultsága, %, 2013

Forrás: Kitöltött kérdőív alapján saját szerkesztés

A pénzügyi elszámolás tekintetében elmondható, hogy az esetek többségében 3-6 hónap között és 6 hónapon túl kapták meg a nyertesek a támogatásukat, függetlenül attól, hogy melyik körben pályáztak⁸⁵, 47-47%, míg volt olyan pályázó a 2. pályázási körben, aki 3 hónapon belül a támogatásához jutott. Ez valószínűleg annak tudható be, hogy kis értékű rendezvényre pályázott, ahol szinte a jogcímrendelet alig írt elő ellenőrzést.

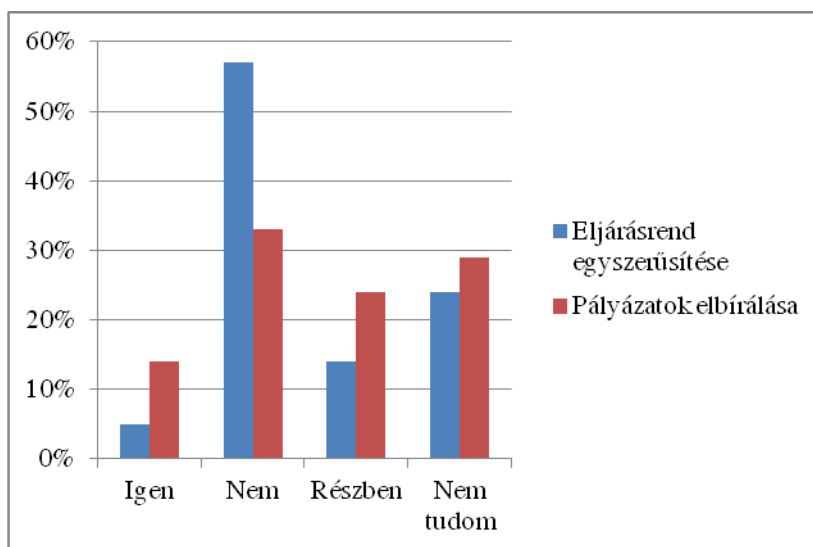
⁸⁵ A 3. körben pályázók 2013.09.28. állás alapján még nem kapták meg támogatásukat, így ők erre a kérdésre vonatkozóan nem válaszoltak.

A megkérdezettek 48%-a tartja hasznosnak, illetve 29%-a nagyon hasznosnak a pályázati lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatást, ugyanakkor voltak olyan válaszolók, akik a kérdőív végén, személyes véleményük kapcsán kifejtették, hogy a pályázati lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatás számukra kevés, nem jut elég információ el mindenkihez, vagy épp későn érkezik, így a fórumokon sem tudnak részt venni az érintettek. Ezzel kapcsolatban Szendrői Júlia kifejtette, hogy a LEADER és annak eredményeinek ismertetésére is még nagyobb hangsúlyt kell fektetni, ami már elkezdődött azzal, hogy a Község havonta hírlevelet küld a pályázóknak, projekt benyújtóknak, tagoknak, érdeklődőknek, valamint a Község honlapja is megújult és rendezvényeken is szeretné képviseltetni magát a Község.

A pályázatok elbírálási folyamatának tekintetében a válaszolók 87%-a ítéli lassúnak az elbírálás menetét, de más kiírásokkal szemben előnynek tekintik a magas intenzitást. Azonban az önkormányzatok nettó finanszírozása itt is megjelenik problémaként.

Összességében elmondható a válaszok alapján, hogy a három pályázati kör vonatkozásában az eljárásrend nem egyszerűsödött, és az elbírálási folyamat sem lett gyorsabb, amivel a munkaszervezet-vezető is egyetért (20. számú diagram). Bár ebben az esetben a válaszadók 24 és 29%-a a 3. körben pályázott be kizárólag, így nincs összehasonlítási alapjuk a többi kör vonatkozásában. Azok közül, akik több benyújtási körben is pályáztak, tehát összehasonlítási alappal rendelkeznek, 14% gyorsabbnak ítéli meg a pályázatok elbírálását, ami előrelépésnek tekinthető.

20. számú diagram: a 3 pályázati kör megítélése az eljárásrend és a pályázatok elbírálása kapcsán, %, 2013

Forrás: Kitöltött kérdőív alapján saját szerkesztés

Annak ellenére, hogy a válaszolók úgy vélik, a LEADER program alkalmazkodik a helyi igényekhez, a munkaszervezet-vezető szerint elindult az együttműködés a szférák között, felpezsdült az élet a térségben, mégis a vélemények többségéből az derül ki, hogy azt elnyomja a bonyolult és hosszadalmas, rugalmatlan eljárásrend és elbírálási folyamat. Továbbá nagy problémát okoz a rendszer utófinanszírozása, mivel a projektek (elő)finanszírozása komoly terhet ró a pályázó és tartalékkal nem rendelkező civil szervezetekre. Csak magas kamatú banki hitelből tudják megvalósítani tevékenységüket, melynek eredményeként sok esetben a kifizetés lassúsága miatt a kifizetési kérelem benyújtásától 3-6 hónap elteltével nagy mértékű kamatköltség keletkezik. Az önkormányzatok részéről visszatartó erőt jelent a nettó finanszírozás, mivel a 27%-os ÁFA, mint saját költség jelentkezik, gyakorlatilag az EU-s támogatások harmada adóra megy el. Szendrői Júlia szerint a pályázók aktivitását előfinanszírozással lehetne növelni, az igényelt támogatásuk bizonyos százalékát megkapnák előre, hogy a projektet sikeresen el tudják kezdeni.

5. KUTATÁSI EREDMÉNYEK, JAVASLATOK

A LEADER Program hosszú évek óta nyújt lehetőséget a vidéki problémák megoldására, az EU-ban és Magyarországon egyaránt. A LEADER hét alapelve, - még ha a pályázók nincsenek is pontosan tisztában azzal, hogy melyek azok – megjelennek a projektek megvalósításakor. A pályázatok elkészítésével, megvalósításával gyakorlatilag felpezsdül az élet a településeken az együttműködések megkötésével, elindul egyfajta kommunikáció a civil, üzleti és közszféra szereplői között. A település lakói magukénak érzik a projekteket, mert az ő segítségükkel valósul az meg. A szó teljesen jó értelmében kis embereknek nyújt elérhető (kis) forrásokat.

Pozitív közösségépítő szerepén túl azonban a program bővelkedik negatívumokban is. Kivitelezése jelentősen csúszott, amelynek eredményeként a jogszabályi háttér átgondolt kialakítására nem jutott elegendő idő, így gyakorlatilag bonyolultabbá vált, mint más pályázati rendszerek. A szűk határidők eredményeként a jogszabályok amellet, hogy igen nehezen átláthatóak, gyakran ugyanazon kérdés vonatkozásában eltérő iránymutatást adnak. Ezekből egyenesen következik, hogy gyakran válik szükségessé a rendelkezések módosítása az ellentmondások feloldása illetve egyértelműsítések érdekében (különös tekintettel a végrehajtási rendelet (Vhr.) tekintetében). A kapható támogatási összegek alacsonyok a pályázati rendszer bonyolultságához képest, számos (felesleges) dokumentum benyújtása szükséges kis összegű támogatás elnyerése érdekében is.

A jogszabályi háttér letisztázása, egyszerűsítése vagy számuk csökkentése elengedhetetlen a sikeres program megvalósításában. A jogcímrendeletek által meghatározott elszámolható kiadások tekintetében is nagyobb fokú rugalmasság szükséges. Erre jó példa volt a 2. támogatási kérelem benyújtási körben a kis értékű képzés, rendezvény kapcsán, hogy a célterület adatlapon a HACs adhatott meg öt tetszőleges, a térségben szükségesnek ítélt elszámolható kiadást. Ezzel még jobban érvényesült az, hogy a helyi igényeknek megfelelő kiírások születtek, továbbá nagyban gyorsította az ügyintézés, hogy ezen jogcímek ellenőrzése nem volt akkora mértékű, mint a többi jogcím esetében a támogatási összeg alacsony maximuma miatt. Véleményem szerint célszerű lenne a következő tervezési időszakban a kis értékű célterületek visszaépítése a jogcímrendeletbe. A pályázatok gyors elbírálása elengedhetetlen annak érdekében, hogy a tartalékkal nem rendelkező nagyszámú pályázó minél hamarabb hozzájusson támogatásához.

A pályázati körök kapcsán elmondható, hogy folyamatosan egyszerűbb pályázási lehetőségeket alakított ki az IH, de az is megállapítható, hogy

mindegyik kör különbözik a másiktól, ezzel az egyszerűsítés nem érte el valódi célját, mert az ügyfeleknek újra és újra meg kell ismerkedniük a feltételekkel.

Véleményem szerint a 3. kör nyújtja a legegyszerűbb pályázási lehetőségeket, mivel nem papíralapon, hanem elektronikus úton történik a benyújtás, megszűntek a pontozások, benyújtási sorrendben történik a kérelmek bírálata. Bár a jogszabályok száma nem lett kevesebb (annyival, hogy az 1. körben megalkotott Pályázati felhívás megszűnt), tehát továbbra is a KET, az MVH-törvény és a Vhr. adja a végrehajtás általános szabályait, majd a jogcímrendelet és a LEADER Intézkedési tervek a speciális feltételeket, viszont kevesebb dokumentumot kell benyújtani az ügyfélnek a jogcímrendelet alapján. Nincs hiánypótlás, ami még meghosszabbítaná az ügyintézés, de abból a szempontból nem szerencsés, ha az ügyfél lelkiismeretesen, alaposan megírja pályázatát és egy dokumentumot véletlenül nem csatol, akkor annak (részbeni) elutasítás is lehet a következménye.

A program problémája továbbá, hogy hiányzott az intézményi háttér jó kidolgozása. A rendszer sokszereplős (HACS-MVH-IH), bonyolult lépésekből tevődik össze, az információ-áramlás nehézkes. Az MVH a pályázatkezelés feladatát delegált feladat keretében átadta a LEADER HACS-oknak, amelyek - a delegálás szabályainak megfelelően, a szükséges feltételek kialakítása mellett - akkreditált formában végzik az ügyintézés. Viszont ezzel kapcsolatban felmerül az a probléma, hogy a HACS-ok feladata többnyire vagy teljesen a pályázatkezelésre fókuszálódik és így nincs idejük a valós vidékfejlesztéssel foglalkozni és bár a Helyi Akciócsoport ügyintézi a pályázatokat, azonban továbbra is az IH hozza meg a végleges döntést, ő felel az odaítélési folyamat jogszerűségéért és az MVH támogatás jogosultságáért, kifizetéséért. A központi kontroll aránya tehát számottevő annak ellenére, hogy a HACS-ok létrehozták a helyi bíráló bizottságot a projektek kiválasztása érdekében. A központi kontroll oka, hogy nehezen ellenőrizhető, hogy a benyújtott projekt valóban egyezik azzal, amit az ügyfél a HBB elé terjeszt, és egyes tételek esetleges elutasításával is megvalósul-e a tervezett cél.

Véleményem szerint a kérelemkezelésben még nagyobb teret kell biztosítani a HACS-oknak. Az akciócsoportok kérelem kezelési feladatait sok esetben felülbírálja az MVH a szigorú jogszabályi háttér miatt. Ez a program indulásakor teljesen érthető volt, hisz a HACS-ok akkor még nem rendelkeztek kellő tudással a pályázatok elbírálásában, a biztosított képzések ellenére sem. Itt hozzátenném azt is, hogy minden egyes „újítás” vagy változás alkalmával az MVH képzést biztosított a HACS-oknak és a kirendeltségeken keresztül adott iránymutatást a nem egyértelmű problémák

megoldásában. Itt visszautalnék arra, hogy a program egyszerűsítésével, és az állandó módosítások nélkül a HACS-ok is könnyebben szert tennének megfelelő tudásra és rutinra a kérelemkezelés területén.

A fejlesztési programok (ÚSZT, ÚMVP) kapcsán a fő probléma, hogy mindkét programgazda a saját lehatárolt keretei között valósítja meg feladatát anélkül, hogy érdemben értékelné, megvizsgálná a másik program „célterületeit”, különös tekintettel azokra a fejlesztési témakörökre, ahol egyik program sem kínál lehetőséget a helyi fejlesztésekre. Fontos lenne a programok közti rugalmasság és az esetleges forrásallokáció is.

A HACS-ok több statisztikai kistérség összekapcsolásával hozták létre a helyi közösségeket a nagyobb forráshoz való jutás reményében. A kistérségek közötti együttműködések gyakran nélkülözték a közös célokat, sajátosságokat, érdekeket. Ez alapján elmondható, hogy a 96 HACS nem igazodott a meglévő közigazgatási határokhoz, és az MVH Kirendeltségeihez sem, ami bürokratikus problémát okoz. A más országokhoz képest magas számú, 96 db HACS vesz részt a pályázatok kezelésében. Véleményem szerint kevesebb HACS, nagyobb területi lefedettséggel hatékonyabban tudna működni, a térségi igények megvalósítása is egyszerűbbé válna. Továbbá nem utolsó sorban a HACS-ok magas száma miatt az információáramlás is nehezebb, magasabb a hiba lehetőség az ügyintézés során, továbbá ugyanazon probléma egységes kezelése sem tud sok esetben megvalósulni. Elkerülhetetlen, hogy egy-egy állásfoglalás különbözőképp kerüljön értelmezésre, ami nem kedvez az amúgy sem gyors eljárásnak.

Az ÚMVP 4 tengelyén belül a 3. és 4. tengely intézkedései az összes forrás 17%-át teszik ki, ami igen kevés, hogy megoldja Magyarország vidéki problémáit. A 3. tengely intézkedései a vidékfejlesztésre fordítható összeg háromnegyedével rendelkeznek, így a LEADER programra a források negyede marad. A források mértékét a lakosság- és a településszám figyelembevételével kerül meghatározásra. Az alkalmazott módszer miatt a kevés lakossal, de sok településsel rendelkező közösségek kerültek hátrányos helyzetbe. A következő költségvetési időszakban a vidékfejlesztési források nagyobb mértékű allokációjára van szükség.

Az akciócsoportok működésével kapcsolatban elmondható, hogy a működésük utófinanszírozása, és ezzel párhuzamosan a felvett hitelnél keletkezett kamatköltségek nagy problémát jelentenek. A személyi és egyéb költségekkel együtt minimálisan kb. 160 millió Ft-ra van szüksége a HACS-oknak külön-külön 2008-2015 időszakra vonatkozóan. Az erőforrás legnagyobb részét a kérelemkezelés köti le, így más feladatok finanszírozása igen nehéz. A HACS-ok legalább ötöde veszélyeztetett a program sikeres

végrehajtása és működése terén. A HACS-ok működésének finanszírozása más bevételi forrásokból nem vagy csak nagyon szerény mértékben valósítható meg. Véleményem szerint bizonyos mértékű forrásátcsoportosítás megoldaná a HACS-ok problémáját, illetve további hitelfelvétel megteremtése is segítené őket, illetve más programokban is szerepet vállalhatnak, mint pályázatiírók.

A Völgy Vidék térség vonatkozásában elmondható, hogy Budapest közelségéből adódóan (a budapesti agglomeráció peremterületeinek része) a térség településeinek általános fejlettsége, illetve fejlődési dinamizmusa kedvező értékeket mutat országos összehasonlításban. Jogszabály szerinti hátrányos besorolású település nincs a Község illetékességi területén. A földrajzi fekvésből következő adottságok (3 autópálya találkozási pontja, fővasútvonalak áthaladása) jelentős mértékben meghatározzák a Völgy Vidék társadalmi-gazdasági helyzetét, és nagyban befolyásolják lehetőségeit, kilátásait.

A lakónépesség száma az elmúlt években folyamatosan emelkedett, ami a vándorlási egyenleg pozitív irányba való eltolódásának köszönhető. A budapesti agglomeráció peremén való elhelyezkedés következtében sok a városból kiköltöző. A halálozások száma meghaladja az elveszületések számát, a gyermekvállalási hajlandóság alacsony szinten stabilizálódott. A korszerkezetről elmondható, hogy fiatalos, bár a középkorúak és az idősek aránya folyamatosan növekszik. Nincs közép- és felsőfokú intézmény, ami a térségben marasztalná a fiatalokat.

Véleményem szerint a Községnek nagy szerepe lehet abban, hogy a fiatalokat bevonja a közösségi életbe és mivel az idősebb korosztály aránya is magas, így őket is nagyobb aktivitásra lehet készíteni, akár a két korosztály együttműködésével is.

A regisztrált vállalkozások száma a térségben az elmúlt években folyamatosan növekedett, a két kisváros (Martonvásár, Ercsi) tömöríti a térség vállalkozásainak majdnem harmadát. A vállalkozói aktivitás meghaladja az országos átlagot, viszont ez vélhetően a térségbe költözők érdekltségébe tartozó, szolgáltató jellegű vállalkozások székhelyének térségbe történő áthelyezésének köszönhető. Valós tevékenységük és foglalkoztatásuk azonban csak részben – sokszor pusztán papíron – kötődik a térséghez, még ha bevételeik, nyereségeik, adóik itt is jelennek meg.

A vállalkozások száma szerint a térségre leginkább jellemző ágazati szektorok a különböző gazdasági szolgáltatások, valamint az agrárium. A vállalkozások csak mintegy 5,5%-a tevékenykedik a feldolgozóiparban, ugyanakkor a

foglalkoztatásban sokkal jelentősebb a szerepük. A helyi adottságokra épülő agro-businesshez kötődő szolgáltatás, turizmus és kisléptékű feldolgozóipar területén van a legnagyobb lehetőség további vállalkozások alakítására, illetve a helyben történő foglalkoztatás növelésére, vagy akár áttételesen, az ide ingázó munkavállalók lakosként is ide történő vonzására, letelepedésük ösztönzésére.

Ugyanakkor a mikro- és kisvállalkozásokra épülő szolgáltatások szerepe a meghatározó a helyi foglalkoztatásban. A szolgáltatási szektor mellett legnagyobb arányban az iparban és az építőiparban helyezkedtek el a munkavállalók. Ezt követi a szolgáltatások közül a közigazgatás és a közfeladatok (oktatás, egészségügy) ellátása, és kiemelkedik a kereskedelmi, javítási tevékenységet folytatók csoportja is. A mezőgazdaságnak, a vállalkozások számában betöltött kiemelkedő aránya ellenére, a foglalkoztatásban betöltött szerepe mérsékeltebb.

A legnagyobb foglalkoztatók a térségben az állam és az önkormányzatok, valamint a feldolgozóipar és élelmiszergazdaság kisebb üzemei. A mezőgazdaságnak a vállalkozások arányában betöltött nagy szerepéhez képest a foglalkoztatottak vonatkozásában mérsékelt a jelentősége. Ez abból adódik, hogy a mezőgazdasági tevékenységek jelentős mértékben elaprózott gazdasági szervezeti formákban működnek.

A bevándorlási többletnek és a viszonylag fiatalos korszerkezetnek köszönhetően a munkaképes lakosság aránya és a foglalkoztatási arány magasabb az országos átlagnál. A munkanélküliség aránya a vizsgált időszakban 6-7% között mozog.

A Völgy Vidéken a vállalkozói környezet rugalmasabbá tétele, a feldolgozottság szintjének emelése, a termelés és az értékesítés összhangjának fokozása, a befektetés-ösztönzés és a több lábra állás lehetőségének biztosítása jelentős előrelépést jelenthet. Foglalkoztatás tekintetében az elsődleges vidékfejlesztési cél a helyben történő munkahelyteremtés, a térségi adottságokra épülő foglalkoztatási lehetőségek bővítése. A foglalkoztatási szerkezetátalakítás a szakképzettség arányának növelésére épül. A jövőbeni fejlődés további záloga a helyi vállalkozások megerősítése, hogy képesek legyenek nagyobb létszámú foglalkoztatóvá előlépni. Ezért a vállalkozói támogatások homlokterébe a szakmai továbbképzés, a helyi piacélénkítés, beruházás-ösztönzés kerül. Cél a mezőgazdasághoz kötődő, de bevételeiben nagyobb arányban nem mezőgazdasági vállalkozásból származó jövedelemmel rendelkező vállalkozások megerősítése, és a helyben történő foglalkoztatás általuk történő növelése. Részvételükkel cél a térség helyi piacainak kialakítása és ellátása mellett a térségen kívüli értékesítés növelése,

az egyedi helyi termékek arányának emelése. A szolgáltatások közül az idegenforgalomhoz köthető foglalkoztatók élveznek előnyt (pl. vendéglátás, szállásadás), főként, ha az önkormányzatok, a civilek és a vállalkozók közötti együttműködést érvényre tudják juttatni egy a jelenleginél sokkal jobban összehangolt turisztikai programtervezés terén. Ezzel a Völgy Vidékre jellemző természeti és kulturális értékekre épülő turizmus támogatása valósulhat meg.

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósításának eddigi eredményeiből korlátozottan hasznosítható következtetések vonhatók le. Egyrészt a HVS forrásainak nagyobbik részét a központilag meghatározott ÚMVP III. tengelyes intézkedések és prioritások teszik ki. A LEADER vonatkozásában a 12 tervezett célterületből első körben 4-et indított el a közösség 2009-ben próbaképpen, abban bízva, hogy sokkal több benyújtási időszak kerül majd megnyitásra. 2011-ben a Község élt a maximális célterület kialakítással, viszont a projektek megvalósítása nem vagy csak részben kezdődött el. A 3. benyújtási időszak 1. napján, 2013. június 17-én, Az Irányító Hatóság felfüggesztette a Völgy Vidék Község illetékességi területén a pályázatok benyújtási lehetőségét mind a gazdaságfejlesztésre, mind a szolgáltatásfejlesztésre irányuló projektek kapcsán, tekintettel arra, hogy a beérkezett pályázatok kalkulált támogatási igénye meghaladta a rendelkezésre álló fejlesztési forrás összegét. A pályázatok ügyintézése még zajlik. A projektek megvalósulásával kapcsolatban csak részben állnak rendelkezésre információk.

LEADER vonatkozásában a munkahelyteremtést, a helyi vállalkozások bevonását a megvalósításba, a reális és valós együttműködések és a fenntarthatóságot nagyobb hangsúllyal kell figyelembe venni a pályázatok tartalmának előzetes értékelésekor.

A kérdőíves felmérés vonatkozásában elmondható, hogy a megkérdezettek kiemelten fontosnak tartják a közösségépítést a vidékfejlesztés szempontjából. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a válaszolók többsége rendezvényre pályázott. Véleményem szerint a rendezvény jogcím közösségépítő hatására a következő költségvetési időszakban is lehetne fókuszálni. A megkérdezettek fontosnak tartják a munkahelyteremtést, az infrastruktúra, valamint a turisztikai fejlesztést is, ami összhangban áll a megvalósult életminőség javulást, versenyképesség növekedést célzó projektekkel. A projektek megvalósítása megkezdődött vagy be is fejeződött, bár ez annak is az eredménye, hogy a legtöbben rendezvényre pályáztak, ahol a megvalósítás kisebb mértékű szervezést von maga után, mint egy beruházás.

A legtöbb pályázó a megkérdezettek közül 1-5 millió Ft közötti támogatási összeghez jutott hozzá LEADER-pénzből, ez is azt bizonyítja, hogy viszonylag kis összegek megszerzése a jellemző a Programban.

A megkérdezettek többsége Martonvásárról, Tordasról, Válból válaszolt, leképezve a pályázati aktivitást a települések vonatkozásában. Az eddig lekötött források területi eloszlásában kimutatható a kérdőívek mellett egyes települések kisebb mérvű érintettsége (Kajászó, Ercsi, Ráckeresztúr, Lovasberény), melyet az aktivitás ösztönzésével célszerű oldani.

A válaszok alapján elmondható, hogy a három pályázati kör vonatkozásában az eljárásrend nem egyszerűsödött, és az elbírálási folyamat sem lett gyorsabb. A megkérdezettek válaszaiból az derül ki, hogy bár a LEADER program alkalmazkodik a helyi igényekhez, mégis a bonyolult és hosszadalmas, rugalmatlan eljárásrend és elbírálási folyamat nagyban hátráltatja a hatékony működésüket. Bár egyszerűsödött az eljárási folyamat, de ennél még hatékonyabb és könnyebben kivitelezhetőbb jogszabályi háttér megalkotása szükséges, ami véleményem szerint a következő költségvetési időszakban azért lesz nehéz, mivel Magyarország átáll a több alapú forrásfelhasználáshoz, ami több támogatást jelent, de egyértelműen bonyolult rendszert von maga után. Továbbá nagy problémát okoz a rendszer utófinanszírozása, mivel a projektek (elő)finanszírozása komoly terhet ró a pályázó és tartalékkal nem rendelkező civil szervezetekre. Csak magas kamatú banki hitelből tudják megvalósítani tevékenységüket, melynek eredményeként sok esetben a kifizetés lassúsága miatt a kifizetési kérelem benyújtásától 3-6 hónap eltelte alatt nagy mértékű kamatköltség keletkezik. Az önkormányzatok részéről visszatartó erőt jelent a nettó finanszírozás, mivel a 27%-os ÁFA, mint saját költség jelentkezik.

Véleményem szerint megoldás lehet, ha a pályázók bizonyos mértékű előleghez hozzájutnak a projektek megvalósítása érdekében, míg támogatásuk utalásra nem kerül. Ez felveti viszont azt a problémát, hogy amennyiben a pozitív bírálat elmarad, akkor a pénzt vissza kell fizetnie a pályázónak, így a lehető legkönnyebben járható út, ha a pályázatok elbírálása a megfelelő ütemterv szerint, pontosan halad és akkor a pályázók időben hozzájutnak a megnyert támogatásukhoz.

Összességében elmondható, hogy a kérdőív eredményei teljes egészében leképezik a LEADER Program pozitívumait és negatívumait egyaránt.

6. ÖSSZEGZÉS

Dolgozatom a LEADER Program megvalósítását vizsgálta. Kutatásom legfőbb célja volt a hazai LEADER program tapasztalatainak, hatásainak feltárása, különös tekintettel a Völgy Vidék LEADER térségre.

Az első fejezetben a vidékfejlesztés helyét vizsgáltam a Közös Agrárpolitika (A továbbiakban: KAP) és a regionális politika rendszerében. A vidékfejlesztés fejlődésében több reform is szerepet játszott a KAP-on belül: az 1992. évi KAP reform, az Agenda 2000 reformcsomag, melynek köszönhetően a vidékfejlesztés a KAP II. pillérévé nőtte ki magát, annak érdekében, hogy a mezőgazdasági kiadások a korábbiaknál jobban szolgálják a területfejlesztést és a természetvédelmet. A korábbi intézkedések egy fő vidékfejlesztési rendelet hatálya alá kerültek, mely megalapozza egy átfogó és következetes vidékpolitika alapjait. A 2003.évi reform keretében négy új vidékfejlesztési intézkedés lépett életbe melyek már hazánkat is érintették.

Az EU vidékfejlesztési politikájának jelentős egyszerűsítésére, egységes programozási, finanszírozási és ellenőrzési rendszerének kialakítására létrehozták az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapot (a továbbiakban: EMVA).

A vidékfejlesztési politika és a regionális politika a közösségi kezdeményezések révén kapcsolódik össze. A LEADER az a közösségi kezdeményezés, ami a vidékfejlesztés támogatását szolgálta.

1992 előtt kizárólag az EMOGA Orientációs Részlegéből valósult meg a vidékfejlesztés finanszírozása. Az EMOGA orientációs része — a HOPE-vel együtt — kizárólag a vidékfejlesztést segítette. A fentebb említett 1992. évi KAP-reform négy kísérő intézkedésének támogatása az EMOGA Garancia Részéből valósult meg, a KAP-on belül. A 2000-2006 közötti időszakban az EU az EMOGA Garancia és Orientációs Részlegéből egyaránt finanszírozta a vidéki térség felzárkóztatását.

A második fejezet foglalkozott részletesen a LEADER Programmal. Először röviden bemutattam a LEADER elveket: terület-alapú megközelítés, alulról építkező megközelítés, háromoldalú partnerség, innováció elősegítése, hálózatépítés, integrált és hálózatközi fellépés, együttműködés. Ezt követően taglaltam a LEADER fejlődését az Európai Unión belül, amiben is 4 generációt különböztetünk meg: LEADER I. (1991-1994), 442 millió ECU forrás, LEADER II (1995-1999), 1,7 millió ECU forrás, LEADER+ (2000-

2006), 2,02 millió ECU forrás, EMVA LEADER (2007-2013), 5,5 milliárd euró forrás.

Az évek folyamán a programok sikerességét bizonyítja, hogy több ezer új munkahely teremtődött, több milliárd euróra pályázhattak a helyi akciócsoportok. Fontos momentum, hogy a LEADER 2007-től kezdődő költségvetési időszakban már nem, mint közösségi kezdeményezés van jelen, mivel a programot beépítették az EMVA tengelyei közé.

A magyarországi kísérleti program (2001-2004) célja az volt, hogy segítse az EU LEADER programjára való felkészülést. A 2004-2006 közötti AVOP LEADER+ programnak elsődleges célja az volt, hogy a kialakított helyi vidékfejlesztési akciócsoportok segítségével, bevonásával fejlődjön a turizmus, a térségi együttműködések nagyobb szerepet kapjanak, valamint a kulturális örökség védelme és a hagyományőrzés, a természeti értékek megóvása, a munkahelyteremtés, illetve a helyi gazdaság élénkítése, elsősorban helyi termékek előállítására és piacra juttatására révén.

A 2007-2013 közötti időszakban már több mint 70 milliárd forintot fordíthat a 96 helyi akciócsoport a helyi fejlesztési elképzelések megvalósítására a LEADER Program keretein belül. Az EMVA keretéből az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) finanszírozására nyílik lehetőség. A LEADER-módszert az intézkedések megvalósításakor a III. és IV. tengely intézkedéseinek esetében kerültek kiterjesztésre.

Röviden kitértem arra, hogy a következő költségvetési időszakban a LEADER milyen helyet foglal el a vidékfejlesztésben. Közösségvezérelt helyi fejlesztést fognak létrehozni, megszüntetve az ÚMVP tengelyeket. Az akciócsoportok nemcsak az EMVA-ra, hanem a Strukturális Alapokra (mint pl. ESZA, ERFA) is tervezhetnek, tehát különböző alapok forrásait is felhasználhatják a helyi csoportok.

A harmadik fejezet foglalkozott az ÚMVP LEADER Program megvalósításával. Először a helyi akciócsoportok vonatkozásában bemutattam kialakulásuk menetét. A LEADER Helyi Akciócsoportok (a továbbiakban: HACS) négy hónapig tartó tervezési folyamat során alkották meg saját térségük adottságaira és lehetőségeire építő Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájukat, majd az ÚMVP Irányító Hatóság (a továbbiakban: IH) elismerését követően jogi személyiségű szervezeti formává alakultak. A HACS-ok fő feladata az IH által jóváhagyott Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájuk végrehajtása. Ennek keretében ellátják a LEADER Program társadalmasítását, a helyi projektek generálását, hálózatépítést, a helyi, vidéki

társadalom fejlesztését, a projektekről szóló döntéshozatalt. Kérelemkezelést az MVH-val kötött delegált feladatként végeznek.

Bemutatásra került a HACS-ok jogi személyiségű szervezetének választott testülete, a Helyi Bíráló Bizottság, amely előzetes szűrőként biztosítja azt, hogy az ÚMVP LEADER tengelye kapcsán benyújtott projektek illeszkednek a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiához.

A HACS-ok működési forrásaikkal kapcsolatban kitértem arra, hogy az akciócsoportok a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájuk megvalósítására működési költségeiket maguk tervezhették, azzal a megkötéssel, hogy a III. tengelyes intézkedések esetében a rendelkezésre álló pénzeszközök legfeljebb 15, míg a LEADER-forrásoknál maximum 20%-át fordíthatják működési költségeikre. A HACS-ok az állandó, napi működési költségeikre (irodabérleti díj, foglalkoztatottak bére, járulékok) havonta; a nagyobb tételeket pedig háromhavonta számolhatják el. A működésre fordítható pénzeszközök nagy részét a kérelemkezelés és az ahhoz kapcsolódó adminisztráció köti le.

A támogatási kérelem benyújtási köröket is összehasonlítottam nagyvonalakban. Írtam arról, hogy a 3 pályázati kör vonatkozásában véleményem szerint a 3. kör nyújtja az eddigi legegyszerűbb pályázási feltételeket. Eltűntek az eddig alkalmazott célterületek, melyek a 2. körben már némileg egyszerűsödtek, így a pontozás is megszűnt, ami kevesebb dokumentum benyújtását teszi lehetővé, továbbá benyújtási sorrendben történik a pályázatok elbírálása és nincs hiánypótlás, ami még meghosszabbítaná az ügyintézését.

Úgy gondoltam, hogy a Program negatívumait is szükséges felsorolni a teljesség igénye nélkül, hogy teljes képet kapjunk a LEADER megvalósításáról. Összességében elmondható, hogy a program kivitelezése jelentősen csúszott, ami a nem megfelelő és bonyolult jogszabályi háttér kidolgozását vonta maga után. Az eljárásrend igen bonyolult, a pályázatok elbírálása lassú, az intézményi háttér (IH-MVH-HACS) sokszereplős, ahol az információ-áramlás nehézkes. A HACS-ok legtöbb idejét felöleli a kérelemkezelés, így a valós vidékfejlesztés gyakorlására nem vagy nagyon kevés idejük marad. Továbbá a működési finanszírozásuk sem megoldott teljesen, a HACS-ok ötöde küzd likviditási problémákkal.

Saját kutatási témaként a Völgy Vidék LEADER Közösség gazdasági és társadalmi helyzetét elemeztem KSH adatok felhasználásával. A térségről elmondható, hogy a lakónépesség folyamatosan növekszik, mely a pozitív vándorlási többletnek köszönhető. Bár azt is meg kell említeni, hogy a halálozások száma folyamatosan meghaladja az élveszületések számát, annak

ellenére, hogy a térség korszerkezete fiatalosnak mondható. Alacsony szinten stabilizálódott a gyermekvállalási hajlandóság.

A regisztrált vállalkozások száma is folyamatosan növekszik. A működési formát tekintve leginkább az egyéni vállalkozók vannak jelen a térségben, de az őstermelők vonatkozásában is elmondhatjuk, hogy számuk nagy. A vállalkozások nagy többsége a Völgy Vidéken 10 főnél kevesebbet foglalkoztat. A legnagyobb foglalkoztatók a térségben az állam és az önkormányzatok, valamint a feldolgozóipar és élelmiszergazdaság kisebb üzei. A bevándorlási többlet és a viszonylag fiatalos korszerkezet itt is érezteti hatását: a munkaképes lakosság aránya és a foglalkoztatási arány magasabb az országos átlagnál. A munkanélküliség aránya a vizsgált időszakban 6-7% között mozog.

A Völgy Vidék Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájáról elmondható, hogy a stratégia felülvizsgálatokkor az eredeti öt célkitűzést megtartotta a Közösség, de a forrásallokációban az évek múlásával több mozgásteret hagyott magának. Az öt fő célkitűzés felöleli a térség helyi fejlesztési elképzeléseit. Az eddig elért eredményekből következtetések csak azért vonhatóak le részben, mert az 1. pályázati körben próbaképpen indítottak el 4 célterületet, a 2. körben már éltek a maximális célterület meghatározással, de a pályázatok megvalósításáról részbeni információk állnak rendelkezésre, és a 3. kör vonatkozásában az ügyintézés még zajlik. Ezért is gondoltam, hogy vizsgálatom központjában a LEADER projektek megvalósítása áll, melyet kérdőíves formában kutattam.

A megkérdezettek válaszaiból kiderül, hogy a projektek nagy részét már be is fejezték, de ez azzal függ össze, hogy a válaszolók többsége rendezvényre adta be pályázatát. Megkérdeztem, hogy mit tartanak a legfontosabbnak a vidékfejlesztés területén, amire a válaszuk a közösségépítés volt. Ez párhuzamban áll azzal, hogy a legtöbb pályázat rendezvényre jött be. Kitértem arra, hogy mekkora forráshoz jutottak hozzá. A legtöbben 1-5 millió Ft értékben pályáztak, viszont az is kiderül, hogy a pályázatok elbírálásának lassúsága és az eljárásrend bonyolultsága miatt a pályázóknak nagy gondot jelent a projektek előfinanszírozása a felvett hitelek kamatköltségei miatt a kis összegű támogatás ellenére is. Továbbá a fent említett negatív tényezők elnyomják a Program „jótékony hatását”, amely a helyi igényekhez teljes mértékben igazodik.

Éppen ezért kísérletet tettem a program hatékony működését szolgáló fejlesztési lehetőségek megfogalmazására a Program hatékony működésével kapcsolatban.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Európai Számvevőszék (2010): A LEADER-megközelítés a vidékfejlesztés gyakorlatában. Luxemburg, 5/2010. sz különjelentés.
2. Fehér I. (2004): Az Európai Unió integrációja és intézményei. Szent István Egyetem, Agrár- és Regionális Gazdaságtani Intézet Gazdasági Integrációs Tanszék, Gödöllő.
3. Ficsor Á. (2008): Vidékpolitika ma: az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program. In: Bódi F.: A területfejlesztés útjai az Európai Unióban. MTA Politikai Tudományok Intézete. 213-239.p.
4. Finta I. (2013): Az aprófalvak fejlesztési igényei és a nemzeti szintű fejlesztési tervek által nyújtott lehetőségek. In: Kovács, K.-Váradi, M. (2013): Hátrányban vidéken. Argumentum. 315-331.p.
5. Halmai P. (2004): A reform ökonómiája: EU közös agrárpolitika: fordulóponthoz vagy kiigazítás? Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
6. Káposzta J. (2007a): Regionális gazdaságtan. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar.
7. Káposzta J. (szerk.) (2007b): Regionális gazdaságtan jegyzet. Szent István Egyetem Gazdaság-és Társadalomtudományi Kar, Gödöllő.
8. Kassai Zs. (2009): A LEADER Program. In: Farkas T.: Vidékfejlesztés I. Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Gödöllő. 101-113. p.
9. Kerek Z.-Marselek S. (2009): A vidékfejlesztés gyakorlata, lehetőségek, intézkedések. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest.
10. Kovács T. (2012): Vidékfejlesztési politika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.
11. Kulcsár L. (2006): A vidékfejlesztés alapjai. Kézirat. Szent István Egyetem, Gödöllő.
12. Molnár A. (2010): Az EU társfinanszírozásával megvalósuló főbb vidékfejlesztési intézkedések átfogó értékelése. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest. 13. sz.

Folyóiratok

13. Kis, K.-Szekeresné Köteles, R. (2010): A helyi akciócsoporthoz szerepe a versenyképes és fenntartható vidékfejlesztés megvalósításában. Tér és Társadalom, 24. évf. 3. sz. 119-135. p.
14. Kis K.-Szekeresné Köteles R. (2011): A helyi akciócsoporthoz működése egy országos felmérés tükrében. Gazdálkodás, 55.évf., 1. sz. 19-28.p.
15. Kovács, T. (2004): A vidékfejlesztés várható támogatási rendszere 2007-2013 között. Tér és Társadalom, 18.évf., 4. sz. 95-115. p.
16. Sarudi, Cs. (2004): Vidékfejlesztési intézkedések, támogatási kilátások az Európai Unió bővítése után. Tér és Társadalom, 18.évf., 2. sz. 73-93.p.
17. Varga, E. (2010): A LEADER Program hazai gyakorlatáról. Gazdálkodás, 54. évf. 6. sz. 609-619. p.
18. Varga, E. (2011): Civil szervezetek szerepe a vidékfejlesztésben. Gazdálkodás, 55. évf., 4. sz. 347-358. p.

Jogszabályok

19. 122/2009. (IX. 17.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák LEADER fejezetének végrehajtásához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről
20. 1698/2005/EK rendelete (2005. szeptember 20.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról
21. 2007. évi XVII. törvény a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről (MVH törvény)
22. 35/2013. (V. 22.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák LEADER fejezetének végrehajtásához 2013-ban nyújtandó támogatások részletes feltételeiről

- 23.54/2011. (VI.10) VM rendelet a LEADER Helyi Akciócsoportok működéséről
- 24.76/2011. (VII. 29) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiák LEADER fejezetének végrehajtásához 2011-től nyújtandó támogatások részletes feltételeiről
25. Pályázati Felhívás az Európai Vidékfejlesztési Alapból a helyi vidékfejlesztési stratégiák LEADER fejezetének végrehajtásához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről

Internetes források

26. A helyi közösségek számára rendelkezésre álló források.
http://www.volgyvidek.hu/attachments/24_2008_ih_1mell_080413.pdf,
(Letöltve: 2013.10.18.)
27. A LEADER jövője.
http://www.tarpa.eu/egyeb/A_LEADER_jovoje.pdf, (Letöltve: 2013.10.15.)
28. A LEADER története. <http://www.umvp.eu/leader/a-leader-tortenete>,
(Letöltve: 2013.09.08.)
29. A megyékkel együtt készülnek.
<http://www.mnvh.eu/hirek/66/20130115/megyekkel-egyutt-keszulnek>,
(Letöltve: 2013.09.26.)
30. A Völgy Vidék Közösség Közhasznú Egyesület Alapszabálya (2010).
http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_Alapszabaly_101129.pdf
(Letöltve: 2013.06.24.)
31. Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program: <http://sapard-avop-nvt.kormany.hu/avop-bevezeto> (Letöltve: 2013.10.02.)
32. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program ex ante értékelése (2007).
http://munkaeropiac.szolfportal.hu/images/kkszs/uj_magyarorszag_vidékfejlesztési_program_mellekletek.pdf, (Letöltve: 2013.10.01.)
33. Bodó E. (2009): A Völgy Vidék LEADER térség népességszámának várható alakulása 2020-ig és főbb társadalmi-gazdasági hatásai. Zárótanulmány, Baracska.

- http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_tarsfejlstrat1_nepesedes.pdf, (Letöltve: 2013.07.30.)
34. Bodó E. (2012): Gazdasági helyzetkép Völgy Vidéken. Zárótanulmány, Baracska.
http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_gazd_helyzetkep_2012.pdf, (Letöltve: 2013.07.30.)
35. Bruder M. (2009): LEADER – A vidékfejlesztés innovációja elméletben és a magyar gyakorlatban.
<http://mnvh.hu/ptPortal/index.php?mod=news&action=showNews&newsid=9485&lang=hu>, (Letöltve: 2013.09.10.)
36. Courades J-M (2011): State of play of LEADER.
http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=DB58838C-9250-90B9-1729-918B9B213F5F (Letöltve: 2013.09.30.)
37. European Communities (2000): LEADER: an approach to rural development. In: LEADER and the European rural model, Ch. 2.
http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leader2/dossier_p/en/dossier/chap2.pdf, (Letöltve: 2013.10.06.)
38. European Communities (2004): LEADER+ Member States files.
<http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/memberstates/>, (Letöltve: 2013.10.06.)
39. European Communities (2006): The LEADER approach – A basic guide. Brussels, Belgium.
http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/factsheet_en.pdf, (Letöltve: 2013.09.25.)
40. European Communities (2011): Cohesion Policy 2014-2020, Community- Lead Local Development.
http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/od2012/doc/community_en.pdf, (Letöltve: 2013.10.10.)
41. European Communities (2013): The CAP towards 2020-Legal proposals. http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/slide-show_en.pdf, (Letöltve: 2013.10.10.)
42. Forum Martini, XXI. évfolyam, 10. szám
43. Forum Martini, XXI. évfolyam, 12. szám
44. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (2007a): Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv (2007-2013).

- http://www.mnvh.eu/sites/default/files/Uj_Magyarország_Videkfejlesztési_Startegiai_Terv.pdf, (Letöltve: 2013.08.28.)
45. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (2007b): Új Magyarország Vidékfejlesztési Program. Budapest.
http://www.umvp.eu/files/umvp_program_teljes.pdf, (Letöltve: 2013.08.30.)
46. Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium: Az Európai Unió vidékfejlesztési politikája. http://www.terport.hu/webfm_send/544, (Letöltve: 2013.10.03.)
47. <http://5mp.eu/web.php?a=szevasz2010&o=2i1bhZLT6B>, (Letöltve: 2013.10.15.)
48. http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/agenda-2000/index_en.htm (Letöltve: 2013.10.11.)
49. <http://www.fatev.hu/> (Letöltve: 2013.10.15.)
50. <http://www.hangistallo.hu/> (Letöltve: 2013.10.15.)
51. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_VTEF10/ch01s02.html, (Letöltve: 2013.10.15.)
52. http://www.volgyvidek.hu/megvalosult_leader2011_rendezveny.html, (Letöltve: 2013.10.15.)
53. http://www.volgyvidek.hu/volgyvidek_leader_terseg.html, (Letöltve: 2013.10.15.)
54. http://www.zrva.hu/hvi_elemei/letoltesek/leader_ismerteto.htm, (Letöltve: 2013.10.15.)
55. Hungarikum Konzorcium (2010): Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (2007-2013) félidős (mid-term) értékelése.
http://www.emva.hu/upload_files/UMVPMTE_Zarojelentes_5_4.pdf, (Letöltve: 2013.10.18.)
56. Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER)
57. Kassai Zs. (2012): A LEADER Program mint helyi partnerség kérdései Magyarországon. Doktori értekezés. Szent István Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő.
http://szie.hu/file/tti/archivum/Kassai_Zsuzsanna_ertekezes.pdf, (Letöltve: 2013.09.20.)

58. Kiszámíthatóbb lesz a LEADER-csoportok finanszírozása.
<http://www.kormany.hu/hu/videkfejlesztesi-miniszterium/videkfejlesztesert-felelos-allamtitkarsag/hirek/kiszamithatobb-lesz-a-leader-csoportok-finanszirozasa->, (Letöltve: 2013.10.18.)
59. KSH: Munkanélküliségi ráta (2000-
)http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf027.html,
(Letöltve: 2013.10.20.)
60. LEADER Helyi Akciócsoportok véleményei az ÚMVP LEADER tengelyének végrehajtása kapcsán (2009):
http://mnvh.hu/ptPortal/index.php?mod=news&action=showNews&new_sid=11001&lang=hu (Letöltve: 2013.09.16.)
61. Leader Munkacsoport (2010): A 2010. július 15. és 2010. augusztus 31. között működő LEADER Munkacsoport háttér tanulmánya a LEADER program egyszerűsítésére, okszerűsítésére, problémáinak javítására.
http://www.mnvh.eu/sites/default/files/LEADER_munkacsoport_hattertanulmany.pdf, (Letöltve: 2013.10.04.)
62. Lukesch R. (2007): The LAG-HANDBOOK: A guide through the stunning world of local action groups.
http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/pdf/library/methodology/lukesch_handbook.pdf, (Letöltve: 2013.10.09.)
63. Maácz M. (2012): Vidékfejlesztési politika 2014-2020, előadás,
<http://eu.kormany.hu/download/2/c5/40000/Ma%C3%A1cz%20Mikl%C3%B3s%20el%C5%91ad%C3%A1sa.pdf>, (Letöltve: 2013.09.20.)
64. Mezőszentgyörgyi D. (2013): A magyarországi vidékfejlesztés tervezése, jelenlegi és jövőbeli feladatok. Előadás,
http://www.mnvh.eu/sites/default/files/Mezoszentgyorgyi_David_HUN.pdf, (Letöltve: 2013.10.08.)
65. Miskó K. (2006): A LEADER Program, mint vidékfejlesztési lehetőség. Doktori értekezés. Szent István Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő.
http://szie.hu//file/tti/archivum/Misko_Krisztina_ertekezes.pdf,
(Letöltve: 2013.08.20.)
66. MNVH célja. <http://www.mnvh.eu/szervezet-celja>, (Letöltve: 2013.10.17.)

67. Nagy H. (2009): Regionális politika. Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Gödöllő.
http://www.rgvi.gtk.szie.hu/datadir/content/file/let%C3%B6lt%C3%A9sek/regionalis_politika_jegyzet.pdf, (Letöltve: 2013.10.03.)
68. NAKVI főigazgatói köszöntő. <http://www.nakvi.hu/foigazgatoikoszonto>, (Letöltve: 2013.10.18.)
69. Nemzeti Vidékfejlesztési Terv: <http://sapard-avop-nvt.kormany.hu/nvt-program>, (Letöltve: 2013.10.02.)
70. Problémák és megoldási lehetőségek a vidékfejlesztésben.
<http://mnvh.hu/ptPortal/index.php?mod=news&action=showNews&newsid=11763&lang=hu>, (Letöltve: 2013.09.10.)
71. Rácz J.-Szabó D. (2013): LEADER Helyi akciócsoportok önértékelési rendszerének kidolgozása. MNVH tanulmány,
http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_tanulmany_onertekeles.pdf, (Letöltve: 2013.09.01.)
72. Rajnai G. (2002): Tájékoztató-Aktuális LEADER információk, Kézirat.
www.ecovast.hu/tajekoztat.doc, (Letöltve: 2013.08.21.)
73. SAPARD: <http://sapard-avop-nvt.kormany.hu/sapard-program>, (Letöltve: 2013.10.02.)
74. Szénásy A. (2011): A LEADER Program hatása a Dél-Mátrai települések fejlődésére, doktori értekezés, Szent István Egyetem Gödöllő,
http://szie.hu//file/tti/archivum/Szenasy_Andrea_disszertacio.pdf, (Letöltve: 2013.07.10.)
75. Vidékfejlesztési Minisztérium (2011): Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program LEADER fejezetének végrehajtásában közreműködő helyi bíráló bizottságának eljárásrendje.
[http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fumvp.kormany.hu%2Fdownload%2F6%2F2d%2F20000%2FIHk_2011_099_\(VIII_2\)_IHkozlemleny_HBBeljarasrend.doc&ei=P9ILUswXho61BpuOgeAG&usg=AFQjCNFM4r2Gjw-JHuRuv2YRQkDChA36nQ&sig2=PzN9dLSFpRiILUp92UgB4w&bvm=bv.53371865,d.Yms&cad=rja](http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fumvp.kormany.hu%2Fdownload%2F6%2F2d%2F20000%2FIHk_2011_099_(VIII_2)_IHkozlemleny_HBBeljarasrend.doc&ei=P9ILUswXho61BpuOgeAG&usg=AFQjCNFM4r2Gjw-JHuRuv2YRQkDChA36nQ&sig2=PzN9dLSFpRiILUp92UgB4w&bvm=bv.53371865,d.Yms&cad=rja), (Letöltve: 2013.08.29.)

76. Vidékfejlesztési Minisztérium (2013): Darányi Ignác Terv – Eljárásrend a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia LEADER tervének végrehajtása érdekében. <http://www.sdse.hu/leader-III-kor-2013/2013/LEADER-2013-eljarasrend.pdf>, (Letöltve: 2013.09.20.)
77. Vidékfejlesztési politika 2007-2013.
<http://www.videkfejlesztes.net/oktatas/videkfejlesztesitananyag/videkpolitika-strukturalis-politika/videkfejlesztesipolitika-2007-2013.html>, (Letöltve: 2013.09.08.)
78. Völgy Vidék Helyi Vidékfejlesztési Stratégia (2013). Felülvizsgálat.
http://www.volgyvidek.hu/attachments/VVK_HVS_fv2013.pdf, (Letöltve: 2013.06.25.)

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: Interjúkérdések a Völgy Vidék Közösség munkaszervezet-vezetőjével

1. Véleménye szerint mi az akciócsoporthoz való erőssége?
2. Véleménye szerint mi az akciócsoporthoz való gyengesége?
3. Mit tart a LEADER legnagyobb sikerének a térségében?
4. Milyen irányban kell még fejlődni? Melyik célra kell hangsúlyt fektetni?
5. Vannak a LEADER Programnak pozitívumai? Melyek ezek?
6. Melyek a Program negatívumai?
7. Ön hogyan ítéli meg a pályázók aktivitását?
8. Ön hogy ítéli meg az eljárásrendet, pályázatok elbírálását? Ön szerint hogyan változtak a 3 kör vonatkozásában? Mi a legnagyobb gond a végrehajtásban? Lát megoldást a problémákra?
9. Ön szerint miért a rendezvényre pályáznak a legtöbben? Miért fontos?
10. Vállalkozások inaktivitása minek köszönhető? Hogyan lehetne még őket motiválni?
11. Mi a véleménye a következő költségvetési időszakról (megyék bevonása, LEADER kiterjesztése)?
12. Hogyan lehetne motiválni azokat a településeket, ahonnan kevesen pályáztak?
13. Szinte minden pályázónál gondot jelent az utófinanszírozás. Az Ön véleménye szerint hogyan lehetne ezen változtatni?

2. számú melléklet: Kérdőív a LEADER projektek megvalósulásáról Völgy Vidéken

1. Melyik LEADER pályázati körben nyújtott be pályázatot (több válasz is adható)?

- 1. kör (2009)
- 2. kör (2011)
- 3. kör (2013)

2. Hány darab pályázat került benyújtásra?

3. A benyújtott pályázatokból hány darab nyert?

4. Kérem, adja meg a megvalósítás helyszínét/helyszíneit!

.....
5. A projekt/projektek megvalósítását elkezdte?

- Igen
- Nem
- Részben

6. Befejezte a projektet/projekteket (az utolsó kifizetési kérelem is benyújtásra került)?

- Igen
- Nem
- Részben

7. Pályázata milyen fejlesztésre irányult (több pályázat esetén több válasz is lehetséges)?

- Helyi termék fejlesztése, értékesítése
- Turisztikai fejlesztés
- Környezetvédelem, megújuló energiák alkalmazása
- Vállalkozásfejlesztés
- Képzés
- Életminőség javítása
- Közösségfejlesztés
- Marketing, információáramlás biztosítás
- Tanulmány
- Rendezvény
- Egyéb: .....

8. Összes megnyert pályázati támogatását megkapta?

- Igen
- Nem
- Részben
- Nem tudom

9. Összesen mekkora támogatást kapott?

- 1 millió Ft alatt
- 1-5 millió Ft között
- 5-10 millió Ft között
- 10-20 millió Ft között
- 20 millió Ft fölött

10. Mennyi időn belül kapta meg támogatását?

- 3 hónapon belül
- 3-6 hónapon belül
- 6 hónapon túl

11. Kötött együttműködési megállapodást a projekt(ek) megvalósítása érdekében vállalkozással/vállalkozásokkal?

- Igen
- Nem

12. Megvalósult tevékenysége(i) által milyen eredményt/eredményeket ért el? Kérem, jelölje meg (több válasz is megadható)!

- Foglalkoztatottság növekedése
- Életminőség javulása
- Közbiztonság fejlődése
- Elvándorlás csökkenése
- Versenyképesség fokozódása
- Környezetterhelés csökkenése
- Közösségépítés
- Egyéb: .....

13. Megvalósult projektje(i) véleménye szerint segítette települése fejlődését?

- Igen
- Nem
- Részben, éspedig...
- Nem tudom

14. Ha igen, mennyiben/miben?

15. Ha nem nyert, megvalósította elképzelését?

- Igen
- Nem
- Részben, éspedig...

16. Kérem, értékelje 1-től 5-ig terjedő skálán a LEADER körök eljárásrendjével kapcsolatban, hogy mennyire tartja hasznosnak vagy kevésbé hasznosnak a pályázati lehetőségekkel kapcsolatos tájékoztatást!

17. Kérem, értékelje 1-től 5-ig terjedő skálán a LEADER körök eljárásrendjével kapcsolatban, hogy mennyire tartja egyszerűnek vagy bonyolultnak az alábbi elemeket! (1-értelmezhetetlen, 5-könnyen értelmezhető)

- Pályázati kiírás
- Pénzügyi elszámolás

18. Kérem, értékelje 1-től 5-ig terjedő skálán a pályázatok elbírálási folyamatának gördülékenységét a LEADER körök vonatkozásában!
(1-nagyon lassú, 5- nagyon gyors)

19. Ön melyik szférát képviseli?

- Civil szféra
- Üzleti szféra
- Közszféra

20.Mit tart fontosnak lakóhelyén a vidékfejlesztés szempontjából? Kérem, válassza ki a felsoroltak közül a legfontosabbat (1 választható)!

- Helyi termék fejlesztése
- Munkahelyteremtés
- Infrastruktúra fejlesztés
- Turisztikai fejlesztés
- Közösségépítés
- Oktatás
- Közbiztonság
- Egyéb: .....
- Nem tudom

21.Ön szerint a 3 pályázati kör vonatkozásában az eljárásrend egyszerűsödött?

- Igen
- Nem
- Részben
- Nem tudom

22.Ön szerint a 3 pályázati kör vonatkozásában a pályázatok elbírálása gyorsabb lett?

- Igen
- Nem
- Részben
- Nem tudom

23.Kérem, röviden fejtse ki a LEADER programról alkotott véleményét, további észrevételét, javaslatát (pályázási lehetőségek, elbírálás, tájékoztatás)!

3. számú melléklet: A Völgy Vidék Község célterülete

Célterület azonosító: 1 018 383

Helyi Akciócsoport: VÖLGY VIDÉK VIDÉKFEJLESZTÉSI KÖZÖSSÉG
KÖZHASZNÚ Egyesület

UMVP intézkedés: Versenyképesség

Jogcím: Vállalkozás alapú fejlesztés

Célterület megnevezése: Vállalkozások innovatív szolgáltatásainak
minőségfejlesztése és energiahatékonyságuk javítása eszközbeszerzéssel

Vonatkozó HPME azonosító: 860b07

Vonatkozó HPME megnevezése: Völgy Vidék helyi adottságaira építő
vállalkozások fejlesztése

I. Fogalom magyarázat

Völgyvidéki innovatív szolgáltatás: főtevékenységként végzett, a TEÁOR '08 szerint 45.20 vagy 55.10-63.99 vagy 69.10-75.00 vagy 82.30-82.99 vagy 85.51-90.03 vagy 95.11-96.09 közé eső besorolású szakágazat alá tartozó szolgáltatás.

II. Támogatás vehető igénybe

A völgyvidéki innovatív szolgáltatást nyújtó mikro- és kisvállalkozás főtevékenységének fejlesztéséhez és/vagy a vállalkozási tevékenységgel érintett épület megújuló energia felhasználásához kapcsolódó kisléptékű infrastruktúrafejlesztésre, eszközbeszerzésre, valamint az eszközbeszerzéshez közvetlenül köthető marketingtevékenységre.

III. Támogatás mértéke

Az igénybe vehető támogatás legkisebb mértéke kizárólag hátrányos helyzetű területen 0 forintösszeg.

Az igénybe vehető támogatás legnagyobb mértéke kizárólag hátrányos helyzetű területen 0 forintösszeg.

Az igénybe vehető támogatás legnagyobb mértéke kizárólag hátrányos helyzetű területen 0 forintösszeg.

Az igénybe vehető támogatás legkisebb mértéke nem hátrányos helyzetű területen, illetve ha nincs a hátrányos helyzetű területre keret összeg elkülönítve 350 000 forintösszeg.

Az igénybe vehető támogatás legnagyobb mértéke nem hátrányos helyzetű területen, illetve ha nincs a hátrányos helyzetű területre keret összeg elkülönítve 3 000 000 forintösszeg.

Intenzitások:

Kérelmező típusa	Intenzitások nem LHH vagy vegyes településen (%)	Intenzitások LHH településen (%)
Mikro-kis-közép vállalkozás	60	0
Egyéni vállalkozó	60	0

A rendelkezésre álló keretösszeg a 2007-2013-as időszakban hátrányos helyzetű területen 0 forintösszeg, egyéb területen 30 000 000 forintösszeg.

IV. Célterület specifikus alanyi és tárgyi feltételek

A megvalósítás során legalább egy alkalommal részt kell venni a VVK HVS megvalósításával kapcsolatos személyes konzultáción, rendezvényen vagy képzésen, továbbá híradást kell közzétenni a fejlesztés lényegével és a VVK közösségi támogatással összefüggésben a települési vagy térségi médiumok valamelyikében, valamint megküldi azt viszontközlésre a VVK honlapja számára. A híradásnak kötelezően tartalmaznia kell a VVK logóját is, amely a VVK honlapjáról letölthető. A kérelem benyújtásának időpontja előtt legalább 2 évvel a Völgy Vidék LEADER térség településén bejegyzett vállalkozás nyújthat be pályázatot. A vállalkozás főtevékenysége bejegyzésének időpontja 2011.01.01 előtti kell, hogy legyen. A nem a megújuló energia felhasználásához kapcsolódó eszközbeszerzés kizárólag a vállalkozásnak a következő TEÁOR '08 szerinti szakágazatokhoz sorolt főtevékenysége fejlesztéséhez kapcsolódhat: 45.20 vagy 55.10-63.99 vagy 69.10-75.00 vagy 82.30-82.99 vagy 85.51-90.03 vagy 95.11-96.09. A nem a megújuló energia felhasználásához kapcsolódó eszközbeszerzés révén beszerezni kívánt eszköz értéke el kell, hogy érje egyenként a minimum nettó 30.000 Ft-ot, és a beszerzés kizárólag a célterülethez tartozó melléklet szerinti vámtarifa számok alá sorolt termékekre irányulhat. A megújuló energia felhasználásához kapcsolódó eszközbeszerzésre legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozás pályázhat. Középvállalkozás nem támogatható.

V. Jogosult települések

Támogatás olyan célra vehető igénybe, amely az alábbi településeken valósul meg:

Csabdi; Ercsi; Etyek; Felcsút; Alcsútdoboz; Vál; Lovasberény; Martonvásár; Tordas; Tabajd; Ráckeresztúr; Óbarok; Mány; Vértesacska; Baracska; Kajászó; Gyúró;

VI. Elszámolható kiadások

Jogcímhez elszámolható kiadás megnevezése

b) ingatlanhoz kapcsolódó, telekhatáron belüli kisléptékű infrastruktúra-fejlesztések:

ba) tűzi-víz hálózat, korszerű tűzvédelmi hálózat, és a hozzá kapcsolódó elosztó és egyéb berendezések kiépítése;

bb) ivó- és ipari vízellátás saját kúttal, vagy hálózatra csatlakozással, és a hozzá kapcsolódó elosztó és egyéb berendezések kiépítése;

bc) földgázvezeték, távhővezeték, és a hozzá kapcsolódó elosztó és egyéb berendezések kiépítése;

bd) elektromos hálózatra csatlakozás kiépítése és a hozzá kapcsolódó elosztó és egyéb berendezések kiépítése;

be) egyedi szennyvíztisztító kisberendezések kiépítése;

bf) szelektív hulladékgyűjtők és tárolók kiépítése;

bh) fenntartható, környezetbarát, megújuló energiaforrásokat hasznosító gépek, eszközök és berendezések beszerzése, kiépítése (meleg víz, fűtés és elektromos áram előállítása és felhasználása céljából);

d) tradicionális eszközbeszerzés: a hagyományos népi kultúra, szellemi örökség ápolásának bemutatásának érdekében a megismertetni kívánt időszakban készült, hagyományos, újonnan kereskedelmi forgalomban nem kapható gépek, eszközök, tárgyak.;

e) eszközbeszerzés: a fejleszteni kívánt tevékenységhez kötődő eszközök beszerzése;

f) a Vhr. 31. §-ában meghatározott egyéb elszámolható kiadások;

g) marketing kiadások:

ga) hirdetések költségei;

gb) kiadványok, szórólapok elkészítésének és terjesztésének költségei: (adatgyűjtés, adatbázis-használati jog, szerkesztés, terjesztés költségei, nyomdai, fotó és grafikai költségek);

gc) reklámfilmek elkészítésének és terjesztésének költségei;

arculati elemek (ÚMVP és EU és HACCS logó)

VII. Értékelési szempontok

Értékelési szempont	Ellenőrzés módja	Pontszám
Helyi foglalkoztatásra gyakorolt hatás	Ügyfél nyilatkozata	10
Helyi gazdaságra gyakorolt hatás	Pályázati dokumentáció	20
Megújuló energia felhasználásának növelése	Pályázati dokumentáció	30
A megvalósítással érintett település lakosságszáma (több megvalósítási hely esetén a legkisebb település, vagy a pályázó székhelyének települése, vagy a kettő közül a kedvezőbb)	LEADER jogcímrendelet	30
Vállalja a fejlesztés bemutatását a VVK honlapján	Pályázati dokumentáció	10

Értékelési szempont	Részpontszám megnevezése	Részpontszám maximum pontszám
Helyi foglalkoztatásra gyakorolt hatás	Egynél több új munkahelyet teremt (beleértve az önfoglalkoztatást)	10
Helyi foglalkoztatásra gyakorolt hatás	1 új munkahelyet teremt (beleértve az önfoglalkoztatást)	7
Helyi foglalkoztatásra gyakorolt hatás	A meglévő munkahelye(ke)t megtartja (beleértve az önfoglalkoztatást)	3
Helyi foglalkoztatásra gyakorolt hatás	A fenti kategóriák közül egyet sem teljesít	0
Helyi gazdaságra gyakorolt hatás	Az összes eszközérték legalább 20%-át a VVK területén előállított, gyártott eszköz adja	15
Helyi gazdaságra gyakorolt hatás	Egyik sem	0
Helyi gazdaságra gyakorolt hatás	Az összes eszközérték kevesebb, mint 50%-át a VVK területén bejegyzett vagy a VVK területén kereskedelmi egységet üzemeltető vállalkozástól történő beszerzés adja	5
Helyi gazdaságra gyakorolt hatás	Az összes eszközérték legalább 10%-át a VVK helyi termék vagy tradicionális termék adja	20
Helyi gazdaságra gyakorolt hatás	Az összes eszközérték legalább 50%-át a VVK területén bejegyzett vagy a VVK területén kereskedelmi egységet üzemeltető vállalkozástól történő beszerzés adja	10
Megújuló energia felhasználásának növelése	Kizárólag megújuló energia felhasználására épülő új energiarendszert épít ki vagy teljes egészében azzal vált ki meglévő energiarendszert	30
Megújuló energia felhasználásának növelése	Részben megújuló energia felhasználására épülő új energiarendszert épít ki vagy teljes egészében azzal vált ki meglévő energiarendszert	20
Megújuló energia felhasználásának növelése	Meglévő energiarendszert egészít ki kizárólag megújuló energia felhasználására épülő elemmel	10
Megújuló energia felhasználásának növelése	Meglévő energiarendszert egészít ki részben megújuló energia felhasználására épülő elemmel	5
Megújuló energia felhasználásának növelése	Egyik sem	0
A megvalósítással érintett település lakosság száma (több megvalósítási hely esetén a legkisebb település, vagy a pályázó székhelyének települése, vagy a kettő közül a kedvezőbb)	2500 fő vagy kevesebb	30
A megvalósítással érintett település lakosság száma (több megvalósítási hely esetén a legkisebb település, vagy a pályázó székhelyének települése, vagy a kettő közül a kedvezőbb)	2501-3999	15
A megvalósítással érintett település lakosság száma (több megvalósítási hely esetén a legkisebb település, vagy a pályázó székhelyének települése, vagy a kettő közül a kedvezőbb)	4000 fő vagy több	0
Vállalja a fejlesztés bemutatását a VVK honlapján	Igen	10
Vállalja a fejlesztés bemutatását a VVK honlapján	Nem	0

VIII. Jogkövetkezmények

Amennyiben a célterület specifikus alanyi és tárgyi feltételeknek a nyertes pályázó nem tesz eleget, 50.000 Ft egyösszegű mulasztási bírsággal sújtandó.

IX. Jogosultságot igazoló csatolandó mellékletek

A vonatkozó LEADER jogcímrendeletekben előírt kötelező mellékletek. Nyilatkozat az alanyi és tárgyi feltételekben megfogalmazott VVK

LEADER kritériumoknak való megfelelésről. A VVK HACS által kiállított igazolás a VVK HVS megvalósításával kapcsolatos személyes konzultáción, rendezvényen vagy képzésen való részvételről, amelyet legkésőbb az utolsó kifizetési kérelem benyújtásakor csatolni kell. A médiában való megjelenés igazolására szolgáló dokumentum, amelyet legkésőbb az utolsó kifizetési kérelem benyújtásakor csatolni kell.

4. számú melléklet: Konzultációkon való részvétel igazolása

A hallgató neve: Czipa-Kiss Vivien

A belső konzulens neve és beosztása: Dr. Káposzta József, dékán, egyetemi docens

Nevezett hallgató a 2013/2014 tanévben a diplomadolgozatának készítése során a konzultációkon rendszeresen részt vett. Az elkészített diplomadolgozatát

„A LEADER Program megvalósítása Völgy Vidéken”

címmel bemutatta és annak a Záróvizsgálóhoz kapcsolódó bírálati eljárásra való beadásával egyetérttek.

Budapest, 2013.10.

.....
a konzulens aláírása

5. számú melléklet: Nyilatkozat

Alulírott Czipa-Kiss Vivien a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, regionális és környezeti gazdaságtan szak, levelező tagozatának végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a „A LEADER Program megvalósítása Völgy Vidéken” címmel védésre benyújtott diplomadolgozatom saját munkám eredménye, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmakat korrekt módon kezeltem.

Budapest, 2013.év 10. hónap 21. nap

.....
a hallgató aláírása

6. számú melléklet: A diplomadolgozat rövid bemutatása

Készítette: Czipa-Kiss Vivien

A diplomadolgozat címe: A LEADER Program megvalósítása Völgy Vidéken

Belső konzulens neve, beosztása: Dr. Káposzta József, dékán, egyetemi docens

Kulcskifejezések:

LEADER Program, Völgy Vidék, helyi akciócsoporthoz, Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap, Új Magyarország Vidékfejlesztési Program, projektek megvalósulása

A diplomadolgozat rövid leírása:

A diplomadolgozatomban ismertetem a vidékfejlesztés helyét a Közös Agrárpolitikán és a regionális politikán belül. A LEADER Program fejlődését vizsgálom mind az Európai Unióban, mind Magyarországon. Kitérek arra, hogy a következő költségvetési időszakban milyen szerephez jut a LEADER program, továbbá ismertetem a programnak keretet adó Új Magyarország Vidékfejlesztési Programot, amelyet az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap hívott életre. A következőkben vizsgálom a LEADER program legfontosabb végrehajtói szervezetének, a helyi akciócsoporthoz létrejöttét, feladatait, működési forrásukat és kitérek a csoportok jogi személyiségű testületére, a helyi bíráló bizottságra is, mely előszűrőként biztosítja azt, hogy a LEADER kapcsán benyújtott projektek illeszkedjenek a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiához. A dolgozatban helyet kap a támogatási kérelem benyújtási körök jellemzése és a Program negatívumaira is kitérek.

A Völgy Vidék LEADER Közösség kapcsán ismertetem a Közösség illetékességi területének társadalmi, gazdasági helyzetét, majd kitérek a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiára és az eddig elért eredményekre, továbbá kutatom a LEADER projektek megvalósulását a térségben a kitöltött kérdőívek és a munkaszervezet-vezetővel készített interjú alapján.